

MÁRTÉLY Község

LOCAL AGENDA 21

Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

2014. november 26.

**Készítette:
Mártély Község Önkormányzatának
megbízásából a
Pannon Natura Kft.
(1126 Budapest, Dolgos u. 13.)**

**Elfogadta Mártély Képviselő testülete a
162/2014. (XI. 26.) számú Kt. határozatával**

A program készítésében részt vettek, az adatokat, információkat szolgáltatták:

Mártély Község Önkormányzata
Mártély Község lakossága

Felhasznált anyagok:

- Mártély, Mindszent, Székkutas települések kistérségi társulásának Környezetvédelmi Programja, 2004-2008.
- Mártély Község helyi hulladékgazdálkodási tervének felülvizsgálata, 2009.
- Környezet és természetvédelem helyzete kistérségi régiókban. 29-22097/2010. számú Közgyűlési tájékoztató
- Beszámoló a közbiztonsággal foglalkozó Polgárőrség 2013. évi munkájáról
- Rendőrség beszámolója a 2013. évről
- Egészségügyi beszámolók:
 - o Fogorvos
 - o védőnő
- Gyermekvédelmi beszámoló
- Iskola, óvoda beszámolója a 2012/13-es nevelési évről
- Környezet és Természetvédelem helyzete kistérségi régiókban. 29-22097/2010. számú Közgyűlési tájékoztató
- KSH adatok
- Pannon Natura kérdőív 2014.

A dokumentumot készítették:

Csigó Ernő
ügyvezető

MMK 01-13637. SZKV-1.1, 1.2, 1.3
szakértés

Russói-Patocska Réka
Környezetmérnök

MMK 13-11902. SZKV-1.1, 1.2, 1.3
szakértés

Tartalomjegyzék

Tartalom

1. LOCAL AGENDA 21	7
2.1. Földrajzi elhelyezkedés.....	12
2.2. Természeti adottságok	13
2.2.1. Domborzat	13
2.2.2. Földtan	13
2.2.3. Éghajlat	13
2.2.4. Vízrajz.....	14
2.2.5. Talajok.....	14
2.2.6. Növényzet	15
2.2.7. Közlekedés.....	15
2.2.8. Településhálózat.....	15
2.2.9. Népesség.....	16
2.3. Mártély fejlődéstörténete.....	16
2.4. Mártély településszerkezete	17
2.5. Táj értékek	19
2.5.1. Mártély természeti értékei	19
2.5.2. Védett épületek, építmények.....	21
2.5.3. Régészeti lelőhelyek.....	22
2.5.4. Egyedi tájértékek	22
2.5.5. Javaslatok.....	25
2.6. Társadalmi helyzet.....	25
2.6.1. Demográfiai viszonyok.....	25
2.6.2. Oktatás, képzés	26
2.6.3. Művelődés, kultúra	28
2.6.4. Sport, kikapcsolódás.....	30
2.6.5. Egészségügy.....	30
2.6.6. Szociális ellátás	32
2.6.7. Közbiztonság	40
2.7. Gazdasági helyzet	41
2.7.1. Mezőgazdaság	41
2.7.2. Ipar.....	42
2.7.3. Szolgáltatás, kereskedelem.....	43
2.7.4. Vendéglátás, idegenforgalom, turizmus.....	43
2.7.5. Foglalkoztatás, munkaerő-piaci helyzet.....	44
2.8. Infrastrukturális helyzet.....	45
2.8.1. Ivóvíz-ellátás, vízgazdálkodás.....	47
2.8.2. Csatornahálózat, szennyvíztisztítás.....	49
2.8.3. Villamos energia- és gázellátás.....	51
2.8.4. Hulladékgazdálkodás	52
2.9. Környezeti elemek állapota	54
2.9.1. Levegő.....	54
2.9.2. Felszíni és felszín alatti vizek	57
2.9.3. Talaj.....	67
2.9.4. Zaj- és rezgésvédelem.....	69

2.9.5. Zöldfelületi rendszer.....	73
3. HELYZETÉRTÉKELÉS	75
3.1. Kérdőívek kiértékelése.....	75
3.1.1. Lakossági kérdőívek kiértékelése	75
3.2.SWOT analízis	85
4. STRATÉGIA	88
4.1. Célállapot.....	88
4.2. Prioritások	88
4.3. Várható hatások	89
5. MEGVALÓSÍTÁS	92
5.1. Társadalmi pillér	92
5.1.1. Társadalmi szemléletformálás.....	92
5.1.2. Intézményi működés hatékonyságának növelése	93
5.1.3. Egészségügyi helyzet fejlesztése	93
5.1.4. Szociális helyzet fejlesztése	94
5.1.5. Oktatás, képzés fejlesztése.....	94
5.1.6. Közbiztonság fejlesztése	95
5.1.7. Kulturális élet fellendítése.....	96
5.1.8. Közösségi közlekedés fellendítése	97
5.2. Környezeti pillér.....	98
5.2.1. Települési és épített környezet védelme.....	98
5.2.2. A lakókörnyezet védelme a káros emisszió kibocsátásuktól (levegő, víz, zaj).....	99
5.2.3. Infrastrukturális helyzet javítása, fejlesztése	100
5.2.4. Zöldterületek védelme, fenntartása – növény és állatvilág fenntartása	100
5.3. Gazdasági pillér	101
5.3.1. Az Önkormányzat és az önkormányzati intézmények hatékony működéséhez szükséges gazdasági feltételek megteremtése.....	101
5.3.2. Ipar fejlesztése.....	102
5.3.3. Mezőgazdaság fejlesztése.....	102
5.3.4. Gazdasági szektor (kereskedelem, szolgáltatás) fejlesztése.....	103
5.3.5. Vendéglátás, idegenforgalom, turizmus fellendítése.....	103
6. JELENLEG FUTÓ PÁLYÁZATOK	105
7.MONITORING ÉS VISSZACSATOLÁS	106
7.1.Cselekvési terv.....	106
7.2.Indikátorok	107

ELŐSZÓ

Mártély Község Önkormányzata a 35-1398-11/2014 számú ajánlatkérésben szereplő Hódmezővásárhely-Mártély-Székkutas Ivóvízminőség-javító Önkormányzati Társulásban résztvevő Hódmezővásárhely, Mártély, Székkutas települések számára a fenntartható fejlődés helyi programjainak elkészítésével (Local Agenda 21) a Pannon Natura Kft-t bízta meg.

A program felépítése a következő:

1. Helyzetelcmzés: a LA21 program bemutatása, a Község bemutatása (földrajzi, történeti természeti, környezeti, infrastrukturális, társadalmi és gazdasági helyzetének áttekintésével).
2. Helyzetértékelés: a fent ismertetett kérdőívek kiértékelése, SWOT analízis.
3. Stratégia: fenntarthatósági célok megfogalmazása, prioritás sorrendjének meghatározása és a várható hatások megfogalmazása.
4. Megvalósítás: a LA21 3 fő pillérét figyelembe véve a célok megvalósítására vonatkozó programok, részprogramok, melyeket az Önkormányzattal történt egyeztetéseket követően együttesen határoztunk meg.
5. Monitoring: célok és indikátorok meghatározása a fejlesztések tükrében 20 éves időtartamra.

A program háttéranyagaként készítettünk két kérdőívet, melynek kiértékelésével ismereteket szerezhetünk Mártély környezetvédelmi, társadalmi és gazdasági szokásairól, igényeiről a lakosság Községhez való hozzáállásáról. A kérdőívek nyomtatott formában a Polgármesteri Hivatalban, online formában a település honlapján elérhető volt.

A kérdőívek hozzájárulnak ahhoz, hogy olyan fenntarthatósági célokat fogalmazzunk meg, melyek elősegítik a fenntartható fejlődést Mártélyon.

Kiértékelésüket a dokumentáció tartalmazza.

A Local Agenda 21 megvalósításának lépései

1. Külföldi és hazai példák feltárása, az LA 21 folyamat eddigi eredményeinek értékelése

- A Local Agenda 21 lépéseinek, eszközeinek meghatározása

2. Jogi, társadalmi, gazdasági, környezeti helyzetelemzés

- Az LA21 jogszabályi hátterének feltárása és más tervekhez, dokumentumokhoz való kapcsolódásának (illeszkedésének) vizsgálata.
- A Község gazdasági, társadalmi és környezeti állapotának, folyamatainak elemzése statisztikai adatok segítségével.
- A fenntarthatósággal kapcsolatos kérdőíves kutatás elvégzése.
- A statisztikai indikátorokat kiválasztása a változások követéséhez.

3. Partnerség, bevonás

- A lakosság, valamint a szakmai és civil szervezetek bevonása a programba, kérdőíves felkeresés, konzultációk lefolytatása és az Önkormányzat honlapjára felhelyezett kérdőívvel történő információ, adatgyűjtés.

4. Stratégiai csoport felállítása

- A helyi önkormányzati döntéshozókból, szakmai szervezetek és az oktatási

intézmények képviselőiből, valamint a LA 21 folyamatot vezető szervezet tagjaiból álló stratégiai csoport megalakítása.

5. Akciótervezés

- A stratégiai dokumentum részét képező akciók pontos meghatározása.
- A tervezés feltétele, koordinációja.
- A korábbi ágazati tervek beépítése a LA 21 folyamatba.

6. Kommunikáció

- Az Interneten, valamint a helyi nyomtatott sajtón keresztül történő kommunikáció.
- A lakosság valamint a szakmai, civil szervezetek visszajelzésének megfelelő fogadása.

7. Végtermék

A gyakorlatban kettős végtermékről beszélhetünk. Egyrészt létrejön egy *stratégiai dokumentum*, ami a helyzetfelmérés mellett tartalmazza a stratégiai akciókat, és konkrét javaslatokat tesz, lépéseket fogalmaz meg a település hosszú távú, fenntarthatóság felé mutató működésére. Másrészt a fentebb ismertetett lépések megfelelő koordináció esetén egy *folyamatot indítanak el*, ami a környezettudatosság növelésében, a lakossági és intézményi (pl. vállalati, önkormányzati) döntésekben jelenik meg.

8. Monitoring

Mivel egy hosszú távú folyamat elindításáról van szó, ezért a LA 21 megalapozását és a stratégiai dokumentum létrejöttét követően is komoly szükség van a Local Agenda 21 folyamat működésének nyomon követésére. A monitoring csoport felállítása a stratégiai csoportban helyet kapó intézményi képviselők feladata.

1. LOCAL AGENDA 21

A környezetterhelés elkerülésének lehetetlenségét felismerve manapság egyre többen használjuk a fenntarthatóság, a fenntartható fejlődés fogalmát - sajnos azonban - sokszor megkérdőjelezhető értelmezéssel. A fenntartható fejlődést a következőképpen definiálták (Forrás: Gyulai Iván: *A fenntarthatóság fogalma és lényege, a fenntartható fejlődés*):

- A fenntartható fejlődés a fejlődés olyan formája, amely a jelen igényeinek kielégítése mellett nem fosztja meg a jövő generációit saját szükségleteik kielégítésének lehetőségétől. (FNSZ – Közös jövőnk jelentés, 1987);
- A fenntartható fejlődés a folyamatos szociális jobblét elérése, anélkül, hogy az ökológiai eltartó-képességet meghaladó módon növekednénk. A növekedés azt jelenti, hogy nagyobbak leszünk, a fejlődés pedig azt, hogy jobbak. (A növekedés az anyagi gyarapodás következtében előálló méretbeli változást, míg a fejlődés a nagyobb teljesítőképesség elérését jelenti.) (Herman Daly);

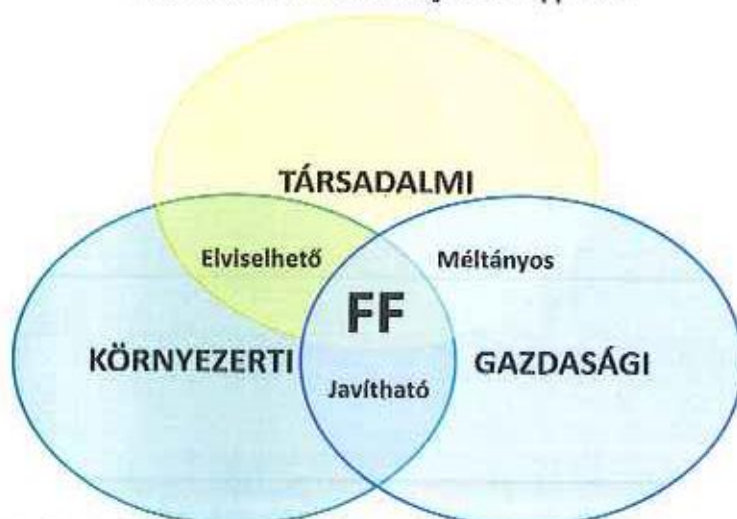
A fenntarthatóság az emberiség jelen szükségleteinek kielégítése, a környezet és a természeti erőforrások jövő generációk számára történő megőrzésével egyidejűleg. (Világ Tudományos Akadémiáinak Deklarációja, Tokió, 2000)

A fenntartható fejlődés elősegítése érdekében több nemzetközi nyilatkozat, cselekvési terv született, és több szerződést készítettek elő.

A fenntartható fejlődés nem pusztán környezeti probléma. Annak tárgyalásakor mindig három szempontot, a környezeti, a szociális és a gazdasági vonatkozásokat kell vizsgálni. Mindhárom aspektus egybenhangzó, kiegyensúlyozott harmóniájának kialakítása a fenntarthatóság tervezésének alapvető célja.

A fenntartható fejlődés három alappilléren nyugszik: a szociális (társadalmi), a gazdasági és a környezeti pillérekre és mindháromat együttesen, kölcsönhatásaik figyelembevételével mérlegelni kell a különböző fejlesztési stratégiák, programok kidolgozása során, illetve a konkrét intézkedésekben, cselekvésekben. A fenntartható fejlődés, mint általános stratégiai cél "bevonult" a nemzetközi konferenciák, szervezetek dokumentumaiba és a nemzeti kormányok cselekvési programjaiba.

1. ábra: A Fenntartható Fejlődés alappillérei

(Forrás: www.wikipedia.hu)

A fejlődés alapvető célja tehát a szociális jólét, a méltányos életfeltételek lehetőségének biztosítása mindenki és egyaránt a jelenlegi és a jövőbeli nemzedékek számára, ami csak úgy lehetséges, ha közben fenntartható módon hasznosítjuk a természeti erőforrásokat, elkerüljük a káros hatásokat, s különösen a környezet állapotában bekövetkező visszafordíthatatlan változásokat.

Mi a fenntartható fejlődés?

Az emberiség, az egyes emberek és társadalmak közvetlenül vagy a gazdaság révén szükségleteik kielégítése érdekében természetesen környezetükből veszik el azokat a javakat, amelyeket a földi rendszer létezése óta felhalmozott. Ettől a rendszertől az ember annyit és olyan körülmények között vehet el, hogy ne sértse saját létkielégítésének jövőbeli esélyeit. Ezt a nagyon egyszerű felismerést fogalmazta meg az Egyesült Nemzetek Szervezetének (ENSZ) „Közös jövőnk” jelentése 1987-ben, miután úgy találta, hogy környezetünk erőforrásait és állapotát a növekvő számú és igényű emberiség veszélyezteti. „A fenntartható fejlődés olyan fejlődés, amely kielégíti a jelen szükségleteit, anélkül, hogy veszélyeztetné a jövő nemzedékek esélyét arra, hogy ők is kielégíthessék szükségleteiket”.

A társadalom megfelelő életminőségének biztosítása – a fenntartható fejlődést célul kitűzve – olyan fejlődés (vagy olyan létfenntartás, ebben az értelemben beszélünk fenntarthatóságról) amelyben a környezet feltételként jelenik meg, amely azt jelenti, hogy addig a mértékig használhatjuk természetesen környezetünk erőforrásait, amíg nem sértjük annak megújulási lehetőségét, azaz eltartó-képességét. A gazdaság a társadalom fenntartásának, a környezet használatának eszköze. Ezt az eszközt bölcsen, a társadalom hasznára, a környezet sérelme nélkül kell használnunk. Nem lehet megengedni, hogy a gazdaság öncélúvá váljon olyan mértékig, hogy működésével sértse társadalmi, környezeti érdekeinket.

Mit üzen a fenntarthatóság a társadalom egyes szereplői számára?

A fejlődés a növekedéssel ellentétben azt jelenti, hogy nem az a cél hogy nagyobbak legyünk, hanem az, hogy „jobbak”. Környezetünk erőforrásai, és állapota meghatározza, hogy az emberiség mit és mennyit vehet el a környezetből fejlődéséhez, míg a fejlesztés megvalósítása visszahat a környezet minőségére. Ez azt üzeni a számunkra, hogy a környezet jó minőségét a fejlesztések közben kell garantálni, s arról nem utólag kell gondoskodni, amikor a károsodást már létrehoztuk. Még érthetőbben, a környezet károsodását, a jól megfontolt fejlesztésekkel meg tudjuk előzni.

A fejlődésnek a társadalom megfelelő életminőségét kell eredményeznie, ezért a fejlesztések során a szervezeteknek a szorosan vett gazdálkodási feladataikon túl – a hosszú távú működési feltételek biztosítása érdekében – részt kell vállalniuk a szélesen vett társadalmi feltételek javításában. A vállalatok és önkormányzatok nem csak a szűken vett, tulajdonához kötődő döntéseikért felelősek, hanem a működésük, termékeik és szolgáltatásaik révén kapcsolatba kerültek fogyasztóként, az alkalmazottakért és egyéb érdekelt felcokért (beszállítók, partnerek, stb.), valamint a társadalmi folyamatok befolyásolásáért.

Ezen törekvések eléréséhez olyan szervezeti stratégiák szükségesek, amelyek a szervezetek környezeti és társadalmi felelősségét erősítik. A jogi szabályozások betartásán túl, a fenntartható fejlődést biztosító beruházások és az üzleti gyakorlat hozzájárulhatnak a gazdálkodó szervezetek versenyképességéhez, jobb eredmény érhető el az üzlet minden

szintjén, előnyösen befolyásolhatja a menedzsment gyakorlati lépéseit, javítja munkakörülményeket, az egészségügyi és biztonsági kockázatokat, a szervezet partnereivel való kapcsolatait, a versenyben elfoglalt helyét. Az önkormányzatok számára a fenntarthatóság figyelembe vétele településszervezési szinten egy jól összpontosított, társadalmi, gazdasági és környezeti szempontok összehangolását jelentő politikát jelent, intézményi szinten pedig környezetvédelmi példamutatást. Vállalatok szintjén pedig olyan versenyt ahol az egyik kicmelt érték a fenntarthatóság alapelvei szerinti, termékek, technológiák, szolgáltatások alkalmazása.

Mi a különbség a környezetvédelmi szabályok betartása és a fenntarthatóság érvényesítése között?

A meglévő környezetvédelmi jogszabályok célja a környezeti elemek (föld, víz, levegő, élővilág) védelme. Meghatározzák a környezetszennyezés lehetséges mértékét, amelyek mindenkire nézve kötelezőek. A környezetvédelmi szabályok ugyanakkor önmagukban csak kis mértékben alkalmasak arra, hogy a természeti erőforrások hatékony felhasználásához és a társadalom megfelelő életminőségéhez igazodóan, befolyásolják a termelés és fogyasztás térbeli és időbeli folyamatait (pl. növekvő hulladékok, túlszűfolt városok, leszakadó térségek, természetes területek visszaszorulása stb.).

A fenntartható fejlődés ezt hivatott biztosítani, célja egy olyan önszabályozó társadalom és gazdaság létrehozása, amely a környezet túlhasználatának elkerülése révén biztosítja egyrészt a környezet problémamentes működését, másrészt segít az emberhez méltó életminőség fennmaradásában. Mindaddig, amíg az egyes szereplők csak állandó beavatkozások (szabályok) árán teherelők a megfelelő magatartás irányába, addig fennáll a környezeti és társadalmi katasztrófák kockázata.

A fenntartható fejlődés lényege:

Olyan fejlődési-fejlesztési folyamatok együttese, amely az életminőség hosszú távú, egyenletesen biztosítható javulását szolgálja az adott ökológiai keretek között. Ezért a természeti erőforrásokkal, a környezettel való fenntartható gazdálkodásnak együtt kell érvényesülnie a jólét elérését, megőrzését elősegítő gazdasági fejlődéssel, valamint a szociális esélyegyenlőség folyamatos növelésével.

Az EU a tagállamok mellett felkért társult országokat is, hogy az EU stratégiával összhangban készítsék el saját stratégiájukat. A Bizottság a fenntartható fejlődés stratégiáját meghatározó alapelvekről szóló, 2005-ben született deklarációja szerint az Unió elkötelezett a fenntartható fejlődés mellett, amely minden politikáját és cselekedetét meghatározza. Az Unió megújított Fenntartható Fejlődés Stratégiájának jóváhagyása a 2006. júniusi Európai Tanács napirendjén szerepelt. 1992-ben Rio de Janeiróban rendezett ENSZ Környezet és Fejlődés Konferencián elfogadott „Local Agenda 21” program („LA 21”) értékelése kapcsán fogalmazódott meg a fenntartható fejlődés helyi, lokális programja. Ezzel a modellel a cél az, hogy elveket (vezérfonalat) fogalmazzon meg a helyi önkormányzat(ok), valamint a helyi lakosok, közösségek számára a fenntarthatóság tennivalóinak, helyi programjának kidolgozása, megvalósítása érdekében.

A „LA 21” program az általános érvényű fenntartható fejlődés konkrét, gyakorlati megvalósítását a helyi adottságok, érdekek alapján, az önkormányzat és a helyi lakosok, közösségek széleskörű együtt munkálkodásával javasolja folytatni. Az alapfeladat itt a helyi

hatáskörben befolyásolható fejlődés (beruházások, fejlesztések, felújítások, intézkedések, szabályozás stb.) olyan irányú alakítása, amely mind jobban előtérbe helyezi „a helybeni” életminőség, környezeti állapot javítását, valamint a helyi erőforrások - talaj, vízkészlet, energia, emberi- és jövedelemtermelő erőforrások stb.- tartamos, azaz nem kimerítő kiaknázását. További fontos elvárás, hogy valamennyi nem helyi erőforrásra támaszkodó, de helyi felhasználásban szerepet játszó beruházó-fejlesztő, termelő-szolgáltató- és fogyasztó törekedjen a fenntarthatóságot figyelembe vevő megoldások, eljárások igénybe vételére, szokások kialakítására. Ennek megvalósíthatóságát a megfelelő politikai akarat megléte és helyi társadalmi-közösségi kultúra jellege együttesen szabja meg és egy racionális tervezési folyamat útján kimunkált stratégia foglalja rendezett keretbe.

A fenntartható fejlődés nemzeti stratégia (FFNS) globális összefüggéseket is tükröző, nemzeti szintű prioritásai és fókuszai - az előzőekkel is összefüggésben - a következők:

- a gazdaság anyag- és energiaigényességének racionalizálása;
- a fenntarthatatlan társadalmi folyamatok kezelése és szabályozása;
- környezeti rendszerek fenntartható hasznosítása.

A FF környezeti szempontjainak figyelembe vétele az Európa Unió keretében benyújtott pályázatoknál:

Az Európa Unió projekt tervezéskor javasolt eljárás a környezeti fenntarthatóságra történő hivatkozás és az azt szolgáló tervezett, gyakorlati törekvések bemutatása: ezért a pályázónak a környezeti fenntarthatóság elvének érvényesítését a pályázati dokumentáció egészében (céllok, tevékenységek és eredmények stb.) érvényre kell juttatnia. A környezeti fenntarthatósággal kapcsolatos tevékenységét összefoglalóan is értékelnie kell a pályázati adatlap megfelelő pontjaiban. A FF rcalis és ténylegesen érvényesíthető szempontjainak pályázatba történő megfelelő beépítése így “versenyelőnyt” jelent a pályázat elbírálása során.

Az Agenda 21 program fő területai:

- a helyi közösségi humán és intézményi kapacitások fejlesztése
- a helyi és a regionális fenntarthatósági programok kidolgozásához és végrehajtásához nyújtott segítség
- a környezeti döntésekben való lakossági részvétel előmozdítása és ezzel a demokrácia erősítése
- a helyi és a regionális környezetpolitika számára kedvező jogi és gazdasági környezet kialakítása.

Fontos megemlítenünk, hogy a Local Agenda 21 program megvalósulására hatással lesz a most tervezés szintjén álló **KLÍMATÖRVÉNY**.

A magyar háztartások kiadásában az energia költségek közel 20%-ot tesznek ki.

A Klímatörvény megalkotását szorgalmazza a Magyar Természetvédők Szövetsége. Számításaik szerint háztartásonként akár negyven százalékkal csökkennének a fenntartási költségek az energiatakarékosságot célzó beruházásokkal.

A törvényjavaslat elfogadásával és bevezetésével

- csökkenthetőek az ipar és a magánemberek energiaszámlákra fordított kiadásai,
- javítható a leszakadó, nehéz életkörülmények, esetleg adósságok között élő emberek élete,
- új és jelentős mennyiségű zöld és helyi munkahely teremthető,
- növelhető a helyi piacok szerepe,

- csökkenthető Magyarország import energiaforrásoktól (kőolaj, földgáz) való függése,
- erősödik a magyar gazdaság versenyképessége és stabilitása,
- fel erősödik a hazai zöld technológiák, fejlesztések szerepe.

A „Klímatörvény a fenntartható társadalomért” törvényjavaslat a fenntarthatóság átfogó elvén működik: szociális, gazdasági és környezeti előnyei egymást erősítik, hiszen eszközeivel az éghajlatvédelmet, a zöld gazdaságélénkítést és a társadalmi igazságosságot egyaránt célozza.

A klímátörvény 3 alappillére:

- Erőforrás kvóta
- Zöldpiac
- Visszatérülő alap.

A Klímátörvény-javaslat az alábbiakat tartalmazza:

- A fosszilis energiahordozók (kőolaj, földgáz, szén) felhasználásának ütemezett csökkentését, a 2010-es szinthez képest 6 százalékkal 2020-ig,
- a lakosság és az oktatás környezeti tudatosságának javítását,
- a megújuló energiaforrásokhoz kapcsolódó technológiák fejlesztését és elérhetőbbé tételét,
- zöld beruházásokat támogató információs- és intézményrendszer kialakítását,
- a hazánkban található zöld területek rekonstrukcióját és növelését az építésszabályozással párhuzamosan,
- a társadalom termelői és fogyasztói struktúrájának átalakítását.

A rendelkezésünkre álló fosszilis energiaforrások mennyisége véges, azonban jelenleg túlfogyasztásuk jellemző világszerte, így Magyarországon is. A klímátörvény ezt mérsékelné, mégpedig egy társadalmilag igazságosan működő **erőforrás kvóta** alkalmazásával. Az iránymutató kvóta alapján a **zöldpiacon**, azaz a környezetbarát termékek és szolgáltatások piacán ennek az iránymutató kvótának az alapján foghatunk energiatakarékos, megújuló beruházásokba. Finanszírozásukat a **Visszatérülő Alap** kamatmentesen teszi lehetővé mindenki számára. Megtakarításaink által csökken az egyéni fogyasztásunk, a beruházásokkal pedig a hazai kis- és középvállalkozásaink is jól járnak, így mindenki számára előnyöket biztosít a zöld gazdaságélénkítés.

(Forrás: klimatorveny.hu)

2. HELYZETELEMZÉS

2.1. Földrajzi elhelyezkedés

Mártély a Tisza bal partján elterülő, alföldi síkságon, Hódmezővásárhelytől 10 km-re, északnyugatra a Tisza folyó Mártélyi Holtága mellett helyezkedik el, a Maros-Körös közén. A Tisza menti földrajzi helyzet az oka annak, hogy igen régen lakott terület. Közúton jól megközelíthető. A Csongrádi-sík kistájhoz tartozik, területe 36,45 km².

2.ábra: Mártély elhelyezkedés

3. ábra: Mártély a járási térképen

2.2. Természeti adottságok

(Forrás: Kistáj kataszter, 2010.)

2.2.1. Domborzat

A kistáj 79,5 és 107,6 m közötti tszf-i magasságú, enyhén a Tisza-völgy irányába lejtő, a Maros-hordalékkúp síksághoz kapcsolódó tökéletes síkság. Domborzattípusát tekintve rendkívül kis relatív reliefű (1 m/km^2 alatti a jellemző érték), alacsony ármentes síkság, amit rossz lefolyású mélyedések tagolnak. A Maros-hordalékkúp síkság Ny-i - geomorfológiailag nem élesen eltérő - zónája a Tisza és a Maros áradásai által kialakított holocén felszín. A felszíni formák egyveretűek, változatosságot a lösziszapos felszín szikes agyaggal kitöltött erodált mélyedései és a Száraz-érhez kapcsolódó, különböző feltöltöttségi állapotban levő morotvák, morotvaroncsok jelentenek. A horizontális felszabdaltság értéke alacsony, $0,5 \text{ km/km}^2$ alatti.

2.2.2. Földtan

Tülnyomó része a Makó-Hódmezővásárhelyi árok hatalmas süllyedékére esik, ahol a medencealjzatot Magyarország legmélyebb fúrása (talpmélység: 6085 m) érte csak el. A fúrás a kristályos alapkőzetben állt meg. Az alaphogyságra nagy vastagságú késő-miocén kőzetek települtek, erre pedig a negyedidőszakban uralkodóan folyóvízi kifcjlődésű rétegsor következett, aminek vastagsága eléri az 1200 m-t. Az agyagos, iszapos felszín közeli üledékeket K-ről Ny-ra egyre vastagodó infúziós (ártéri) lösztakaró fedi. Ehhez jelentős hasznosítható építőipari nyersanyag-előfordulások kötődnek.

2.2.3. Éghajlat

Meleg száraz éghajlatú kistáj. A napfényes órák száma évi 2000 és 2020 közötti, ebből nyáron közel 820, télen 190 órán át süt a nap. Az évi középhőmérséklet É-on $10,3-10,5 \text{ }^\circ\text{C}$, D-en $10,6 \text{ }^\circ\text{C}$. A napi középhőmérséklet 199-202 napon át (márc. 31-ápr. 2. és okt. 20-21. között) meghaladja a $10 \text{ }^\circ\text{C}$ -ot. A Tiszához közel eső ÉNy-i területeken már ápr. 5. körül, máshol ápr. 10. körül megszűnnek a tavaszi fagyok, az őszi fagyok pedig D-en okt. 24. körül, É-on okt. 25. és 28. között jelentkeznek először. Ez évente 197 nap körüli, de a Tisza mentén 200-202 nap hosszúságú fagymentes időszakot jelent. A legmagasabb nyári hőmérsékletek sokévi átlaga kevéssel $34,0 \text{ }^\circ\text{C}$ fölötti. A legalacsonyabb téli hőmérsékletek átlaga $-16,0$ és $-17,0 \text{ }^\circ\text{C}$ közötti.

É-on 500 mm-nél kevesebb, a középső területeken 500-550 mm, DK-en pedig kevéssel 570 mm feletti évi csapadékösszeg valószínű.

A hótakarós napok átlagos évi száma a 30-32, az átlagos maximális hóvastagság 17 cm.

Az ariditási index É-on 1,40 körüli, a középső vidékeken 1,30-1,35, DK-en 1,25 körüli.

Az uralkodó É-i mellett gyakoriak még a DK-i irányú szelek is. Az átlagos szélsősebesség megközelíti a 3 m/s értéket.

A melegigényes és mérsékelt vízigényű mezőgazdasági kultúráknak kedvez az éghajlat.

2.2.4. Vízirajz

A kistáj D-i részéből a Maroshoz folyik a Mezőhegyesi-Élővíz-csatorna (42 km, 246 km²) és a Sámson Apátfalvi-főcsatorna (139 km, 1498 km²), amely felveszi a Királyhegyesi-főcsatornát (26 km, 98 km²) is. Ny felé a Tiszához folynak: a Szarazér-Porgányi-főcsatorna (31 km, 390 km²), amelyhez a Mátyáshalmi-főcsatorna (36 km, 81 km²) is csatlakozik; a IIódtó-Kistiszai-főcsatorna (17 km, 221 km²), amelynek mellékvíze a Kakasszéki-csatorna (30 km, 86 km²); a a Ludaséri-csatorna (24 km, 188 km²), a Kórógyéri-főcsatorna (49 km, 698 km²), amely a Mágócs-csatornát (60 km, 435 km²) is felveszi, továbbá a Vekeréri-főcsatorna (36 km, 240 km²). ÉNy felől a Kurcára (37 km, 1266 km²) támaszkodik a kistáj, amely a Vekeréri-főcsatorna torkolatától 25 km-en át tájhatár, É-on kis részben részestül a Hármás-Köröshöz folyó Dögös-Kákafoki-főcsatorna vízgyűjtő területéből is (36 km, 445 km²). Ny felé fokozottan száraz, gyér lefolyású, erősen vízhiányos terület. A belvízi csatornahálózat hossza megközelíti az 1000 km-t.

Állóvízei között 8 természetes tavat találunk 27 ha felszínnel, közülük a pitvarosi a legnagyobb (16, 5 ha). A 14 mesterséges tó összterülete megközelíti a 400 ha-t. A Ludas-ér melletti 123 ha, a cserebökényi 106 ha felszínű.

A "talajvizet" általában 2-4 m között találjuk, de Szentestől ÉK-re 4 m alá süllyed. A mennyisége jelentéktelen. Kémiai jellege változatos, de nagyobb a nátriumos, mint a kalcium-magnézium-hidrogénkarbonátos típus területe. A keménység eloszlása is tarka képet mutat a 8-15 °nk-lól a települések körzetében jellemző 45 °nk-ig. A szulfáttartalom É-on 60-300 mg/l között van, de Makótól ÉK-re 300 mg/l, Hódmezővásárhelytől ÉK-re 600 mg/l fölé emelkedik.

A rétegvíz mennyisége közepes. A kutak általános mélysége meghaladja a 200 m-t, a vízhozamuk különösen a kistáj Ny-i, Tiszához közeli részében jelentős. Igen sok bővízü mélyfúrás van, amelyek vizét sokoldalúan hasznosítják.

Környezeti szempontból aggályos, hogy a települések többségében nincs csatornahálózat. Összességében azonban a csatornázott lakások aránya nem alacsony (2008: 53%), mivel néhány város viszonylag jó ellátottsága sokat javított a mutató értékén.

2.2.5. Talajok

A táj DNY-ról veszi körül a Maros hordalékküpját. Területe sík, amelyet homokvonulatok kísérte folyóholtágak tarkítanak. A felszint lösziszap fedi. A talajtakaró változatos, amelyben a csernozjom talajtípusok a meghatározók (80%).

A talajtípusok megoszlása:

- agyagos vályog és vályog mechanikai összetételű, gyengén savanyú kémhatású sós réti csernozjom (52%)
 - réti csernozjom (19%)
 - a talajvízhatástól mentes alföldi mészlepedékes csernozjom talajok (6%)
 - felszíntől karbonátos, mélyben sós csernozjom talajok (3%)
- Hasznosításuk szinte teljes egészében szántó. Legelő és erdő korábban 2-2%-on realizálódott.
- jelentős a löszös alapkőzeten kialakult szikes talajok kiterjedése (18%)
 - réti szolonyec talajok 9%-on
 - a sztyeppesedő réti szolonyec talajok (8%)
 - szolonyecés réti talajok (1%)

Logelőként hasznosíthatóságuk a felsorolás sorrendjében 80%, 75% és 15%, a fennmaradó rész pedig szántó.

A tájban eredményesen termesztett növények közül említésre érdemes a Makó környéki vöröshagyma, amely termesztésének megőrzése piacszervezést és növényvédelmet igényel.

2.2.6. Növényzet

A táj intenzíven művelt, a ligeterdők és zonális erdőssztyep-lőszpuszta vegetációk eltűntek. Az erdők hirmondói (széleslevelű salamonpecsét -*Polygonatum latifolium*, nehézszagú gólyaorr -*Geranium robertianum*), az alluviális peremvidék természetesebb tölgyeseiben (mezőhegyesi erdők),

A vegetáció ősiségére az endemizmusok megléte és a fajgazdaság (vetővirág-*Sternbergia colchiciflora*, erdélyi útifű-*Plantago schwarzenbergiana*, pusztai csillagvirág-*Prospero paratheticum*, ill. tavaszi hérics-*Adonis vernalis*, kék atracél-*Anchusa barrelieri*, kései pitypang-*Taraxacum scrotinum*) utal. A K-i peremen feltöltődött ősi folyómedrek szikes tavi vegetációjának (sziki sóbolla-*Suaeda maritima*, bajuszpázsit-*Crypsis aculeata*, sziki ballagófű-*Salsola soda*) legszebb példája a kardoskúti Fehér-tó, szolonsákos sziki réttel (réti sás-*Carex distans*, kisvirágú pozdor-*Scorzonera parviflora*, sziki pitypang-*Taraxacum bessarabikum*).

A hinarasok (fehér tündérrózsa-*Nymphaea alba*, sugaras víziboglárka-*Ranunculus radians*) és az asztatikus vízterek iszapvegetációja diverz (látonyafajok-*Elatine* spp., iszapfű-*Lindernia procumbens*, henyc vasfű-*Verbena supina*, henyc fűzény-*Lythrum tribractatum*).

Unikális a földbentermő here (*trifolium subterraneum*) Mártély mellett.

Kipusztult fajok: tátorján (*Crambe tataria*), kónya zsálya (*Salvia nutans*), kolokán (*Stratiotes aloides*), fehérmájvirág (*Parnassia palustris*), csajkavirág (*Oxytropis pilosa*), szennyes infű (*Ajuga laxmannii*), here (*Trifolium lappaceum*).

Gyakori élőhelyek: A1, A3a, B1a, BA, D34, F2, F1b,

Közepesen gyakori élőhelyek: A23, B2, B3, B5, B6, F1a, H5a, J4, OC, RA, RB, RC,

Ritka élőhelyek: A5, D6, F3, I2, F4, J3, M6, J6, P45

Fajszám: 800-1000; védett fajok száma 40-60; özőnfajok: zöld juhar (*Acer negundo*) 3, bálványfa (*Ailanthus altissima*) 2, gyalogakác (*Amorpha fruticosa*) 4, selyemkóró (*Asclepias syriaca*) 2, tájidegen őszirózsa-fajok (*Aster* spp.) 1, amerikai kőrös (*Fraxinus pennsylvanica*) 4, japánkescrűfű fajok (*Reynoutria* spp.) 2, akác (*Robinia pseudoacacia*) 4, aranyvessző-fajok (*Solidago* spp.) 3.

2.2.7. Közlekedés

A kistáj arteriális közlekedési hálózati helyzetű, több forgalmi tengelyű terület. Ny-i porcmén fut a 45. sz. főút, közepén vezet át a 47- sz. főút és vele párhuzamosan fut a Szeged-Békéscsaba egyvágányú vasúti fővonal. K-i peremét metszi a Makó-Mezőhegyes és a Mezőhegyes-Orosháza vasúti mellékvonal, D-i részét a Makó-Hódmezővásárhely mellékvonal. Szentestől K felé ágazik el a megszüntetésre kijelölt Szentcs-Orosháza vasútvonal. A kistáj DK-i határvonala a magyar-román államhatár része. Állami közútjainak hossza 425 km, amelyből 75 km (17%) másodrendű főút. A kistáj vasútvonalainak hossza 110 km, vasútsűrűség 6,1 km/100 km². Településeinek 52%-a rendelkezik vasútállomással. Hódmezővásárhelynek mezőgazdasági repülő tere van.

2.2.8. Településhálózat

Nagyon ritkásan betelepült kistáj, 100 km²-re mindössze 1 település jut, ennek ellenére változatos a települési rend. Jónéhány településtípust felsorakoztató terület egykori mezőváros

kiterjedt tanyavilággal (pl. Hódmezővásárhely, Szentcs), kismezőváros (Tótkomlós), ménesbirtoki központ (Mezőhegyes), külterületi szanatórium (Kakasszék). A 19 településből 5 városi jogállású, közülük Hódmezővásárhely, Makó és Szentcs tényleges központjai a kistájnak. A városi lakosság aránya nagyon magas, a táj azonban lényegében falusias jellegű. A falvak népességszáma széles skálán mozog: a dorékhadat a közepes méretű falvak (1000-3000 lakos) képviselik.

2.2.9. Népeesség

A Hódmezővásárhelyi kistérség területe 707,77 km², 4 települést foglal magába (Hódmezővásárhely, Mindszent, Székkutas, Mártély), melyek közül 2 város. Tanyás kistérség, a kistérség népességének 6,8%-a, mintegy 4100 fő él tanyán, településenként a tanyai lakosság számát és arányát tekintve azonban jelentős különbségek vannak. Számukat tekintve a legmagasabb tanyai lakossággal Hódmezővásárhely rendelkezik, arányukat tekintve azonban Székkutason a legjelentősebb a tanyai lakosság, ahol a tanyán élők a település lakosságának csaknem 30%-át, Mártélyon 20,8%-át, Mindszenten 1,7%-át, Hódmezővásárhelyen 6%-át adják.

2.3. Mártély fejlődéstörténete

Mártély község Árpád-kori település. Írott története Szent István oklevelével 1024-ben kezdődött, amikor nagy királyunk a Zalavári bencés szerzeteseknek terjedelmes földeket, halásztó vizeket és tizedeket adományozott. A község neve eredetileg Szentadorjánmártír volt, ebből alakult ki a mai községnevé. 1561-től szerepel mai nevén. A 17. sz. végén "deserta", azaz elhagyott hely volt a mártélyi puszt. 1723-tól vásárhelyi gazdák használták, 1855-ben kertészközségként említették.

(Forrás: Mártély, Mindszent, Székkutas települések kistérségi társulásának környezetvédelmi programja)

A 18. században Károlyi birtok volt, s a mai Hódmezővásárhely részét képezte. A 20. század első felében a község és a környező tanyavilág Hódmezővásárhely külterülete volt. Terület többször változott. Lélekszáma enyhén növekvő, köszönhetően a csendre és nyugalomra vágyó "kivándorlóknak", akik ideköltözve, vagy állandó lakhelyül, vagy csak ideiglenes tartózkodásra, pihenésre, nyaralásra választják a községet. A lakosság, ősidők óta jórészt a halászatból élt.

(Forrás: <http://martely.hu>)

A Tisza szabályozásával a falu mellett egy levágott holtág keletkezett.

4. ábra A Tisza szabályozás előtt

5. ábra Tisza holtág a szabályozás után

Jelenlegi helyzet:

Mártély jellemzően agrártelepülés, a környező földterületek felszínének alakításában nagy szerepe volt a Tiszának és az uralkodó széljárásnak. A felszín legnagyobb részére az iszapos, agyagos talaj a jellemző. A mélyebben fekvő részeken sós réti csernozjom talaj található.

Gazdaságában a mezőgazdaság a meghatározó, lakossága mezőgazdaságból él. Mártélyon az összterületből használt mezőgazdasági terület meghaladja a 90 %-ot. A település szántó területeinek átlagos AK értéke 24,73.

A szántóföldi kultúrák termesztése jellemző. A jó minőségű földeken a szántóművelés és a hozzá kapcsolódó hagyományos állattenyésztés és állattartás a meghatározó. Állattenyésztéssel (különösen a szárnyas-, sertés-, juh-, és szarvasmarha tenyésztés) elsősorban a tanyákon élő magángazdálkodói szféra tevékenykedik.

A 2012. év végi KSH adatoknak megfelelően a Község lakásállománya 570 db volt.

- A lakásállomány 78,1 %-a (445 db) volt csatornahálózatra kötve,
- Vízvezeték hálózat 91,4 % (521 db), vezetékes gázt fogyasztó lakások 56,3% (321 db), a bekapcsolt lakások száma folyamatosan nő
- Szervezett hulladékszállítás 70,2 %-os (400 db) volt,
- 737 db a villamos energiafogyasztók száma, ami 100 %-os ellátottságot jelentett. A lakásállományok számához viszonyítva kitűnik, hogy a fogyasztási helyek száma meghaladta azt, ennek oka nagy valószínűséggel, hogy olyan lakóházak esetében ahol pl. egyéni vállalkozás, műhely, bolt, stb... működött, vagy pl. 2-3 család is élt egy több generációs házban, több fogyasztási hely került bekötésre.
- Távbeszélő fővonalak száma (ISDN vonalakkal együtt) 207 db (36,3 %)
- Kábeltelevíziós hálózatba bekapcsolt lakások száma 89 db (15,6 %)

2.4.Mártély településszerkezete

Mártély a történelmi és a gazdálkodási múlt nyomait őrzi. A község településszerkezetére jellemző az elszórt, laza szerkezetű tanyavilág.

A község lakóterületi döntően megfelelően alakultak. Belterületen jellemzően hagyományos családi házas beépítés valósult meg.

A tanyák kialakulása a táj művelhetőségével, a gazdálkodási tradíciókkal van összefüggésben. A tanyavilág ma is meghatározza a település szerkezetét. A külterületen a meglévő tanyákhoz tartozó szántóterületek találhatók.

A külterületi lakott helyeken kivételesen található komfortos, netán összkomfortos tanyák. Jellemzően a tanyavilágot komfort nélküli épületek alkotják. Mindez alacsonyabb életszínvonalat feltételez az ott élők vonatkozásában, de állampolgári jogon a tanyasít is ugyanazok a szolgáltatások (energiaellátás, járható út) illetik meg, mint a belterületen élő. Ezek igénybevétele többet lehet ró a külterületen élő emberre és az önkormányzatra egyaránt.

Ipari területek

Mártély közigazgatási területén nincsenek üzemek, gyárak, ipari létesítmények.

Úthálózat

A külterületi utak jellemzően földutak (a leginkább tanyás térség domborzati adottságainak megfelelően homokborításúak), melyek az időjárástól függően télen az csözés, havazás, míg nyáron homokfűvás miatt jelentős karbantartásra szorulnak. Az Ötv. alapján ezek fenntartása az önkormányzatot terheli.

6.ábra: A kistérség fő útjai
Hódmezővásárhely és térsége

(Forrás: <http://www.icicom.hu/teruletfaj/pictures/hodter.jpg>)

Vonattal megközelíthető.

Mártélyt Hódmezővásárhely településsel összekötő kerékpárút van, ezzel is segítve a kerékpárral ingázó kerékpárforgalom biztonságát. Mártély és Mindszent települések között is megépült a kerékpárút.

Mártély megközelíthető közúton: az 5-ös úton Szegedig, onnan a 47-es úton Hódmezővásárhelyig, majd a Mindszent felé vezető úton 9 km; továbbá vasúton: a Makó-Hódmezővásárhely-Szolnok vonalon.

1. táblázat: Mártély útjai

Év	2009	2010	2011	2012
Önkormányzati kiépített út és köztér hossza (km)	8,3	8	8,3	8,3
Önkormányzati kiépítetlen út és köztér hossza (km)	77,6	78	77,6	77,6
Önkormányzati kerékpárút, közös gyalog- és kerékpárút hossza (km)	0,3		0,3	0,3
Önkormányzati kiépített járda hossza (km)	11,5	12	11,7	11,7
Önkormányzati kiépített út és köztér területe (1000 m ²)	32,8	33	32,8	32,8
Állami közutak hossza (km)	2,076	2,076	2,076	2,076
Állami közutak területe (1000 m ²)	11,229	11,229	11,229	11,229

(Forrás: www.ksh.hu)

2.5. Táj értékek

A táji értékekhez tartoznak azok a természeti és épített értékek, melyek országos, illetve helyi védettség alatt állnak, valamint az egyedi tájértékek is, melyek jogilag nem védett értékek, de a tájjelleg szempontjából jelentősek, és megőrzésükről gondoskodni kell. Egy település/város táji értékeihez hozzátartoznak a helyi kulturális és civil élet sajátosságai is.

2.5.1. Mártély természeti értékei

A mártélyi szakaszon a Tisza különösen szép hullámterét 1972-ben, összesen 2213 ha területtel védetté nyilvánítottak. A **Mártélyi Tájvédelmi Körzet országos jelentőségű természetvédelmi terület**, melyet a 390/1971. OTvII számú határozat nyilvánított védetté és a 153/2007. (XII.27.) KvVM rendelet rendelkezik a védettség fenntartásáról.

A Mártélyi Tájvédelmi Körzet legújabb létesítménye az ún. Ártéri tanösvény, mely a terület északi "korhány" elnevezésű részterületét mutatja be.

A tájvédelmi körzet egyben nemzetközi jelentőségű vadvíz (Ramsari terület). A tájvédelmi körzet területén két vízdali holtág található a Mártélyi és a Körtevényesi holtág. A tájvédelmi körzet legősibb állapotában megmaradt része a Körtevényes-sziget, és a tőle délre elterülő Barci-rét. A tájvédelmi körzet jellemző élőhely típusai: nyílt víz, tavi kákás, magas sásos, pántlikafüves, ecsetpázsitos, mandulalevelű fűzes, fehérfüzes, fűz-nyár erdő, fehérnyáras, fűz-nyár-kőris erdők, tölgyes, nemesnyár erdők, zöldjuharosok, amerikai kőris, gyalogakácok, irtások, szántók. A védett terület legjelentősebb természeti értékét a hullámtéri gém lészektelcepi képviselik. A hazai madárfaunából napjainkig 254 faj előfordulását regisztrálták, melyből 112 faj költött a területen. A terület az egyik legnagyobb tiszai réce-félék telelőhelye, a fekete gólya előfordulása és fészkelése is rendszeres. A vízben igen gazdag a halfauna, melyek között ritka és védett fajok is találhatók.

(Forrás: http://www.vati.hu/files/articleUploads/6430/terulethaszalnati_alkalmassag_a_hodmezovarashelyi_kist_erszegen.pdf)

Natura 2000 területeknek nevezzük az Európai Unió ökológiai hálózatához tartozó területeket. A kistájon ennek a hálózatnak a része a Mártély környéki szikesek és rétsztyeppék, amelyek a másodlagos szikes gyepek láncba tartoznak és a megye egyik legértékesebb élőhelye. Itt az egyik legszebb megmaradt állomány található. Az Alsó-Tisza-völgy (HUKN10007) státusza a Natura 2000 hálózaton belül Különleges Madárvédelmi Terület - Special Protection Area (SPA). Nagy kiterjedésű halastavak, szikes puszták, szikes tavak, szántók, erdőtelepítések, puhafás ligeterdők, holtágak jellemzik. Alsó-Tisza hullámtér

(HUKN20031) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület, területe teljes átfedésben van az Alsó-Tisza-völgygel. Hódmezővásárhely környéki és csanádi-háti puszták (HUKM20001) is Különleges Madárvédelmi Terület - Special Protection Area (SPA). A terület legismertebb része a kardoskúti Fichér-tó, de az azt körülvevő pusztákon több hasonló szikes tó található, amelyek a gyepterületekkel együtt jelentős értéket képviselnek. A terület élőhelyi szerves egységet képeznek a madarak számára a közeli Csanádi-hát területével. A tavakon pihető vonuló, és a terület pusztáin fészkelő madarak is szétszóródnak táplálkozáskor a területen. A Blaskovics-, Nagykopáncsi-, és Montág-puszták alkotta élőhelyegyüttes a pusztai madárfajok számára is fontos élőhely, de megfelelő vízborítású években jelentős vízimadár-vonulóhely is.

(Forrás: http://www.delmagyar.hu/delm/k02_mellekletek.pdf, www.natura.2000.hu)

A Mártélyi- és Körtevényesi Holt-Tisza ág az 1846-os Tisza szabályozás során jött létre. A vízrendezés előtt mintegy 25000 km² területet uralt az alföldi folyók évenként egy vagy több alkalommal bekövetkező áradása.

A szabályozás hatalmas vállalkozása során a folyó 1214 km-es hosszát 140 átvágással 960 km-re rövidítették és 3500 km hosszú gátrendszer közé szorították a partvonalak keskeny sávjára korlátozott hullámterét. Mindez a hajdanvolt idők viszontagságos életkörülményei között, a tisztes kubikusmunka verejtékével gigászi teljesítménynek számít.

A védett terület a Tisza meder és az árvízvédelmi töltés között, a Tisza bal partján helyezkedik el. A terület É-D-i irányú, amely tulajdonképpen a hullámteret foglalja magába. Két régi Tisza holtág, illetve morotva tagolja a területet. É-en található a Mártélyi-holtág az Anyás szigettel. A Mártélyi Holt-Tisza 4 km hosszú, átlagos szélessége 100 m, átlagos vízmélysége 2 m, területe 46 ha, víztérfogata 920 ezer m³. Itt található az üdülőterület. Ettől D-re helyezkedik el a Kutya-fenék, mely a Körtevényesi-holtágig húzódik. Ezen terület óvja meg a délebbre elhelyezkedő legértékesebb területrészt, a Körtevényt - ami nem más, mint a Körtevényesi-holtág által körbekerített kis sziget- és a Barci-rétet. A Körtevényesi Holt-Tisza 4,7 km hosszú, átlagos szélessége 128 m, átlagos vízmélysége 3 m, területe 60 ha, víztérfogata 1,8 millió m³.

Nem az egyes különleges növény vagy állatritkaságok jelentenek természetvédelmi értéket, hanem a tájegység egésze: az ecsetpázsitos mocsárrétek, a holtágakban tömeges sulyom, békatutaj, rucaöröm, békaszőlő fajok, vízidara, békalencse, és a vadregényes bótólófűz, szürke és ficher nyáras legeterdők, a víztől távolabb megjelenik a kocsányos tölgy egy-egy példánya. Az időközben betelepített tájidegen kultúrcserjéket lassan sikerül felszámolni az eredeti növénytakaró javára. D-en a Tisza jobb partján lévő Sasér Természetvédelmi terület szervecsen kapcsolódik a Mártélyi Tájvédelmi Körzethez. Ugyanakkor meg kell említeni a terület állatvilágát is, mely bővelkedik számos ritkasággal: fészkelőhelyei vannak a kócsagoknak, gémeknek. A védett terület a fekete gólya gyülekezőterülete, valamint az egyik legnagyobb tiszai réce telelőhely.

A jellegzetes élővilág a magyar Alföld egyedülálló sajátossága.

A nemzetközi jelentőségű állat- és kiemelten a madárvilágot 1947. óta figyelik. A Sasér 63 ha-on felfedezett gémtelpe és rétisas-fészkelőhelye már 1951 óta természetvédelmi terület. 244 madárfaj fordult elő ezidáig a hullámterben, ez a hazai összes megfigyelt madárfaj több mint kétharmada. 35 emlős- és 36 halfaj előfordulása bizonyított a védett területen, köztük több a fokozottan védett vagy a Vörös Könyvben szereplő faj.

A Mártélyi- és a Körtvélycsi Holt-Tisza állami tulajdon, melynek kezelője az Alsó-Tisza vidéki Vízügyi Igazgatóság. Ugyanakkor a Mártélyi üdülőterület a Hódmezővásárhelyi Önkormányzat kezelésében van.

2.5.1.1. Helyi természeti védelem alatt álló értékek

A település közigazgatási területén helyi jelentőségű természetvédelmi terület nincs.
(Forrás: www.termeszetvedelem.hu)

2.5.1.2. Országos jelentőségű védelem alatt álló területek

Országos jelentőségű, egyedi természetvédelmi terület és nemzetközi jelentőségű Ramsar-i terület a Mártélyi Tájvédelmi Körzet, illetve az ex lege védettségű kunhalmok és szikes tavak, továbbá a Natura 2000 területek.

2.5.2. Védett épületek, építmények

Országos jelentőségű védett műemléki környezet Mártélyon a Késmárki Imre-főlc szélmalom és a molnárház a szélmalom mellett.

Mártély Községi Önkormányzat Képviselőtestületének 19/2002. (XII. 16.), **MÁRTÉLY KÖZSÉG HELYI ÉPÍTÉSI SZABÁLYZATÁRÓL** szóló önkormányzati rendeletének 3. sz. melléklete szerint Mártély **helyileg védett épületei** a következők:

Közüintézmények:

1. Általános Iskola (Fő u. 45.)
2. Református imaház (Kossuth u. 1.)
3. R.k. plébánia (Fő u. 66.)
4. R.k. templom (Fő u. 66.)
5. Vasútállomás (Kossuth u.)

Lakóházak:

1. Kossuth u. 4.
2. Kossuth u. 6.
3. Petőfi u. 16.
4. Rákóczi u. 2.
5. Rákóczi u. 5.
6. Rákóczi u. 7.
7. Rákóczi u. 11.
8. Rákóczi u. 13.
9. Rákóczi u. 15.
10. Rákóczi u. 17.
11. Tiszai u. 14.

A fenti rendelet által adott **védelemmel nem bíró kultúrtörténeti értékek** az alább felsorolt szobrok:

- Mihály Árpád: Szent László legendája (Rákóczi tér 1.)
Kotormán Norbert: 56os emlékmű - Angyal II. (Fő u. 49.)
Nagygyörgy Ágnes: Nagygyörgy Sándor emlékszobor (Fő u. 49.)
I. és II. világháborús emlékmű (Temető, Fő utca)

2.5.3. Régészeti lelőhelyek

A régészeti lelőhelyek az 1. sz. mellékletben találhatóak.
(Forrás: http://www.delmagyar.hu/delm/k02_mellekletek.pdf, 95-96. oldal)

2.5.4. Egyedi tájértékek

A kis település központi része megőrizte egykori **halászfalu jellegét**, a Tisza holtága pedig valóban „festői”. E táj szépsége már a 19-20. század fordulóján megihlette a festőművészeket is. Tornyai János, Endre Béla, Rudnay Gyula és Barsay Jenő is alkotott itt. Látnivalói közül legfontosabb a Címcres Emlékpark, a Festők Dombja, a Késmárki Imre-féle szélmalom (Szalay Ferenc festőművész, Erdemcs és Kiváló Művész tulajdonában), a Mártélyi Tájvédelmi Körzet, az Iskolamúzeum és Tornyai János egykori háza. Strandolni a Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Önkormányzatának tulajdonában felépült üdülőközpontnál, a **Tisza-holtágban** lehet.

Késmárki Imre szélmalma (Mártély, Tanya 24.; GPS koordináták: É 46° 29'; K 20° 19'; 031/7 hrsz.): a tanyavilágban lakók igényeinek kielégítésére épült a 19. század közepén, a községtől 1 km-re. A malom melletti **molnárház** északi oldali fészerét műteremmé alakította át Szalay Ferenc festőművész, aki a malmot a környék kulturális centrumává is tette.

7. ábra A Késmárki szélmalom

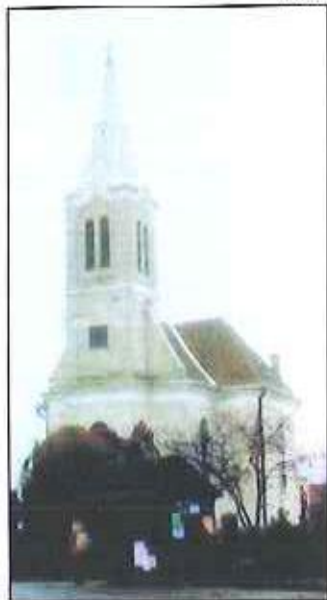
A **Festők dombja** (Mártély, Üdülőtelepi feljáró mellett, GPS koordináták: É 46° 28' 13", K 20° 13' 48"; magasság: 81 m) a Mártélyon alkotott, elhunyt művészek emlékét őrzi. Tetején másfélszeres nagyságú festőállvány található, minden évben újabb két-három művész emlékét örökítették meg emléktáblával.

8. ábra Festők dombja

Szent Adorján Róm. Kat. Plébánia és Templom (Mártély, Fő u. 66.) 1911-ben épült. A hívek lelki gondozását Hódmezővásárhelyről látták el. Mártély 1930-ban lesz önálló egyházközség, a templom tatarozása 1961-ben történik kívül és belül, villamosítását a következő évben végezték. 1975-től ismét oldallagos ellátásban részesült, ekkor a Váci püspök Mindszenthhez csatolta. Az egyházközség 1993-ban a Váci Egyházmegyétől a Szeged-Csanádi egyházmegyéhez került. 1995-ben Mindszent, majd Hódmezővásárhely látta el oldallagosan, 2007-től megint Mindszent látja el.

9. ábra Szt. Adorján templom (balra) és plébánia (jobbra)

(Forrás: www.martely.eu)

Ex lege védettek a **kunhalmok**, amelyek közül a Hegyes-halom Mártélytól északi, a Fekete-halom észak-keleti, a Barattyos-halom keleti irányban helyezkedik el.

Országos jelentőségű "ex lege" védett természeti területeknek a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. tv. által védetté nyilvánított természeti területeket nevezzük. "Ex lege"

védett természeti területnek minősülnek a lápok, szikes tavak, kunhalmok, földvárak, források és víznyelők. "Ex lege" védettek a barlangok is, de ezek – jellegüknél fogva – védett természeti értékek

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény (Tvt.) 23. § (2) bekezdése alapján az **ex lege védettség:**

Védelmi kategóriák szerinti csoportosításuk:

A törvény erejénél fogva ("ex lege") védett természeti területek:

a.) természetvédelmi területnek minősül valamennyi láp, szikes tó;

b.) természeti emlékeknek minősül valamennyi kunhalom, földvár, forrás, víznyelő.

A törvény erejénél fogva ("ex lege") védett természeti értékek: barlangok

Ez tehát azt jelenti, hogy a felsorolt területek külön védetté nyilvánítási eljárás nélkül is törvényi védelem alatt állnak.

(Forrás: www.termeszvedelem.hu)

A Mártély környéki kunhalmok megközelítése:

Kunhalom azonosítója: 1717; EOVS x= 131291; y= 746285; átmérő: 32 m

GPS koordináták: É46°31'9" K20°18'8"

Kunhalom azonosítója: 1754; EOVS x= 123311; y= 742592; átmérő: 54 m

GPS koordináták: É46°36'52" K20°15'9"

Kunhalom azonosítója: 5103; EOVS x= 128594; y= 740752; alakja: poligon

GPS koordináták: É46°29'44" K20°13'47"

9. ábra A kunhalmok elhelyezkedése Mártély környékén

(Forrás: www.martely.eu,

https://mvh.gov.hu/MVHPortal/files/1038299_Kunhalom_tajekoztatas_2013.xls)

2.5.5. Javaslatok

Mártély Községi Önkormányzata további területeket, épületeket, objektumokat nem javasol védelemre.

Tájsebek

A település közigazgatási területén jelentős tájsebek nem találhatók.

2.6. Társadalmi helyzet

A társadalmi adottságok ismertetése fontos elem egy településre/városra vonatkozóan. A népességszám alakulása, az oktatási és kulturális helyzet, a sportolási, kikapcsolódási, szórakozási lehetőségek, az egészségügyi ellátás színvonala, a közbiztonság helyzete – az évek során bekövetkezett változások tendenciája – szorosan összefügg az életszínvonallal, a település népességmegtartó erejével és a jövőbeni fejlődési lehetőségekkel. Ezek alapján lehet következtetni arra, hogy a helyi lakosság milyen módon tud bekapcsolódni a közösségi életbe, milyen helyi kötődések és kapcsolati hálók kiépítésére van lehetőség.

2.6.1. Demográfiai viszonyok

Mártély Község a Hódmezővásárhelyi kistérség része, a kistérség 4. legkisebb települése lakosságát tekintve.

A lakosság száma 1980 óta folyamatosan fogy.

2.táblázat: Mártély lakosságának változása, 2009-2012- között

Év	2009	2010	2011	2012
Lakónépesség száma az év végén (a népszámlálás végleges adataiból továbbvezetett adat) (fő)	1352	1349	1302	1281

(Forrás: www.ksh.hu)

Mártély népességére jellemző, hogy a század húszas éveikig emelkedő, majd a hetvenes évekig stagnáló, nyolcvanas években erősen csökkenő, majd ezt követően a kilencvenes években népesség növekedés figyelhető meg. Az utóbbi években a település lakónépessége enyhén fogy. Külterületen élő népessége 2012. évben 224 fő. A népsűrűség 36,1 fő/km².

3.táblázat: A település természetes szaporodása és a vándorlás

Év	2009	2010	2011	2012
Élveszületések száma (fő)	10	6	11	14
Halálozások száma (fő)	13	20	11	16
Odavándorlások száma (állandó és ideiglenes vándorlások száma összesen) (eset)	72	71	88	74
Elvándorlások száma (állandó és ideiglenes vándorlások száma összesen) (eset)	88	59	80	91

(Forrás: www.ksh.hu)

Nemcsak Mártélyra, de a kistérségre is jellemző, hogy a születések száma hosszútávon csökkenő tendenciát, míg a halálozás növekvő tendenciát mutat. Mártély településen 2012-

ben az élve születettek 14 fő, míg a halálozás 16 fő volt. Ugyanakkor a településre odavándoroltak 74-en, az elvándoroltak 91-en voltak 2012-ben. A településre 2010-ben és 2011-ben jellemző volt a pozitív vándorlási egyenleg. Mindemellett a településről elmondható, hogy kedvező környezeti adottságokkal rendelkezik. Mártély jellegzetes imázssal rendelkező település, amely azt eredményezheti, hogy a településen az elkövetkezendő időszakban akár népességnövekedés is megfigyelhető lesz.

4.táblázat: Mártély lakosságának korcsoport szerinti eloszlása

Év	2009	2010	2011	2012
0-2 évesek száma (fő)	37	41	33	34
3-5 évesek száma (fő)	40	38	40	39
6-13 évesek száma (fő)	98	95	105	106
14 évesek száma (fő)	18	10	13	12
15-17 évesek száma (fő)	39	41	43	44
18-59 évesek száma (fő)	805	806	813	787
18 évesek száma (fő)	30	16	12	11
19 évesek száma (fő)	19	29	19	13
20-29 évesek száma (fő)	170	186	194	197
30-39 évesek száma (fő)	223	216	226	220
40-49 évesek száma (fő)	155	156	154	147
50-59 évesek száma (fő)	208	203	208	199
60-x évesek száma (fő)	263	265	271	279

(Forrás: www.ksh.hu)

Mártély esetében a mezőgazdaságból élő családok nagy száma miatt hagyományos tanyai életforma a továbbiakban is, kismértékben csökkenő tendenciával ugyan, de fennmarad.

2.6.2. Oktatás, képzés

Mártély község területén csak az alapfokú oktatási intézmények találhatóak meg. A község Önkormányzata alapellátási kötelezettségei és önként vállalt feladatai ellátása értelmében, megfelelően gondoskodik nevelési- oktatási intézményrendszerének működtetéséről. A normatív támogatást kiegészítve biztosítja az intézmények zavartalan működését.

Az alapellátás kötelezettségét a **Mártélyi Általános Iskola** látja el. Az Alapítvány a Mártélyi Általános Iskoláért a mártélyi gyerekek csélyegyenlőségét biztosítja az iskola kulturális és kiegészítő oktatási-nevelési programjainak támogatásával, az iskolai diákközélet eseményeinek gazdagításával, a diákkezdemenyezések felkarolásával.

5.táblázat: Az általános iskolai tanulók száma Mártélyon

Év	2009	2010	2011	2012
Más településről bejáró általános iskolai tanulók száma a nappali oktatásban (fő)	40	38	39	35
Általános iskolában tanuló 1-4. évfolyamosok száma a nappali oktatásban (fő)	63	57	54	51
Általános iskolában tanuló 5-8. évfolyamosok száma a nappali oktatásban (gyógypedagógiai oktatással együtt) (fő)	64	60	55	52

(Forrás: www.ksh.hu)

Az Önkormányzat hatásköre alá tartozik a **Mártélyi ÁMK Mártélyi Óvodája** is. Az óvoda

két csoportnak, ad helyet, 50 férőhelyes. Rendelkezik a helyi nevelési program megvalósításához, a Kompetencia alapú óvodai neveléshez szükséges tárgyi feltételekkel. Az Alapítvány a Mártélyi Óvodáért egycsület az óvodába járó gyermekek nevelését és oktatását segíti elő. A községben nincs bölcsőde, középiskola vagy felsőoktatási intézmény.

6.táblázat: Az óvodás gyerekek száma Mártélyon

Év	2009	2010	2011	2012
Óvodai férőhelyek száma (gyógypedagógiai neveléssel együtt) (fő)	50	50	50	50
Óvodába beírt gyermekek száma (gyógypedagógiai neveléssel együtt) (fő)	46	46	40	37
Óvodai gyermekcsoportok száma (gyógypedagógiai neveléssel együtt) (db)	2	2	2	2
Óvodapedagógusok száma (gyógypedagógia neveléssel együtt) (fő)	3	3	3	4

(Forrás: www.ksh.hu)

Az óvoda heti öt munkanapon 6 órától 17 óráig tart nyitva, napi 11 órában, nyitástól zárásig folyamatos óvodapedagógusi jelenlét mellett.

Az óvoda 50 férőhellyel rendelkezik. 2012. szeptemberében, 2 csoportban, 38 gyermekkel kezdték meg a tanévet 19-19 fős csoportonkénti elosztásban (ebből egy gyermek volt sajátos nevelési igényű, év végére ez a szám 2 főre emelkedett). Az életkor szerinti megoszlás a következőképpen alakult: 10 nagycsoportos korú, 11 középsős korú és 17 kiscsoportos korú gyermek kezdte nálunk a tanévet. Tanév közben a szülők munkakörülményeinek változása, elköltözés, ill. örökbefogadás miatt 5 gyermeket másik település óvodáiába átírtak, így 5 fővel csökkent a gyermeklétszám, de tanév közben másik óvodából két gyermek érkezett. A 2013/14-es nevelési évet 30 gyermekkel kezdték meg.

Kapcsolatai:

- Orvos, fogorvos – évenkénti orvosi látogatás, fogászati szűrés
- Védőnő – havi és alkalmankénti látogatások
- Iskola
- Gondozási központ - idősök köszöntése, karácsonyi látogatás (Betlehemezés), közös délelőtti szervezése az óvodában
- Mártélyi Önkéntes Tűzoltó Egyesület – részvételük óvodai programokon
- Őszirozsa népdalkör - részvételük óvodai programokon alkalmanként
- Hogy Életük Legyen Alapítvány - részvételük az óvodai családi napon
- Grimm-Busz Színház - 2 színházi előadás az óvodában
- Palánta Plusz KFT – Munkahely látogatás, palánták biztosítása vitaminpótláshoz
- Hittan oktatás Kocsis Tamás református lelkész közreműködésével
- A hódmezővásárhelyi Nevelési Tanácsadó biztosította a logopédiai ellátást. Segítségét kaptunk a problémás gyermekek vizsgálatához, felzárkóztatásához. Iskolaérettségi vizsgálatot igény szerint végeztek.
- A sajátos nevelési igényű gyermekkel és a BTMN-es gyermekkel való foglalkozást az iskolából fejlesztő és gyógypedagógusok látták el.
- Munkánkat az SZMK és az óvoda alapítványa segítette. Hatékonyan részt vettek az óvodai ünnepek, rendezvények szervezésében, lebonyolításában, az eszköz/fejlesztéskben, önerős beruházásokban.

(Forrás: http://ovoda.martely.hu/files/Ovoda/ovodai_program_modositott_uj.pdf)

7.táblázat: Mártélyi 7 éves és idősebb népesség a legmagasabb befejezett iskolai végzettség szerint, 2011

első évfolyamát sem végezte el	Általános iskola		Középfokú iskola érettségi nélkül, szakmai oklevéllel	Érettségi	Egyetem, főiskola stb. oklevéllel	Összesen
	1-7.	8.				
12	132	332	322	282	142	1 222

(Forrás: www.ksh.hu)

A kistérségben hat középiskola van. A legfontosabb profilok: műszaki számítástechnika, ipari elektronika, gépipar, kereskedelmi, vendéglátóipari, gazdasági és üzleti ügyintéző, általános mezőgazdasági szakok. Az oktatott nyelvek: angol, német, francia, olasz, latin. A számítógép és Internet korlátozás nélkül biztosított, a jellemző számítástechnikai összes óraszám 180, (a számítástechnikai szakokon 1470-2260 óra között). Felnőttképzési programok: számítógép kezelő és műszerész, számítástechnikai tanár továbbképzés, mezőgazdasági vállalkozó, kereskedelmi és vendéglátó menedzser.

A Szegedi Tudományegyetem Mezőgazdaság Főiskolai Kara Hódmezővásárhelyen működik.

(Forrás: <http://www.icicom.hu/teruletfo/csmhu12.htm>)

A környezettudatos nevelés érdekében 2003-ban épült meg a **Bodnár Bertalan Természet- és Környezetvédelmi Oktatóközpont** a Mártélyi Tájvédelmi Körzet területén. Az intézmény ünnepélyes megnyitójára 2004. szeptember 16-án került sor. A hamisítatlan Tisza-menti táj és a Tiszához kapcsolódó Alföld természeti értékeinek bemutatását, valamint a felnövekvő nemzedék környezettudatos cselekvésre ösztönzését szolgálja.

Az Oktatóközpont épülethez tartozik egy Mocsári ciprusokból kialakított pihenőhely, valamint egy a parkot feltáró sétány. Lehetőség van szabadtéri főzésre és különféle sportfoglalkozások, vetélkedők lebonyolítására.

(Forrás: <http://bodnarbertalan.hodtav.hu>)

A községben van a hatékony környezeti nevelést biztosító **Erdei Iskola**, amely mind működésében mind oktatásával hozzájárul a felnövekvő nemzedék felelős, környezettudatos magatartásának kialakításához. A község első iskolájának épületéből kialakított szálláshelyen 42 fő egyidejű elszállásolására van lehetőség. Nemenként vizesblokk és társalgó áll a vendégek rendelkezésére. A gazdasági részben állatok élnek. Az épülethez tágas zöldövezet tartozik játszótérrel, sportpályával, tűzrakó hellyel és kemencével. A vendégek ellátásáról a szomszédos ÁMK konyhája gondoskodik. A szálláshely ideális helyszín erdei iskolai programok, osztálykirándulások, táborok és családi rendezvények szervezéséhez. Az Erdi Iskola ideális helyszín az erdei iskolai programok, osztálykirándulások, táborok és családi rendezvények szervezéséhez. A programjai közé tartoznak gyalogtúrák, kerékpártúrák, tájékoztató túrák, hajnali madárles, lovaglás, kocsikázás, csónakázás, agyagozás.

(Forrás: <http://www.martely.hu>)

2.6.3. Művelődés, kultúra

A helyi közművelődési szervezet, a Szegvár-Mártély Általános Művelődési Központ. Művelődési Ház - Könyvtár rendezvényeinél kulturális sokszínűsége a hagyományápolásra és új értékek teremtésére épül. A programok szervezésével, valamint közösségek létrehozásával céljuk a helyi társadalom kapcsolatrendszerének építése, a civil szervezetek és egyéni kezdeményezések fogadása, támogatása, és az együttműködés révén az információ áramlásának biztosítása.

1.táblázat: Művelődési és kulturális események résztvevőinek száma Mártélyon

Év	2009	2010
Rendszeres művelődési foglalkozások száma (db)	222	276
Rendszeres művelődési formákban résztvevők száma (fő)	51	61
Kulturális rendezvények száma (db)	8	26
Kulturális rendezvényeken részt vevők száma (fő)	960	3050

(Forrás: www.ksh.hu)

Mártélyon **10 db civil egyesület** van: Mártélyi Olvasókör; Vöröskereszt Mártélyi Szervezete; Mártélyi Sportkör; Üdülöhely- és Faluvédő Szépítő Egyesület; Polgárőr, Tűz- és Vagyonvédelmi Közhasznú Egyesület; Községi Vendégvárók Szövetsége; „Add a kezéd” Mozgássérültek Egyesülete; Ószirozsa Népdalkör; Mártélyi Vadász Egyesület; „Hogy életük legyen” Alapítvány.

A fentiek közül néhány egyesület bemutatása:

"Hogy Életünk Legyen" Alapítvány az Ifjúságért: az ifjúság erkölcsi nevelése, szociális és közösségi érzékének fejlesztése, szellemi és kulturális igényének ébresztése

Polgárőr Tűz- és Vagyonvédelmi Közhasznú Egyesület Mártély: rendvédelem.

Az **Üdülöhely és Faluvédő-szépítő Egyesület:** a környezeti, természeti és építészeti értékeink megőrzése, korszerű és esztétikus fejlesztése, szépítése, a lakóhelyi hagyományok ápolása valamint a helyi polgárok lakóhelyszerzetésének erősítése.

Mártélyi olvasókör: a régi hagyományok felidézése, a falu lakosságának összefogásával, a fiatalok bevonásával.

Mártélyi Vendégváró Közhasznú Egyesület: turizmus szervezése, túravezetés, nevezetességek látogatása, népművészet bemutatása

Az Önkormányzat a község kulturális tevékenységében - összhangban a területfejlesztési koncepcióval - az alábbi célok megvalósítását tekinti feladatának:

- Mártély történeti és kulturális értékeinek feltárása, megőrzése, védelme, megismertetése.
- A település hagyományaira épülő arculat kialakítása,
- A kulturált szabadidő eltöltését biztosítja az alábbi területeken:
 - olvasás
 - információhoz való hozzáférés
 - élethosszig tartó tanulás, fejlődés
 - vizuális kultúra - képzőművészet, tárgykultúra
 - helytörténeti hagyományok
 - környezeti kultúra
 - amatőr előadó művészet
 - amatőr alkotóművészet
 - professzionális előadó művészeti ágak támogatása (zene, tánc, színház)
 - ünnepi rendezvények
 - alkalmi, időszakos rendezvények
- Az információs és kommunikációs csatornák kialakítása és fenntartása, melyeken keresztül biztosítja a kulturális értékekhez való hozzáférést a teljes lakosság részére.
- Az érzelmi kötődés erősítése érdekében a helyi kezdeményezések felkarolása, idősek klubjainak és az ifjúsági szerveződéseknek támogatása
- A történelmi egyházakkal a már kialakult jó kapcsolat fenntartása
- A településről kialakult képet meghatározó színvonalas környezetkultúra fenntartása:
 - középületek állapota
 - köztérületek állapota

- utcák állapota
- műemlékvédelem.

Mártély községben folyamatosan vannak kulturális rendezvények, melyek az alkalmakhoz igazítottak. A rendezvények látogatottak, az embereknek van igényük közös programokra, kikapcsolódásra. A községben megrendezett események többek között az I. világháború és a román megszállás mártélyi áldozatainak emléknapja, Retro családi nap, Fülemülék éjszakája (túra), kerékpár túrák, buszos kirándulások.

2.6.4. Sport, kikapcsolódás

Mind a Holt-Tisza, mind az élő Tisza közkedvelt **fürdőhely**. Ez utóbbin a naturizmus hívei is találnak maguknak helyet. Nagy melegben a holtág napfénytől szikrázó vizén hűsölés, napozás, csónakázás, szörfözés, vízbiciklizés, míg a folyón a motorcsónakázás, vízisízés szerelmesci hódolhatnak szenvedélyüknek.

Mártély kedvelt paradicsoma a **horgászoknak, vadászoknak**. A vadászat hódolónak kedvez a gazdag vízi- és apróvad, valamint a nagyszámú őzállomány. A vidék mindig híres volt kitűnő lovairól, **lovaglásra és kocsikázásra** is lehet időt szakítani kikapcsolódásképpen.

Lehet **kerékpártúrákat** rendezni a községet körülvevő érintetlen tanyavilágban, ahol még egy régi szélmalom is élénk táru.

Mártély sportéletét több civil szervezet is szervezi. A **Mártélyi Sportkör** célja, hogy **rendszeres sportolást, testedzést, felüdülést** biztosítson a tagjai részére. Csapatok eredményesen szerepelnek megyei és országos versenyeken is. A legjobb eredményüket a 2008-2009-es Magyar-kupa bajnokságban érték el, amikor bronzérmeket szereztek.

Az **Alapítvány a Mártélyi Általános Iskoláért** civil szervezet végzi többek közt az iskolai és **iskolán kívüli szabadidős tevékenységek** alapfeltételeinek biztosítását és a **diáksport** támogatását.

A **Mártélyi Terep és Vadászjász Sportegyesület** feladata az **újászat**, mint sporttevékenység szervezése, feltételeinek megteremtése.

A **Mártélyi Vadászok Egyesülete** szervezi a **sportvadászatot** a tagjai számára.

(Forrás: <http://www.helyicivil.hu/f/martely-egyesulet-alapitvany/sport>)

2.6.5. Egészségügy

Háziorvosi ellátás

A **háziiorvosi teendőket Dr. Palotás Ágnes** látja el. Minden hétköznap rendel, napi három órát. Az anya és csecsemővédelem ellátásában **egy védőnő** dolgozik. Jelentőségük az egészségügyi felvilágosító, nevelőmunkában jelentkeznek, valamint ösztönzi a szűrőprogramokban való részvételt.

Gyógyszertár

A Mindszenti "Kamilla Patika" mártélyi fiókgyógyszertára a háziiorvosi rendeléssel összhangban áll a lakosság rendelkezésére, naponta három órát van nyitva.

Fogorvosi ellátás

A falu **fogorvosi ellátását** heti két alkalommal, hétfőn és szerdán 13:30-19 óráig **Dr.**

Horváth Gábor fogorvos végzi:

(Forrás: <http://www.martely.hu>)

Dr. Horváth Gábor **fogszakorvos** az alábbiakról számolt be: 2013.01.02 -2013.10.14-c között 613 fő látogatta meg a rendelőt. Az óvodások szűrését 2013.11.27-én végezték el, az iskolások közül mind a 8 osztályt megvizsgálták. Az iskolai szűrésen 132 diák vett részt, azon diákokat akik további kezelésre szorulnak, tájékoztatták, és adott esetben a kezeléseket elkezdték.

(Forrás: Fogorvosi beszámoló)

Védőnői ellátás

2013-ban: 14 gyermek született Mártélyon
8 a várandós anyák száma
Tanácsadási forgalom: 50.
95 a 0-6 éves korig a gyermekek száma
Tanácsadási forgalom: 169.

Óvodába beíratott gyermekek száma: 32 fő

A védőnő havonta felkereste az óvodát, esetlegesen felmerülő problémát meg tudják beszélni. Az óvodában jelenleg nincs tetű probléma.

Iskolába 84 fő jár. Az oltásokat rendszerben a megadott időben 100 %-osan teljesítették, a szűrővizsgálatokat, az orthopédiai vizsgálatokat tanév elején végezték el.

A 2014. évi vizsgálatokra április-május hónapban került sor, egyeztetve a háziorvossal, március hónapban elvégezték a hepatitis kötelező oltást. A védőnő jó kapcsolatban van az iskolával, az igazgatóval. Felhívásukra igyekezik azonnal intézkedni.

Ebben a tanévben még az iskolában sem volt tetű gond.

(Forrás: Védőnői beszámoló)

Hódmezővásárhelyen érhető el a járóbeteg-szakellátás, a szakorvosi rendelőintézet, az orvosi ügyelet, a közegészségügyi ellátás, a kórházi ellátás és az állategészségügyi ellátás.

2.táblázat: Egészségügyi ellátásban résztvevők száma

Év	2009	2010	2011	2012
Működő háziorvosok száma 12.31-én (fő)	1		1	1
Háziorvosi szolgálathoz tartozó körzeti ápolónők száma (fő)	1		1	1
Betöltött védőnői álláshelyek száma (db)	0,8	0,8		0,8
A háziorvosi ellátásban a megjelentek és a meglátogottak száma összesen (eset)	9272		8415	10231
A háziorvosi ellátásban a rendelésen megjelentek száma (eset)	9196		8311	9994
Megjelenési esetek száma a járóbeteg szakellátásban (székhely szerinti adat) (eset)	1848	2255	2222	7493
Beavatkozások száma a járóbeteg szakellátásban (székhely szerinti adatok) (db)	4035	4987	4859	45272
Teljesített évi szakorvosi munkaórák száma a járóbeteg szakellátásban (szék óra)	1560	1560	1530	3228

(Forrás: www.ksh.hu)

2.6.6. Szociális ellátás

A szociális szolgáltatások lehetséges alanyai általában a kedvezőtlen életkörülmények között élők közül kerülnek ki, közülük is elsősorban az idősek, a betegek, a fogyatékosok és a hajléktalanok. A statisztikai adatok felhívják a figyelmet arra, hogy csökken a születések száma, növekszik a születéskor várható életkor, ezáltal a gyermekkorúak aránya országos viszonylatban fokozatosan csökken, az idős (60 éven felüli) korosztályé emelkedik. A szociális ellátó rendszer legnagyobb célcsoportját az idős korosztály adja. A 60 évesek és idősebbek aránya 2011-ben a községben elérte a 22%-ot. A lakosság korösszetétele, öregedése, az aktív népesség társadalmon belüli csökkenő aránya, jövedelmi viszonyai meghatározzák a szociális szolgáltatások iránti keresletet.

3. táblázat: Nyugdíjban, árvaellátásban, megváltozott munkaképességűek járadékában részesülők

Év	2009	2010	2011	2012
Öregségi nyugdíjban, elő-, bányász- és korengedményes nyugdíjban részesülő férfiak száma (fő)	69	68		
Korbetöltött rokkantsági nyugdíjban részesülő férfiak száma (fő)	26	33		
Korhatár alatti rokkantsági nyugdíjban részesülő férfiak száma (fő)	44	37		
Özvegyi és szülői nyugdíjban részesülő férfiak száma (fő)				
Árvaellátásban részesülő férfiak száma (fő)	6	5	3	5
Egészségkárosodott személyek szociális járadékaiban részesülő férfiak száma (fő)	14	13		
Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülő férfiak száma (fő)	165	165	167	162
Öregségi nyugdíjban, elő-, bányász- és korengedményes nyugdíjban részesülő nők száma (fő)	109	104		
Korbetöltött rokkantsági nyugdíjban részesülő nők száma (fő)	17	21		
Korhatár alatti rokkantsági nyugdíjban részesülő nők száma (fő)	43	33		
Özvegyi és szülői nyugdíjban részesülő nők száma (fő)	18	17	16	15
Árvaellátásban részesülő nők száma (fő)	9	7	7	6
Egészségkárosodott személyek szociális járadékaiban részesülő nők száma (fő)	22	21		
Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülő nők száma (fő)	231	215	217	211
Öregségi nyugdíjban részesülő férfiak száma (fő)			102	100
Öregségi nyugdíjban részesülő nők száma (fő)			126	128
Megváltozott munkaképességűeknek járó ellátásban részesülő férfiak száma (fő)			47	44
Megváltozott munkaképességűeknek járó ellátásban részesülő nők száma (fő)			52	49

(Forrás: www.ksh.hu)

A községben több civil szervezet is végez szociális segítő tevékenységet.

Az **Alapítvány a Mártélyi Általános Iskoláért** segíti a szociálisan rászorult hátrányos helyzetű és adottságú gyerekeket, valamint megszervezi a diákok nyári táborozásait.

"**Hogy Életük Legyen**" Alapítvány az **Ifjúságért** célul tűzte ki többek között az ifjúság szociális és közösségi érzékének fejlesztését, a hátrányos helyzetűek segítségét, alkohol- és kábítószerfüggők gyógyításának támogatását, valamint ifjúsági szálláshelyek biztosítását, táboroztatást és az ehhez szükséges anyagi javak biztosítását.

A **Mozgáskorlátozott Gyermekéért Alapítvány** végzi a mozgáskorlátozott gyermekek üdültetésének megszervezését és biztosítását. A közös, illetve hasonló gondokkal küzdő gyermekek és szülei baráti társaságának kialakításában részt vesz, s ez által enyhíti, illetve

megszünteti a kirekesztettség érzését, kialakítja a lelki egészséget és biztonságot, végül fejleszti az érintettek mozgáskultúráját.

(Forrás: <http://www.helyicivil.hu/j/martely-egyesulet-alapitvany/szocialis>)

4.táblázat: A szociális ellátásra vonatkozó adatok

Év	2009	2010	2011	2012
Szociális étkeztetésben részesülők száma (fő)	32	23	39	38
Házi segítségnyújtásban részesülők száma (fő)	33	28	28	23
Idősek nappali ellátásában engedélyezett férőhelyek száma (db)	40	40	40	40
Idősek nappali ellátásában részesülők száma (fő)	41	41	42	38
Szociális alapszolgáltatásban és nappali ellátásban foglalkoztatottak száma összesen (fő)	4	5	5	4
Szociális alapszolgáltatásban és nappali ellátásban foglalkoztatottak közül ápolási, gondozási munkát végzők száma (fő)	4	5	4	4
Időskorúak nappali ellátásában foglalkoztatottak száma (fő)	2	3	2	2
A családsegítő szolgáltatást igénybe vevők száma (fő)	24	25	19	17

(Forrás: www.ksh.hu)

A szociálisan rászorultakat **Mártély Község Önkormányzat Gondozási Központja** is segíti. Szolgáltatásai:

Nappali Ellátás intézményi keretek között lehetőséget biztosít a napközbeni tartózkodásra, étkezésre, társas kapcsolatokra, valamint alapvető higiéniai szükségletek kielégítésére. Folyóiratok, játékok, televízió, rádió, közösségi élet, rendezvények, ünnepek megtartása, kirándulás stb.

A **házi segítségnyújtás** célja gondoskodni azokról a személyekről, akik lakókörnyezetükben önmaguk ellátására koruk, egészségi állapotuk, szociális helyzetük miatt, saját erőből nem képesek, akik állapotukból adódóan az önálló életvitellel kapcsolatos feladataik ellátásában segítséget igényelnek.

Az igénybe vehető szolgáltatások:

- Orvosi utasításra kisebb egészségügyi ápolás biztosítása, a körzeti ápolónővel együttműködve.
- Orvoshoz kísérés.
- Gyógyszer felíratás, annak kiváltása a gyógyszertárban.
- Segítségnyújtás a személyi higiénia megtartásában

Közreműködés az ellátást igénybevevő háztartásának vitelében

- Segítségnyújtás az ellátott környezetével való kapcsolattartásában.
- Segítségnyújtás az ellátottal érintő veszélyhelyzet megelőzésében, a kialakult veszélyhelyzet elhárításában.
- Egyéni és csoportos szabadidős programok szervezése.
- Segítségnyújtás a szükséges szociális ellátásokhoz való hozzájutásban.
- Hivatalos ügyek intézése.

Étkeztetés: a szociálisan rászorultaknak legalább napi egyszeri meleg étkezéséről gondoskodik azok számára, akik azt önmaguknak ill. önmaguk és eltartottaik részére tartósan, vagy átmeneti jelleggel nem képesek biztosítani. Étkeztetést biztosít azok számára is, akik koruk, vagy egészségi állapotuk miatt nem tudnak az étkezésről más módon gondoskodni. A szociális étkeztetés csere ételhordós rendszerben történik.

A kifizőhely neve és címe: Mártélyi ÁMK Konyhája 6636 Mártély, Fő utca 47.

Az ellátás gyakorisága: Az intézmény az étkeztést igénylők részére munkanapokon hétfőtől – péntekig biztosítja.

A *tanyagondnoki szolgáltatás* célja az aprófalvak (és a külterületi lakott helyek) intézményhiányból eredő települési hátrányainak enyhítése, az alapvető szükségletek kielégítését segítő szolgáltatásokhoz, közszolgáltatáshoz, egyes alapellátásokhoz való hozzájutás biztosítása. Egyes szociális alapellátási feladatok biztosítása, egészségügyi ellátáshoz való hozzájutás biztosítása (gyógyszerkiváltás, orvosi rendelésre szállítás stb.), óvodáskorú, iskoláskorú gyermekek intézménybe történő szállítása, egyéb gyermekszállítás (szakköri foglalkozás, útszás, nyelvtanítás, rendezvények stb.), a helyi szociális szükségletek, egyéb szolgáltatási igények, információk közvetítése az önkormányzat és a lakosság között.

A falugondnoki szolgáltatás a helyi adottságokhoz és sajátosságokhoz igazodik.

A Gondozási Központ segítségével szervezi a Mártélyi Idősek Klubja az állandó programjait is.

(Forrás: <http://www.martely.hu>)

Gyermekjóléti szolgáltatás biztosításának módja, működésének tapasztalata

Neve: Kagylóhéj **Gyermekjóléti Központ** és Családsegítő Szolgálat

Székhelye: 6800 Hódmezővásárhely, Andrásy u. 54.

Típusa: Szakmailag önálló, gazdaságilag a Kapcsolat Központ telephelye

Fenntartó: Hódmezővásárhelyi Többcélú Kistérségi Társulás

Területi Iroda: Mártély, Fő utca 49.

A gyermekjóléti alapellátások körében:

A Gyermekjóléti Szolgálat családgondozója szakmai tevékenysége során, a gyermek mindenképp felett álló érdekét figyelembe véve, törvényben elismert jogait biztosítva járnak el. Legfőbb cél, a gyermek testi-, értelmi- érzelmi és erkölcsi fejlődésének, jólétének a családban történő nevelésének elősegítése a kialakult veszélyeztetettség megelőzése és a kialakult veszélyeztetettség megszüntetése, valamint a gyermekek családból történő kiemelésének elkerülése. Ennek érdekében:

- a gyermekek testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődésének, jólétének, családban történő nevelésének elősegítése,
- a kialakult veszélyeztetettség megelőzése, megszüntetése, valamint a gyermekek családból történő kiemelésének megelőzése
- segíteni a pedagógusok gyermekvédelmi munkáját, megoldásokat keresni a gyermek és szülője, illetve a gyermek és a nevelési - oktatási intézmény közötti konfliktushelyzetek rendezésére,
- hivatalos ügyek intézésében segítséget nyújtani,
- egyéb szervezési és szolgáltatási feladatok ellátása,
- helyettes szülői hálózat szervezése, helyettes szülők szakmai segítése.

Mindezek megvalósításáért:

- Folyamatosan figyelemmel kíséri a településen élő gyermekek szociális helyzetét, veszélyeztetettségét.
- Meghallgatja a gyermekek panaszát, és annak orvoslása érdekében megteszi a szükséges intézkedéseket.
- Elkészíti a gyámhatóság által védelembe vett gyermekek gondozási tervét.

- Szervezi a helyettes szülői hálózatot.
- Segíti a nevelési - oktatási intézmények gyermekvédelmi feladatainak ellátását.
- Felkérésre környezettanulmányt készít.
- Folyamatosan bővíti prevenciós szolgáltatásait, feladatai körét.
- Jogi és pszichológiai tanácsadást vége

Gyermekvédelem általános (kistérségi) helyzete

Hátrányos helyzet, veszélyeztetettség

Hódmezővásárhelyen néhány éve készült belső felmérés alapján, a településen élő minden második gyermek valamilyen okból hátrányos helyzetűnek, veszélyeztetettnek számít. A túlzónak tűnő és megjelentetésével sok vitát kiváltó adatot, persze lehet szakmai definíciókkal (pl. ki a veszélyeztetett és ki a „csak” hátrányos helyzetű) lejjebb szorítani, abban talán minden szakember egyetért, hogy nincs *elfogadhatóan alacsony szám, ha gyermek veszélyeztetettségéről van szó.*

A fent említett statisztika kritikusai, de az átlagember is elsősorban anyagi értelemben érti a veszélyeztetettséget, ugyanakkor az *anyagi javak hiánya* vagy megléte sokszor nem releváns a *súlyos érzelmi, értelmi, erkölcsi* veszélyeztetés a tapasztalt és gondozott csecsknél. Az egyéb veszélyeztető tényezőket is figyelembe véve riasztó a kép.

A szolgálat által gondozott családok, ill. gyermekek szinte mindegyike túl van egy, vagy több *házastársi, élettársi kapcsolat felbomlása okozta traumán*, ami nem ritkán a családban jelentkező problémák gyökere, amelyre ráépülnek a leginkább veszélyeztető tényezők, mint az alkoholizmus, vagy gyermekeknel a konfliktusos közegből való elvagyódás és az ezt követő boldogság-kereső törekvések. (Korai gyermekvállalás, esetleg különféle drogok kipróbálása.)

A legrosszabb körülmények között élő klienskört kétség kívül a roma származású családok jelentik, akiknek gondozásakor figyelembe kell venni a kulturális sajátosságokat (pl. abortuszellenesség), ami speciális felkészültséget igényel a gondozók részéről.

Kézenfekvő segítség lenne esetükben a különböző cigányszervezetek összehangolt munkája. Erre hosszú idő után először most van reális esély, a Roma Nemzetiségi Önkormányzat felállásával.

Amennyiben ehhez a kiépült struktúrához kapcsolódna a szociális szféra, mint együttműködő társintézmény, hatékonyabb lehetne a cigányság gondozása és érdekképviselete.

Amennyiben első lépésként ezt nem sikerül rendezni, szinte nem lehet hosszú távú terveket szőni és hamis illúziókat táplálni a kívánt változást illetően.

Ugyanakkor a szervezet egyetért azzal, hogy a jelenlegi helyzetben szükség van bizonyos értelemben vett *pozitív diszkriminációra* és minél több, saját kultúrájáért és közösségének tagjaiért tényleges felelősséget érző cigány származású értelmiségre, illetve érdekképviseelőkre.

Az előző évekhez hasonlóan az elmúlt évben sem volt érezhető e tekintetben számottevő javulás.

Tanyavilág

Sajátosságként a régióban mindenképpen kiemelendő a gesztor településhöz tartozó kiterjedt tanyavilág és az itt élők helyzete. A múlt század közepén még a város ellátását biztosító tanyás életforma funkciója az elmúlt évtizedekben jelentős változásokon ment keresztül.

Mára sok esetben a városból való kiköltözés oka az anyagi ellehetetlenülés, rosszabb esetben az ingatlan elvesztése. Az elhagyott és elhanyagolt tanyák állapota számos esetben elégtelen feltételeket kínál a gyermeknevelésre és sokszor csak nehezen megközelíthetők.

Hasonlóan más kiterjedt tanyavilággal rendelkező településekhez, itt is évről-évre visszatérő, és sokszor megoldhatatlan feladatot jelent az itt élők gondozása. A város által biztosított gépkocsival (kb. havi egy-két alkalommal) történő családgondozás elengedhetetlenül szükséges, Az elmúlt évben a mezőőrök helyismerete és ebből fakadó segítsége sok problémát megoldott.

A társintézményekkel – elsősorban védőnői szolgálat – közös látogatások a kisgyermekes családok esetében nagy segítséget jelentenek, *ám hosszútávon megoldást kell találni a tanyavilág még teljesebb és biztonságos ellátására.*

Népességfogyás és az ellátotti létszám növekedésének „ellentmondása”

A leginkább az oktatásban jelentkező és érzékelhető *drasztikus gyerekszám-csökkenés* mellett látszólagos ellentmondást feltételez az ellátórendszerbe bekerült, illetve a tényleges gondozási tevékenységben részesülő élő gyermekek számának folyamatos növekedése, még akkor is, ha a jogi szabályozás módosulása miatt ez statisztikailag nem igazolható az elmúlt évben. Meghökkenítő párhuzam, de amennyire tetszen érhető évről-évre az oktatásban a népességfogyás, annyira nem az a szociális szférában.

Amíg az óvodákban és iskolákban osztályokat kell megszüntetni a gyermekhiány miatt, - **ezt Mártély, mint kis település fokozottan érzi** - addig a szociálisan depriváltak körében változatlan intenzitást mutat a gyermekvállalási kedv. A szolgálat fennállása óta lassan egy kliens-generációváltás történt, bár tényleges váltásról azért nincs szó, mivel szülőként maguk is a rendszerben maradnak. A nem olyan régen még gyermekként gondozott kliens, mára második-harmadik gyermekét szüli. Sajnos, sokszor nem is titkoltan azért, hogy a gyermek után járó transzferjövödelmekből eltartsa magát.

Ha nem is akarunk tudomást venni róla, szembe kell nézni azzal a ténnyel, hogy a társadalom biztos megélhetéssel, stabil egzisztenciával rendelkező része egyáltalán nem, vagy esetleg egy gyermeket vállal, addig a kilátástalan helyzetben lévők számára a gyermekvállalás a túlélésük egyetlen eszköze. Az ilyen családokból kikerülő gyermekek jelentős része az elszegedett intra- és extrauterin sérüléseknek köszönhetően testileg és/vagy lelkiileg, érzelmileg nem egészséges, (későbbiekben nem munkaképes) nem végez többet 8 osztálynál. A primer szocializáció és szülői minta öröklődésének köszönhetően hajlamosabb a devianciákra, egy részük pedig – a tapasztalatok alapján, csak kevesen – sikerrel integrálódik a társadalomba. A 2011-es évben is kerültek olyan családok a rendszerbe az ún. „alsó középosztályból” is, akiket elért a hitel krízis. Azok a családok, akik eddig csak kapcsolattartás (válási krízis) miatt kerültek az ellátásba, most sorra lehetetlenülnek el anyagilag bedől, vagy crön felül kifizetett lakáshitelek miatt.

Jellemző problémátípusok

- Anyagi, megélhetési, lakhatással kapcsolatos,
- Gyermeknevelési,
- Beilleszkedési nehézség,

- Magatartászavar, teljesítményzavar,
- Családi konfliktus,
- Szülők, vagy család életvitele,
- Szülői elhanyagolás,
- Bántalmazás,
- Fogyatékoság, retardáció,
- Szenvedélybetegségek

A régóta jelzett probléma, miszerint egyre súlyosabb esetekkel és egyre agresszívabb gyermeki/szülői attitűdökkel szembeül a szervezet a munkája során, szintén felveti a szigorítás kérdését, hiszen ebben az évben sem javult, sőt kimondottan romlott a helyzet. Sürgős cselekvés és összehangolt párbeszéd kell az egyelőre még csak izoláltan, egy-két család vonatkozásában, de egyértelműen létező kezelhetlenség megállításához.

Gyermekvédelem helyzete Mártély településen

A kevés esetszám miatt Mártély kivételes (úgyis fogalmazhatunk: kivételesen jó) helyzetben van, a település évek óta egyedül is képes megoldani problémáit, ez azonban nem jelenti azt, hogy az általánosan tapasztalt folyamatok, tendenciák törvényszerűen elkerülnek a települést, sőt van olyan probléma, lásd: népesség-csökkenés és iskola fenntartása, amely éppen itt jelentkezik a legegyszerűbben és a helyieknek talán legfájdalmasabban.

Az általános tendenciák itt tehát kevésbé láthatók a gondozásban lévő családokon keresztül, ami mindenképpen a település megtartó és védő szerepe mellett szól.

A beszámolási időszakban megtörtént a Faluházban működő irodába történő beköltözés és a területi iroda új helyének jóváhagyása is.

A Polgármesteri Hivatalból történő kiköltözés mindenképpen előrelépés a családgondozást tekintve. Könnyebben megközelíthetőek a családok és könnyebben felkereshetőek a családgondozók is.

Ellátott gyermekek:

Hódmezővásárhely:

0-17 év közötti gyermekek száma:	7012 fő
Gondozott gyermekek száma:	560 fő

Mártély:

0-17 év közöttiek száma:	234 fő
Gondozott gyermekek száma:	6 fő

JELZŐRENDSZER

A törvényi előírásoknak megfelelően, és a munka hatékonyabbá tételének érdekében a szervezet fontosnak tartja a jelzőrendszer működtetését, tehát a gyermekvédelmi és egyéb intézményekkel történő szoros, aktív együttműködést. A Gyermekjóléti Központ alapvetően a városban meglévő intézményhálózatra építi tevékenységét, és beépült a meglévő intézményi struktúrába.

A jogszabályban előírt gyermekvédelmi tanácskozás 2013 évben is megrendezésre került.

Fókuszában az iskolai hiányzások, valamint a gyermekkorú bűnelkövetői magatartások és szankcionálásuk tapasztalataival

Szolgáltatások

Ingyenes jogi tanácsadás:

Dr. Füge Réka ügyfélfogadása:

Kedd: 11 - 16 óráig

Szerda: 12 - 16 óráig

Csütörtök: 14 - 16 óráig

Az ügyvéd főként családjogi és munkajogi kérdésekben nyújtott segítséget, illetve új elemként jelentkezett a gazdasági válság hatásaként jelentkező **hitelvisszafizetési-krízisek** megoldásában. Továbbá jellemző még adásvételi, gyermektartásdíj megelőlegezési, gyermek-elhelyezési, végrehajtó megkeresési, kilakoltatási ügyek intézése is. Az ügyvéd segített bírósági beadványok, kérelmek, fellebbezések elkészítésében.

Mártélyi illetékességű családokat is fogadott az ügyvéd.

Ingyenes pszichológiai tanácsadás:

Gál Zita ügyfélfogadása:

Hétfő-Csütörtök: 16-18 óráig

Kezelt problémák: érzelmi, tanulási, beilleszkedési zavarok, agresszió, szuicid hajlam, párkapcsolati zavar, családi konfliktus.

Ingyenes fejlesztőpedagógiai és logopédiai szolgáltatás:

Beller Edit előzetes bejelentkezés alapján fogadta az ügyfeleket.

SPECIÁLIS SZOLGÁLTATÁSOK:

Utcai, lakótelepi és iskolai szociális munka

Célja: A magatartásával testi, lelki, értelmi fejlődését veszélyeztető a szabadidejét az utcán töltő gyermek speciális segítése. Az ellátás és felügyelet nélkül maradó gyermek felkutatása, visszakerülésének elősegítése.

Mártélyon a szolgáltatás nem releváns.

Kapcsolattartási ügyelet

Célja: a gyermek és a kapcsolattartásra jogosult szülő vagy más személy számára a találkozásra, együttlétre alkalmas semleges hely biztosítása. Továbbá konfliktuskezelő, segítő szolgáltatás nyújtása, megállapodás létrehozása. A kapcsolattartási ügyelet ügyfélfogadási ideje: minden hónap 1. és 3. péntekén 13 – 16 óra között

Tapasztalatok:

Két fő saját munkatárs-mediátor képzésével a költséghatékonyságon túl **professzionálisabb szakmai munkára nyílt lehetőség**, ami már az eltelt rövid időben is éreztette hatását.

Kórházi szociális munka (szülészeti-nőgyógyászati és gyermekosztályokon)

Célja: az említett osztályokkal együttműködve a válsághelyzetben lévő anya és gyermek, valamint bántalmazott gyermek segítése.

Tapasztalatok:

A feladattal megbízott családgondozó a kórházi védőnővel, szociális munkással valamint a gyermekosztály főnővérével folyamatos, napi kapcsolatot tart.

Készenléti szolgálat

Célja: az intézmény nyitvatartási idején túl felmerülő krízishelyzetekben történő azonnali segítség, tanácsadás vagy tájékoztatás nyújtása. Biztosított egy ismert, állandóan hívható telefonszám; ahol a készenléti munkatárs szakszerű segítséget tud nyújtani, vagy ilyen segítséget tud mozgósítani: hétfőtől péntekig 16 órától reggel 07 óráig; szombat vasárnap egész nap (06-30-637-15-69).

Tapasztalatok: munkatársainkat ritkán keresik a megadott számon, munkaidőn kívül.

TÁRGYI FELTÉTELEK

A működéséhez szükséges tárgyi feltételek biztosítottak Mártélyon.

A nem kizárólagos használatú (családsegítővel közös) helyiség sem jelent akadályt a zökkenőmentes munkavégzésben.

A gesztortolcpülés közelsége miatt elégségesnek tűnik a kétheti kijárás, az itt biztosított szolgáltatások is viszonylag könnyen elérhetők a mártélyiak számára.

TOVÁBBKÉPZÉSEK

2013. évben megszerezték a munkatársak a szükséges továbbképzési pontokat.

PÁLYÁZATOK

DAOP-5.1.2/C-09-2f-2012-00002 „Szent István Város-rehabilitáció” elnevezésű pályázatába sikerült aktualizálva beilleszteni mindazokat a prevenciós programokat, amelyek részletezve és kidolgozva már megvalósításra készen álltak a Gyermekjóléti Központ részéről, de eddig rajtuk kívül álló okok miatt erre nem kerülhetett sor.

Helyettes szülői hálózat

A helyettes szülői ellátás működésére jellemző a rendszertelen igénybevétel. Mivel krízisellátásról van szó, a kihasználtság tervezése szinte lehetetlen.

2013 évben kihelyezés nem történt, de összességében is elmondható, hogy évek óta kihasználatlan szolgáltatásról van szó.

A helyettes szülői hálózatot, a helyettes szülők szakmai munkáját a Kagylóhéj Gyermekjóléti Központ szervezi és felügyeli. A Gyermekjóléti Központ kötelezően biztosítandó szolgáltatásai közé tartozik.

Jelenleg **5 szülővel és 6 férőhellyel** működik a szolgáltatás. A helyettes szülői tanácsadó a Gyermekjóléti Központ mindenkor szakmai vezetője. A helyettes szülőknek járó, a kihelyezések idejére folyósított, jogszabályban meghatározott juttatást a fenntartó biztosítja.

Családok átmeneti otthona

A korábbi Anya-Gyermek Szálló intézményi szintű működése Hódmezővásárhelyen megszűnt. A Hódmezővásárhelyi Többcéltű Kistérségi Társulás a Szentesen működtetett Gyermek Átmeneti Otthonában, ellátási szerződés keretében biztosít három férőhelyet a rászorulóknak. **2013-ben a városból 2 család vette igénybe a szolgáltatást.**

Felügyeleti szervek által végzett szakmai ellenőrzések

A Gyermekjóléti Központ esetében az elmúlt évben a Kormányhivatal részéről történt ellenőrzés.

Mártély vonatkozásában a szolgáltatás a jogszabályokban előírtak szerint működik, néhány

kiseb, a működést lényegileg nem érintő ajánlást fogalmaztak meg, amelyeket folyamatosan próbálnak megvalósítani.

(Forrás: Gyermekvédelmi beszámoló)

2.6.7. Közbiztonság

Mártélyon a **bűnügyi helyzet** 2013-ban javult a korábbi évhez képest. Hódmezővásárhelyen van a legközelebbi rendőrkapitányság, ennek egy körzeti megbízottja van Mártélyon. A község területén 2013-ban a rendőri eljárásban regisztrált bűncselekmények száma 29%-kal (31-ről 22-re) csökkent a 2012. évhez képest. Az 100 000 lakosra jutó bűncselekményszám 1627, ami jóval kedvezőbb az országos átlagnál. A közterületen elkövetett bűncselekmények száma is csökkent 11-ről 6-ra a vizsgált időszakban. Nem követtek el emberölést, garázdaságot, önbíráskodást, személygépkocsi-lopást, gépjármű feltörést, zsarolást, kifosztást, míg testi sértés és rablás egy esetben történt.

Összeségében a kiemelt jogsértések száma 19-ről 14-re, 26,3%-kal csökkent.

Lopások száma 14-ről 10-re (-28%) csökkent, egyszer volt lakásbetörés. Az elmúlt évben a kisebb értékű megvalósult, alkalmi, besurranásos és dolog elleni erőszakkal történő elkövetés dominált.

A községben Polgárőrség működik, amelynek szakmai támogatást, és minden elvárható segítséget megad a rendőrkapitányság. A tűz és vagyon védelem eszközei, a kamera hálózat kiépítése folyamatban.

2013. évben két személyi sérüléssel közlekedési baleset történt, közülük egy belterületen könnyű személyi sérüléssel, egy pedig lakott területen kívül súlyos sérüléssel. A balesetmegelőzés a rendőrség kiemelt feladata. A jövőben is kiemelten kezelik a közlekedésrendészeti ellenőrzések végrehajtását, különös tekintettel az ittas vezetők és a gyorsajtók vonatkozásában.

5.táblázat: Mártély közigazgatási területén belül bekövetkezett balesetek száma

Év	2009	2010	2011	2012
Halálos közúti közlekedési baleset (eset)	1			
Súlyos sérüléssel közúti közlekedési baleset (eset)	2	1		1
Könnyű sérüléssel közúti közlekedési baleset (eset)		2	2	
Összes személyi sérüléssel járó közúti közlekedési baleset (eset)	3	3	2	1

(Forrás: www.ksh.hu)

A közbiztonság érdekében a rendőri szolgálatok szervezésénél, tervezésénél rugalmasságra törekszenek, a kritikus időszakok, veszélyeztetett területek, stb. szempontjából. A Hódmezővásárhelyi Rendőrkapitányság illetve a Mindszenti Rendőrőrs állományából is vezényelnek rendőrt a közbiztonsági, közlekedési ellenőrzések, a lakosság szubjektív biztonságérzetének javítása céljából.

A „Tanya program” a külterületeken élők biztonságát javítja. A körzeti megbízott és a polgárőrség tagjai 2013-ban is rendszeresen, közös szolgálatellátás keretében látogatták meg a településhez tartozó tanyaingatlanokat és veszik fel a kapcsolatot a lakosokkal. Tájékoztatást adnak a bűnelkövetési módszerekről és a bűncselekmények megelőzésének lehetőségéről.

A közbiztonság és a közrend további erősítését elősegítő bűnügyi és rendészeti intézkedések egységes megtételére az országos rendőrfőkapitány által kiadott intézkedési terv alapján a

helyi sajátosságokra figyelemmel saját intézkedési tervet adott ki a Hódmezővásárhelyi Rendőrkapitányság. Ezek alapján Mártély veszélyeztetettségét heti rendszerességgel felülvizsgálták.

A körzeti megbízott tevékenysége a rendőri szakma valamennyi feladatkörét lefedi, így 2013-ban elvégezte a körzetében történt kisebb súlyú bűncselekmények nyomozását, ellátta az iskolarendőri feladatokat, kéthetente megtartotta a fogadóórákat.

(Forrás: Rendőrségi beszámoló, Polgárőrség beszámoló)

2.7. Gazdasági helyzet

Mártélyon kevés termelő és szolgáltató vállalkozás van, amelyek helyi munkalehetőséget kínálnak.

Az Önkormányzat a helyi gazdaság megerősödését, szerkezetváltását és növekedését, a befektetéseket és beruházásokat vállalkozásbarát önkormányzati politikával támogatja, mind a mezőgazdasági, mind az ipari szektorban.

A térség gazdasági struktúrája a kilencvenes években átalakult. A régi nagyvállalatok felbomlottak kisebb gazdasági társaságokra, másrészt új, többnyire kisméretű gazdálkodó szervezetekké alakultak.

A **kistérség** gazdasága dinamikusan fejlődik. Az adottságok közül kiemelkedik a jó minőségű termőföld, az ipari munkakultúra, a Tisza-menti tájvédelmi körzet, a Körös-Maros természetvédelmi terület, a gyógy- és termásvíz vagyón.

A környező megyék közül ebben a kistérségben a legmagasabb az iparban foglalkoztatottak részaránya, sok speciális szakmai ismerettel.

(Forrás: <http://www.icicom.hu/teruletfocsmhu12.htm>)

2.7.1. Mezőgazdaság

Mártély elsősorban agrártelepülés, gazdaságában a mezőgazdaság a meghatározó. Lakossága mezőgazdaságból él, a szántóföldi kultúrák termesztése jellemző. Mártélyon az összterületből használt mezőgazdasági terület meghaladja a 90 %-ot. A település szántó területeinek átlagos AK értéke 24,73.

A jó minőségű földeken a szántóművelés és a hozzá kapcsolódó hagyományos állattenyésztés és állattartás a meghatározó. Állattenyésztéssel (különösen a szárnyas-, sertés-, juh-, és szarvasmarha tenyésztés) elsősorban a tanyákon élő magángazdálkodói szféra tevékenykedik (Nagy Pál Ferenc - szarvasmarha, Szabó István és családja - szarvasmarha, Szél Sándor - liba, Nagy András - liba, Rác-Posztós Sándor - liba, Palánta Plusz Kft. – növénytermesztés). Van egy helyi pékségben Takács Béla pékmesterrel, a kereskedelmi áruházláncok közül a COOP van jelen.

Mártélyon 146 db egyéni gazdaság van, ezekben összesen 274 családtag dolgozott 2012-ben

A **kistérségben** a természeti adottságokból következően számottevő ipari nyersanyag nincs, viszont mezőgazdaságilag jól hasznosítható, értékes termőterületek találhatók. A talajtani adottságok (réti, réti öntés, csernozjom) a szántóföldi művelésnek kedvezően elsősorban, legelterjedtebb termesztett haszonnövények a búza, a vöröshagyma, kukorica és a lucerna. A szántóművelésre kevésbé alkalmas (réti szolonycsok) területeket, nagyobb részt rét vagy

legelőként hasznosítják, az egyéb talajokon (mészlepedékes csernozjom, mélyben sós mészlepedékes csernozjom, mélyben sós csernozjom) erdőművelést folytatnak. Az erdészeti művelésbe vont területeken lágú és koménylombos, illetve fenyőerdők találhatóak.

A szántóföldi növénytermesztésben a gabonafélék (búza őszi árpa, kukorica) és az olajnövények (napraforgó és a repce) a dominánsak, de jó hagyománya van a vetőmag előállításnak is (kukorica, búza, lucerna). A szántóföldi növénytermesztésben a búza-kukorica klasszikus vetésváltás terjedt el. A szántóterületek körülbelül 55-60%-án ennek a két növénykultúrának a termesztése folyik. A szántóföldi növénytermesztésben az olajnövények (napraforgó, repce) termesztése 10-10%-ban alakult az elmúlt évek átlagában. A növénytermesztésben előállított takarmánynövényeket a saját állatállomány takarmányozására használják.

A kert, gyümölcs, szőlő és kertészeti ágazat részaránya és súlya nagyon alacsony.

(Forrás: Mártély, Mindszent, Székkutas települések kistérségi társulásának Környezetvédelmi Programja)

Említésre méltó az állattartás: sertés, szarvasmarha, baromfi és juh. Jók az ökológiai gazdálkodás és a gyógynövénytermesztés adottságai.

(Forrás: <http://www.icicom.hu/teruletfo/csmhu12.htm>)

A kistérségben mezőgazdaságilag jól hasznosítható, értékes termőterületek találhatóak. A szántóterület átlagos AK értéke kistérségi szinten 28,12 AK (Hódmezővásárhely 30,4 AK, Mindszent 27,74 AK, Mártély 24,7AK, Székkutas 29,62 AK), a mezőgazdasági művelés alatt álló terület aránya kistérségi szinten 84,8%, ami régiós és országos szinten is igen magas.

A térség mezőgazdasági vállalkozásai az országos átlagot kissé meghaladják, de ez az arány valamivel elmarad a megyei átlagtól.

(Forrás: Mártély, Mindszent, Székkutas települések kistérségi társulásának Környezetvédelmi Programja)

2.7.2. Ipar

Mártélyon ipari terület nincs. Az ipar Hódmezővásárhely Városban koncentrálódik, főként a kis- és középvállalkozások a jellemzőek. A kistérségben a természeti adottságokból következően számottevő ipari nyersanyag nincs.

A kistérség iparára jellemző, hogy a megyei, valamint az országos aránynál magasabb a részcsedése. Míg a mezőgazdaság, az építőipar, a szolgáltatások nem maradnak el sem a megyei, sem az országos arányoktól. A falvakban kevés a vállalkozás, az ipar, a szolgáltatás, így a térség vállalkozási aktivitása elmarad a megyei élvonaltól. Ugyanakkor elmondható, hogy az utóbbi években a kisebb településeken nőtt a vállalkozások száma.

A kistérségben a Hódmezővásárhelyi Ipari Park üzemeltetője a Hód-Ipari Park Kft. Területe 60 hektár, bővíthető. Jelenleg hét kisebb és közepes cég települt be vegyes gyártói és szolgáltatói profillal.

A kistérség nemzetközi híré iparában jelentős részcsedést szerzett a külföldi tőke. Az ipar fő profiljai: porcelán és majolikagyártás, fémmegmunkálás, gép- és műszergyártás, szaniter és burkolóanyag, égetési segédesszközök, alumíniumszerkezet- és tartálygyártás, építő-, élelmiszer- és könnyűipar.

(Forrás: <http://www.icicom.hu/teruletfo/csmhu12.htm>)

2.7.3. Szolgáltatás, kereskedelem

6. táblázat: Mártély kereskedelmi egységei

Év	2009	2010	2011	2012
Élelmiszer vegyesüzletek és áruházak száma (db)	4	4	3	3
Vegyesiparicikk-üzletek és áruházak száma (db)			1	1
Zöldség-, gyümölcsüzletek száma (db)				1
Halszaküzletek száma (db)		1	1	1

(Forrás: www.ksh.hu)

A **kistérségben** a szolgáltatások színvonala jó. 5 kereskedelmi bank van, elterjedt elektronikus fizetési lehetőséggel. Fejlett egészségügyi (kórházi), kereskedelmi, idegenforgalmi és általános szolgáltatási ellátás. A település kulturális és sportélete élénk. A **Hódmezővásárhelyi Ipari Park** üzemeltetője a Hód-Ipari Park Kft. Területe 60 hektár, bővíthető. Jelenleg 7 kisebb és közepes cég települt be vegyes gyártói és szolgáltatói profillal.

2.7.4. Vendéglátás, idegenforgalom, turizmus

7. táblázat: Mártély községben a szórakozó és vendéglátó helyek száma

Év	2009	2010	2011	2012
Vendéglátóhelyek száma (db)	11	9	8	9
Étterem, cukrászdák száma (db)	7	6	5	6
Italüzletek és zenés szórakozóhelyek száma (db)	4	3	3	3

(Forrás: www.ksh.hu)

Mártély községben a kitörési pontot jelentő gazdasági ágazat a kedvező földrajzi adottságokat kihasználó **turizmus**, amit a Mártély Vendéglátók Egyesülete szervez meg. A községben van wellness üdülő (Tisza Panzió) és vendéglátó szálláshelyek (Erdei Iskola, Faluház, panziók, tanyák). A Tisza holtágánál van a Mártélyi Üdülőtérület. A kemping a holtág szabad strandjától kb. 200 méterre fekszik. Felejthetetlen élményt nyújt a tájvédelmi körzet és a környék bejárása lóháton, gyalogosan vagy kerékpárral melyhez nagy segítség a frissen megépült kerékpárút. Az érdeklődők az ártéri tanösvényen végig haladva megismerhetik a Tisza őshonos állat és növényvilágát. A kemping felújítására is fut jelenleg egy pályázati anyag.

8. táblázat: A mártélyi szálláshelyek és a vendégek száma

Év	2009	2010	2011	2012
Kempingek szállásférőhelyeinek száma (db)	260	160	160	400
Vendégek száma a kempingekben (fő)	1125	430	229	460
Üdülők házak szállásférőhelyeinek száma (db)		56	56	56
Vendégek száma a üdülők házakban (fő)		257	413	403
Vendégéjszakák száma a panziókban (vendégéjszaka)	186		33	177
Összes kereskedelmi szálláshely szállásférőhelyeinek száma (db)	280	216	254	509
Vendégek száma összesen a kereskedelmi szálláshelyeken (fő)	1183	687	657	926

(Forrás: www.ksh.hu)

Az **idegenforgalom** jó adottságokkal rendelkezik. A térség területfejlesztési koncepciója prioritást ad a Tisza, a holtágak, a termásvíz hasznosítási és a tiszta, barátságos környezet kialakítási programoknak. Mártélyt Hódmezővásárhellyel kerékpárút

köti össze, üdülő és művésztelepe, az élénk kulturális élet, a hagyományörző környezet komoly vonzóerő.

A Székkutas melletti puszta gazdag madárvilágával a Körös-Maros Nemzeti Park egyik területe. A kistérség 2 szállodája és egyéb szálláshelyei 900 főt tudnak fogadni, az éttermi hálózat színvonala és kapacitása megfelelő.

(Forrás: <http://www.icicom.hu/teruletfo/csmhu12.htm>)

A térségben a vizek jelentik a legjelentősebb természeti, és egyben idegenforgalmi értéket is. Közvetve a Tisza és közvetlenül a Mártélyi Holt-Tisza természetes kapcsolatot jelent más kistérségekhez és egyedi idegenforgalmi lehetőséget biztosítva ezzel a térség számára. A térségben a vizek jelentik a legjelentősebb természeti, és egyben idegenforgalmi értéket is. A Tisza folyó vízminősége Mindszentnél oxigénháztartás, tápanyagháztartás, szerves és szervetlen mikroszennyezők szempontjából tűrhető, egyéb jellemzők tekintetében jó, mikrobiológiai szennyezők alapján szennyezett.

A Mártélyi holtág vízének minősége oxigénháztartás szempontjából erősen szennyezett, tápanyagháztartás és egyéb jellemzők tekintetében szennyezett, bakteriológiai minősítése tűrhető.

Mindenkor akad a természetszerető ember számára látnivaló: madár és vadvirág, ősi halászhagyományok néprajzi csodája, lebilincselő táj, a botlófűzcek odvas matuzsálemi.

A táj festői szépségéből, a pihenni vágyó vendégek, a művészek valamint a turisták számára a mártélyi Üdülőtérleten mutatkozik meg talán a legtöbb természeti ritkaság.

(Forrás: *Mártély, Mindszent, Székkutas települések kistérségi társulásának Környezetvédelmi Programja*)

2.7.5. Foglalkoztatás, munkaerő-piaci helyzet

A munkanélküliek aránya a kistérség települései közül Mártélyon a legkisebb.

A kistérségben a munkanélküliségi ráta folyamatosan csökken, jelenleg 8%, 2300 fő, ebből pályakezdő 240 fő (többségük középfokú végzettségű: 70%). A többműszakos munkarend megszokott, az ingázók aránya 10%. Hódmezővásárhelyen munkaügyi kirendeltség és tanácsadás működik.

(Forrás: <http://www.icicom.hu/teruletfo/csmhu12.htm>)

9.táblázat: Nyilvántartott álláskeresők végzettség szerint

Év	2009	2010	2011	2012
Nyilvántartott álláskeresők száma összesen (fő)	93	91	52	72
180 napon túli nyilvántartott álláskeresők száma összesen (fő)	50	36	17	30
Egy éven túl nyilvántartott álláskeresők száma összesen (fő)	19	19	8	14
Általános iskolai végzettségű nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	23	32	22	21
Szakmunkás végzettségű nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	34	33	19	24
Szakiskolai végzettségű nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	1		1	
Szakközépiskolai, technikai, gimnáziumi végzettségű nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	31	20	8	19
Főiskolai végzettségű nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	3	5	1	6
Egyetemi végzettségű nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	1	1	1	1
Fizikai foglalkozású nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	76	73	49	54
Szellemi foglalkozású nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	17	18	3	18
Nyilvántartott pályakezdő álláskeresők száma (fő)	14	11	9	15

(Forrás: www.ksh.hu)

10.táblázat: Nyilvántartott álláskeresők korosztály szerint

Év	2009	2010	2011	2012
A 19-20 éves nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	4	4	4	4
A 21-25 éves nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	18	11	8	16
A 26-30 éves nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	15	18	6	10
A 31-35 éves nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	15	12	7	7
A 36-40 éves nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	8	12	5	7
A 41-45 éves nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	5	11	8	6
A 46-50 éves nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	9	9	6	7
A 51-55 éves nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	13	11	5	8
A 56-60 éves nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	5	3	2	5
A 61-X éves nyilvántartott álláskeresők száma (fő)			1	2

(Forrás: www.ksh.hu)

2.8. Infrastrukturális helyzet

A településnek komoly **problémát** jelent, hogy felújításra szorulnak a közintézmények, a települési infrastruktúra fejlesztése is szükséges. A községben kevés a helyi vállalkozó és szolgáltató, ennek következtében nincs cég munkalehetőség sem. Sok munkavállaló a község és a környező települések, főleg Hódmezővásárhely között ingázik. Az ezt orvosló beruházásokat, támogatásokat Mártély nem tudja önröböl biztosítani, az adóból származó bevételek nem fedezik a költségeket.

A fent említett problémákat **pályázatok** révén szeretnék megoldani. A közintézmények, mint a Faluház, az erdei iskola és az óvoda felújítására, a közbiztonság fenntartásában segítő kamera rendszer kiépítésére és a közintézmények napkollektorokkal történő felszerelésére is beadta a község a pályázatot. Folyamatban van az Információs Közösségi Szolgáltató Tér (IKSZT) megszervezése.

Mártélyt a környező településekkel, Hódmezővásárhellyel és Mindszonttal szilárd burkolatú út köti össze. Infrastrukturája fejlődő: belterületén az utak többségében szilárd burkolatúak,

Mártély Község Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

vízvezeték hálózata teljes, vezetékes gázt fogyasztó lakások alig haladja meg az 50 %-ot, a bekapcsolt lakások száma folyamatosan nő, telefonellátása is fejlődik. A szennyvízcsatorna-hálózatba bekötött lakások száma elenyésző, a községben a szikkasztás vagy a zárt szennyvíztartály és a szippantás van jelen.

A külterületi lakott helyeken kivételesen található komfortos, netán összkomfortos tanyák. Jellemzően a tanyavilágot komfort nélküli épületek alkotják. Mindez alacsonyabb életszínvonalat feltételez az ott élők vonatkozásában, de állampolgári jogon a tanyasít is ugyanazok a szolgáltatások (energiaellátás, járható út) illetik meg, mint a belterületen élő. Ezek igénybevétele többletterhet ró a külterületen élő emberre és az önkormányzatra egyaránt.

A kistérség infrastrukturális fejlettség szempontjából a megye második helyén áll, azonban Mártély, Mindszent, de főleg az országosan is kiemelkedő külterülettel rendelkező Székkutas infrastruktúrája a számos pályázat ellenére is jelentős fejlesztésre szorul, szennyvíztisztítók korszerűsítése, ill. építése, szennyvízhálózat bővítése ill. létesítése, az utak burkolata hiányos, mezőgazdasági és bekötő utak építése szükséges, kerékpárutak építésével a turizmus szerepe bővíthető.

(Forrás: Mártély, Mindszent, Székkutas települések kistérségi társulásának Környezetvédelmi Programja)

A **kistérségben** a határoló utak, ivóvíz, gáz, szennyvíz és elektromos hálózat kisebb részben kiépített, illetve a beruházás pályázati szakaszban van. A hulladék elhelyezés megoldott. Telefon, ISDN és Internet szolgáltatás biztosított. Nagy teherbírású útsatlakozás az országos főútra adott (4 km). Saját iparvágánnyal és vámszabad területtel rendelkezik. Területét természeti katasztrófa az elmúlt 100 évben nem sújtotta, de 1999-ben belvíz öntötte el a terület nagy részét. Ezért építkezni csak a terület feltöltésével lehetséges.

(Forrás: <http://www.icicom.hu/teruletfo/csmhu12.htm>)

11.táblázat: Mártély lakásállománya 2009-2012. között

Év	2009	2010	2011	2012
Lakásállomány (db)	568	572	570	570

(Forrás: www.ksh.hu)

12.táblázat: Lakóegységek, rendeltetésük és lakóik, 2011

Lakás			Lakott üdülő	Lakás és lakott üdülő együtt	Lakott egyéb lakóegység	Összesen	Száz lakott lakásra és lakott üdülőre jutó lakó
lakott	nem lakott	együtt					
494	76	570	–	570	–	570	266

(Forrás: www.ksh.hu)

13.táblázat: A lakások és lakott üdülők építési év szerint, 2011

1946 előtt	1946–1960	1961–1970	1971–1980	1981–1990	1991–2000	2001–2005	2006-2011	Összesen
142	54	74	117	92	42	31	18	570

(Forrás: www.ksh.hu)

14.táblázat: A lakások és lakott üdülők felszereltség szerint, 2011

Hálózati	Házi	Meleg folyóvízzel	Víz-öblítéses WC-vel	Köz-	Házi	Összesen
vízvezetékkel				csatornával		
ellátott lakás						
457	84	484	486	395	146	570

(Forrás: www.ksh.hu)

2.8.1. Ivóvíz-ellátás, vízgazdálkodás

Mártély ivóvíz-igényét a rétegvíz-készlet fedezi. Mártély közmű-csatornázása 2009-ben fejeződött be.

Mártélyon az ivóvíz hálózat, néhány külterületi tanya ingatlan kivételével teljesen kiépült. A meglévő vízmű többszörös kapacitással bír a lakossági fogyasztással összevetve.

15.táblázat: Mártély ivóvíz-hálózata

Év	2009	2010	2011	2012
Közltemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások száma (db)	561	562	565	521
Háztartásoknak szolgáltatott víz mennyisége (1000 m ³)	33,2	33,3	38,2	35,3
Közltemi ivóvízvezeték-hálózat hossza (km)	14,7	14,7	14,7	12,7
Összes szolgáltatott víz mennyisége (1000 m ³)	37,1	36,8	44,1	38,1

(Forrás: www.ksh.hu)

A községben mélyfúrású kutakra telepített vízmű telcp és kiépített vezetékes ivóvízellátás van. Az ivóvíz szolgáltatást önkormányzati tulajdonú Mártélyi Vízmű Kft. társaság végzi, mivel ez kötelező önkormányzati tevékenység.

A vízműtelcp a kemping és az árvízvédelmi töltés közötti területen található. Itt van 2 db mélyfúrású vízmű kút és 2 db 50 m³-es térszíni tároló.

16.táblázat: A kutak adatai:

	I. kút	II. kút
A kút OKK száma	B.47	B.50
Talpmélysége	300 m	240 m
EOV koordinátái	X=125,6 Y=740,8	X=125,6 Y=740,8
Szivattyú típusa	K 64-4	KD 25-9
CH ₄ tartalom	-	-
Arzén (As) tart. mg/l	0,02	0,013
Vas (Fe) tart. mg/l	0,266	0,351
Mangán (Mn) tart. mg/l	0,043	0,047
Vízminőség kategória	II. o. rétegvíz	II. o. rétegvíz

A vízmű mértékadó kapacitása 1200 m³/d. Lekötött éves vízmennyiség: 65.800 m³/év, ami 180 m³/d átlagnak felel meg.

A községi vízmű látja el Mártély üdülőterületet is ivóvízzel, egy vízmérővel ellátott árvédelmi töltéscn átvezetett leágazáson keresztül. Az üdülőterület évi fogyasztása 11.000-12.000 m³/év.

A kiépített ivóvízhálózat nemcsak a lakóterületen, hanem a kiskertekben ellátja a lakosságot. Ellen nyomó medenceként üzemel egy 200 m³-es 30 m magas tároló, mely az újfalusi részen található.

A község vízkészlete földtanilag részlegesen védett, mert a vízáadó homokos rétegek között nem mindenhol van összefüggő anyagréteg.

A község kialakított vízellátó rendszere és ivóvíz bázisa távlatban is elegendő. A kismértékben fejlődő lakosságszám és bármilyen nagyobb mértékű fejlesztés vízigénye a

rendszerrel kielégíthető.

A kitermelt víz vas és arzén tartalma kis mértékben meghaladja az egészségügyi határértéket, ezért vízkezelő berendezés megépítése szükséges.

A külterületi objektumok, gazdaságok, gátórházak ivóvízzel való ellátása egyedi kútról történik.

(Forrás: Mártély, Mindszent, Székkutas települések kistérségi társulásának Környezetvédelmi Programja)

A kistérségben elindult egy **ivóvízminőség-javító** program az Európai Unió és a kormány által támogatott, 2 milliárd forintos költségvetésű beruházásnak köszönhetően, amelynek során Hódmezővásárhely, Székkutas (a hozzá tartozó Kakasszékkal) és Mártély ivóvizének arzén-, az ammónia- és a vastartalmát csökkentik. A projekt 2012. júniusban indult, várhatóan 2015. márciusban fejezik be, a fenntartási időszak vége 2020. március. Jelenleg a kivitelzés 30%-nál tart.

(Forrás: <http://szekkutas.hu/article/172/1-6-milliard-forintos-projekt-biztositja-a-terseg-ivoviz-minosegenek-javitast>)

A projekt célja Hódmezővásárhely- Mártély-Székkutas Ivóvízminőség-javító Önkormányzati Társulás (tagok: Hódmezővásárhely, Mártély, Székkutas) projektcsoportjához tartozó települések vízminőség-javító fejlesztésének végrehajtása, a lakosság egészséges ivóvízzel való ellátásának biztosítása. A projektben előirányzott ivóvízminőség-javító beavatkozások szükségességét elsősorban az emberi fogyasztásra szánt víz minőségéről szóló 98/83/EK irányelv határozza meg, amely 1998 novemberében került kiadásra és 1998. december 25-én lépett hatályba. A Magyar Köztársaság és az Európai Közösség közötti, 1991-ben aláírt Európai Megállapodást kihirdető 1994. évi I. törvénnyel összhangban került sor az ivóvíz minőségi követelményeiről és az ellenőrzés rendjéről szóló új 201/2001 (X.25.) Kormányrendelet megalkotására. A Hódmezővásárhely-Mártély-Székkutas Ivóvízminőség-javító Önkormányzati Társulás 2010.02.19-én alakult meg, a résztvevő tagtelepülések rendelkeznek a komponensek valamelyikének határérték feletti előfordulásával a szolgáltatott ivóvízben. Projektelemelek: vízműépületek építése, hálózatrekonstrukció, kútúrás.

(Forrás: Önkormányzati beszámoló)

A Tisza jelenléte nemcsak a térség jelentős erőforrása (idegenforgalom, mezőgazdasági öntözés, stb), hanem a potenciális árvízveszély miatt nagyfokú veszélyforrást is hordoz minden évben. A legfontosabb belvízi csatorna a térségben a Mindszent-Székkutas öntözőcsatorna.

Mártélyon nem működik termálkút.

A felszíni vizek előfordulását tekintve Csongrád megye kedvező adottságúnak tekinthető: a megye É-D-i tengelyében folyik a Tisza, melybe ÉK-en a Hármaskörös, DK-en pedig a Maros kapcsolódik. A megye területének felét (2020 km²) veszélyeztetik a Tiszán és mellékfolyóin levonuló árhullámok, s a probléma mintegy 400 ezer embert érint közvetlenül.

Mártély a Tisza vízgyűjtő területén helyezkedik el, az a befogadó vízfolyás a térség vízrendezési problémáiban kulcsszerepet játszik.

A Tisza közelsége a településen jelentős erőforrás (mezőgazdasági öntözés), ugyanakkor kedvező tulajdonságai mellett minden évben nagyfokú veszélyforrást is hordoz magában. A Tisza szélsőséges viselkedése miatt potenciális árvízveszélyt jelent, amely nem jósolható meg előre és ennek következtében, valamint pusztító ereje miatt komoly gazdasági károkat okozhat.

Árvizektől a Tisza bal parti I. rendű árvízvédelmi töltés védi, 8,1 km hosszban (361700-44-

800 tkm).

Három helyen rejtett holt-meder keresztvezés van, ahol árvízkor fakadó vizcek jelennek meg, csorgás és szivárgás tapasztalható. A töltés korona ezeken a helyeken 20-80 cm-rel alacsonyabb az előírtnál és állékonysága kisebb a szükségesnél.

Az áradások veszélyeztetik az ártéri gazdaságok életképességét, illetve az idegenforgalomra is negatív hatással vannak, mivel a Holt-Tisza parti strand magas vízállás mellett használhatatlan.

Habár az árvízvédelem helyi érdek, azonban messze túlhalad Mártély helyi lehetőségein, így az ATIVIZIG feladatkörébe tartozik. Jelenleg terveik között szerepel a töltések megfelelő szintre emelése és erősítése. Helyi feladat azonban a védművekhez szükséges védőtávolságok betartása és betartatása.

Mártély belterületén csapadékvíz elvezető rendszer szinte teljesen kiépült. Jelenleg az Újfalú Zrínyi és Béke utcáinak egy szakasza nem rendelkezik csapadékvíz elvezető árokkal, amely jelenleg tervezés alatt van.

A csatornahálózat legnagyobb része nyílt földmedrű árokából áll, helyenként burkolt szakaszokkal.

Összes csatorna hossz:	9,27 km
Ebből nyílt árok	7,40 km
burkolt árok	0,90 km
zárt csatorna	0,97 km

A meglévő belvíz és csapadékvíz elvezető csatornahálózat üzemeltetése az Önkormányzat feladata, azonban a folyamatos karbantartáshoz lakossági segítség is szükséges.

A csatornahálózat legnagyobb része nemcsak szikkasztó árok, hanem befogadóba is csatlakozik. A csatornák és átvezetők rendszeres tisztítás és karbantartás esetén alkalmas a belterület belvízcinck levezetésére. Ennek alapvető feltétele, hogy a befogadó csatornák is megfelelőek legyenek.

Ezért is nagyon lényeges, hogy a belvíz és csapadékvíz elvezető csatornahálózatba nem kerülhet semmilyen szennyező anyag (pl. kommunális szennyvíz), mivel az közvetlenül hatással lehet a befogadó vízminőségre.

(Forrás: Mártély, Mindszent, Székkutas települések kistérségi társulásának Környezetvédelmi Programja)

2.8.2. Csatornahálózat, szennyvíztisztítás

Az ivóvizet - mint az élet alapvető elemét - elsősorban kommunális vízként (a háztartásokban, úgymint mosás, takarítás stb.) használjuk fel, amely során a háztartásokban felhasznált víz elszennyeződik. Az így keletkező szennyvizek elszikkasztása a talajvizet terheli, a szippantott szennyvizek illegális ürítései a talajt ill. talajvizet, míg a nyers, előtisztított ill. tisztított szennyvizek elvezetése a felszíni vizeket veszélyeztetik.

Mártély legnagyobb problémája és a következő évek kiemelt feladata a szennyvízelvezetés és elhelyezés megoldása. A település jelenleg egyáltalán nem rendelkezik szennyvízelvezető csatornahálózattal, ezért a közintézmények és a lakótelepek jelenlegi szennyvízkezelési rendszere a továbbiakban nem tartható.

A szikkasztó aknák - ha működőképesek - környezeti ártalmat jelentenek a talajvíz szennyezésével. Ha már eltömődtek, a zárt tárolómedencékkel egyenrangúan egyre növekvő költséget jelentenek a szennyvízszippantás és elszállítás miatt.

Az önkormányzat rendszerben tiltja szikkasztós jellegű szennyvízakknák üzemeltetését,

azonban kevés lehetőségük van az ellenőrzésre és a szankcionálásra.

A szippantott folyékony hulladék ártalmatlanítására a hódmezővásárhelyi szennyvíztisztító telep alkalmas a térségben.

Hódmezővásárhelyen 1994. szeptemberben került beüzemelésre az új szennyvíztisztító telep, ami kedvező paramétereket produkál a kibocsátott szennyvíz minőségében, s ezzel a befogadó Hódtó-Kistiszai csatorna vízminőségének lényeges javulását segítette, a korábbi állapothoz képest újra élővíz jelleget biztosítva. A beüzemelt műtárgysor kapacitása 15.000 m³/d, kiépítése azonban olyan, hogy a mechanikai tisztító egység nagyobb szennyvíz mennyiséget is képes fogadni, mivel annak kapacitása 20.000 m³/d. A tisztító telep szabad kapacitása, világszínvonalú technológiája lehetővé teszi, hogy ne csak Hódmezővásárhely város kommunális és ipari szennyvizeit tisztítsa, hanem a környező települések, intézmények szennyvizét is, így képes tisztítani.

17.táblázat: Mártély szennyvíz-hálózata

Év	2009	2010	2011	2012
Az összes tisztított szennyvízből biológiailag is tisztított szennyvíz mennyisége (1000 m ³)	27,2	37,8	32,4	
A közzemű szennyvízgyűjtő-hálózatba (közesatornahálózatba) bekapcsolt lakások száma (db)	415	419	422	445
A közzemű szennyvízgyűjtő-hálózatban (közesatornában) elvezetett összes szennyvíz mennyisége (1000 m ³)	27,2	37,8	32,4	31,2
A közzemű szennyvízgyűjtő-hálózat (közesatornahálózat) hossza (km)	9,9	9,9	9,9	10,7

(Forrás: www.ksh.hu)

A szennyvízelvezetést csak több ütemben lehet és kell megoldani, mindenképpen kormányzati segítség (pályázat, címzett- és céltámogatás) igénybevételével.

Az első ütemben a közintézményeket és a több lakást magába foglaló területeket kell a rendszerbe bekapcsolni.

A község már rendelkezik szennyvízcsatorna építési tervvel, amely gravitációs szennyvízelvezetést tartalmaz három (két regionális és egy helyi jellegű) átemelővel. A tervezett szennyvízhálózat egy komplex rendszer részét képezi. Mindszent, Mártély és Mártély üdülőterület szennyvíz elvezetése egy regionális rendszert alkot. Az összegyűjtött szennyvizet nyomócsövön keresztül a Hódmezővásárhelyi szennyvíztisztító telep fogadja és tisztítja.

Amennyiben a beruházást megelőzően a koncepció változik, abban az esetben az engedélyes tervet módosítani kell. Fontos, hogy a település valamint az üdülőterület szennyvizeinek kezelése közösen valósuljon meg, ezáltal közösen kerülne a Hódmezővásárhelyi szennyvíztisztító telepre, akkor is, ha Mindszent egy új koncepció megvalósítását kívánja elérni.

A szennyvízhálózat kiépítése után az új ingatlanok csatlakozása részben gravitációsan, részben új átemelővel történik.

A települési folyékony hulladék esetében vízjogi engedéllyel rendelkező leürítő helyre (hódmezővásárhelyi szennyvíztelep) feltétel nélkül a keletkező hulladék kb. 55-60 %-a kerül. A településen nincs kiépítve a csatornahálózat, ezért a keletkező szennyvíz 60-70 %-a elszikkad.

Mártély a Csongrád Megyei Településtudományi KFT-t bízta meg a közszolgáltatás ellátásával. A szippantott szennyvíz elhelyezésére a hódmezővásárhelyi szennyvíztisztító telepet jelölték ki.

A nem hivatalos információk szerint az önkormányzatok tiltása ellenére a szippantott szennyvíznek csak töredéke került vízjogi engedéllyel rendelkező leürítő helyre.

A szippantott szennyvíz mennyisége várhatóan a csatornázottság növekedésével arányosan csökkenni fog.

2.8.3. Villamos energia- és gázellátás

Mártély villamos energia ellátása jelenleg teljes körűen megoldott. Az energia ellátás a Hódmezővásárhely-Mindszent között kiépített 20 kV-os szabadvezetés hálózatról történik.

A belterületek áramellátottsága 100 %-os. A külterületi lakott helyek, tanyák ellátottsága azonban nem teljesen megoldott. A tanyák szétszórtsága miatt a fejlesztés magas költségekkel járna.

A szabadvezeteki primer hálózatra telepített transzformátorok biztosítják a lakossági és kommunális elektromos energiát.

A kisfeszültségű közüzemi hálózat sugaras hálózatképzű, szabadvezetékes valamint részben szigetelt kábeles. Az épületek csatlakozó vezetéke sodronyra rögzített szigetelt légkábel egy vagy háromfázisú kivitelben. A hálózatok beton oszloposak, de vannak faoszlopos leágazások is. A község belterületén három oszloptranzformátor biztosítja az ellátást. A külterületen 15 db transzformátor található. A jelenlegi hálózat és a transzformátorok kielégítik a község elektromos-teljesítmény igényét az elkövetkezendő időszakban. Amennyiben a településen lévő 70 db üres telek beépítésre kerül, úgy szükséges a villamos energia hálózat bővítése új transzformátor kiépítésével, valamint szükségessé válik a közvilágítási rendszer bővítése czecken a területeken.

Az oszlopra rögzített közvilágítási lámpák nátriumgőz fényforrásaúak.

Mártély belterületének gázellátása 90 %-ban biztosított. A gázellátó hálózat szinte teljesen kiépült, csak a Rákóczi tér, a Béke utca egy része, valamint a Liliom utca nincs gázzal ellátva. A meglévő gázvezeték hossza 7883 fm.

18.táblázat: Mártély villamosenergia- és gázellátása

Év	2009	2010	2011	2012
Háztartási villamosenergia fogyasztók száma (db)	641	649	652	650
A háztartások részére szolgáltatott villamosenergia mennyisége (1000 kWh)	1521	1493	1498	1516
Villamosenergia-fogyasztók száma (db)	724	735	740	737
Szolgáltatott összes villamosenergia mennyisége (1000 kWh)	2771	2421	2487	2631
Háztartási gázfogyasztók száma (db)	324	322	326	321
Az összes szolgáltatott vezetékes gáz mennyisége (átszámítás nélkül) (1000 m ³)	441	846	659,6	679,8
Az összes szolgáltatott gáz mennyiségéből a háztartások részére szolgáltatott gáz mennyisége (átszámítás nélkül) (1000 m ³)	356	719	584,5	624,4
Az összes gázcsőhálózat hossza (km)	21,6	21,6	21,6	21,6
Összes gázfogyasztók száma (db)	360	354	360	355
A háztartási gázfogyasztókból a fűtési fogyasztók száma (db)	323	321	325	320

(Forrás: www.ksh.hu)

2.8.4. Hulladékgazdálkodás

A település 2004-ben elkészítette Hulladékgazdálkodási tervét, melyet szakhatósági jóváhagyás után a képviselő testület rendeletben fogadott el. A Terv részletesen tartalmazza a település hulladékgazdálkodásának helyzetét, a fejlesztési irányokat és a célkitűzéseket.

A települési szilárd **hulladék** elszállítását az önkormányzat pályáztatása alapján a FBH-NP Közszolgáltató Korlátolt Felelősségű Társaság (6521 Vaskút, 0551/2 hrsz.) biztosítja kötött szerződés alapján.

(Forrás: <http://martely.hu>)

A hulladékok elhelyezése a közszolgáltató társaság tulajdonában levő, Hódmezővásárhely melletti regionális hulladéklerakón történik.

Az ingatlanokon keletkező zöld hulladék a szokásos szállítási napokon rendezett formában (kötegelve, vagy zsákban) a gyűjtő edényzet mellett elhelyezhető külön térítés nélkül.

Évente 1 alkalommal a közszolgáltató településenként lomtalanítási akciót szervez.

A közszolgáltatási szerződésekben térfogatra vetített hulladékmennyiség szerepel.

19.táblázat: Mártély hulladék szállítási adatai

Év	2009	2010	2011	2012
Összes elszállított települési szilárd hulladék (tonna)	241,3	320	358	327,7
A lakosságtól elszállított települési szilárd hulladék (tonna)	209,8	269	309	298,2
Rendszeres hulladékgyűjtésbe bevont lakások száma (db)	406	406	406	400

(Forrás: www.ksh.hu)

A **települési szilárd hulladék** szinte teljes mennyiségében lerakókba kerül. Korábban a kistérség településcirc az „egy település – egy hulladéklerakó” megoldás volt jellemző. A mártélyi lerakó is engedély és megfelelő műszaki védelem nélkül létesült.

Mártély saját, már bezárt hulladéklerakója a Mártély – Hódmezővásárhely összekötő úton, a településtől 2 km-re, az ún. Nagypál kanyarban található, közvetlenül a közút mellett. Az 1 ha-os területre történő hulladéklerakás kezdete nem ismert, a helyi TSZ agyaggödreibe illegális lerakások történtek, engedéllyel nem rendelkezett. A lerakónak semmilyen műszaki védelme, vagy monitoringja nem volt.

A hulladéklerakó rekultivációja befejeződött, a terület jelenleg magánkézben van.

A terület rendezett, a lerakott hulladék földdel van takarva és növények borítják.

Az országos tervvel összhangban hulladék mennyiség csökkenéssel semmiképpen nem lehet számolni.

A gazdasági növekedés tervezett mértékét alapul véve a települési szilárd hulladék csökkentésére irányuló célkitűzések nem megvalósíthatók, ezért a tervezési időszak végéig a települési szilárd hulladékok keletkezésének növekedésével kell számolni.

A fogyasztói szokásaink változásával és a csomagoló anyagok egyre növekvő felhasználása miatt a települési szilárd hulladékok fajlagos mennyisége évről-évre néhány százalékos növekedést mutat.

A helyi hulladékgazdálkodási tervek elsősorban a települési önkormányzatok felelősségi körébe tartozó hulladékáramokkal, illetve feladatokkal foglalkozik. Kevés olyan eszköz van tehát az önkormányzatok kezében, amellyel az adott településen képződő hulladékok mennyiségére bármilyen hatással bírhatnak. Leginkább az önkormányzat saját

intézményekben, illetve ezen intézmények beszerzési politikájában tudja érvényre juttatni azt az elvet, hogy háttérbe szorítja, vagy akár megtiltja bizonyos rövid élettartamú termékek, vagy egyutas csomagolással forgalomba került termékek, eszközök beszerzését, használatát. Ezzel a lépéssel ugyan a hulladékok mennyiségének lényeges csökkenése nem valósul meg a településen, azonban ösztönözheti a lakosokat és a gazdasági társaságokat hasonló döntések meghozatalára. Elsősorban tehát szemléletformáló hatással bír.

A hulladékgazdálkodás egyik alapelve a „szennyező fizet” elve, amely a hulladékok keletkezésének fontos eszköze lehet. Ez érvényesülhet, ha olyan hulladékszállítási díjak kerülnek bevezetésre, amelyek figyelembe veszik az adott ingatlanon vagy családnál ténylegesen keletkező hulladékok mennyiségét.

A hulladékhasznosítási célkitűzések teljesítése során figyelembe kell venni a költséghatékonyság elvét, tehát azokra a hulladékokra célszerű koncentrálni, amelyek nagy mennyiségben, viszonylag homogén összetételben és koncentráltan keletkeznek és hasznosításuk megoldható.

A hulladék hasznosítása terén el kell érni, hogy a hulladéknak minél nagyobb hányada hasznosításra kerüljön, lerakásra pedig csak a más módon nem ártalmatlanítható hulladék kerüljön.

2.9. Környezeti elemek állapota

2.9.1. Levegő

Levegőszennyezőnek kell minősíteni származásuktól és állapotuktól függetlenül azokat az anyagokat, amelyek olyan mértékben jutnak a levegőbe, hogy azzal az ember és környezetét kedvezőtlenül befolyásolják, vagy anyagi kárt okoznak.

A légszennyező forrásokat csoportosíthatjuk a kibocsátás módja szerint:

- **Primer szennyező források**, amelyek a szennyező anyagot termelik és a légkörbe juttatják
- **Szekunder szennyező forrásoknak** azokat nevezzük, ahonnan a levegőből egyszer már távozott, eltávolított, illetve a termelésből kivont szennyező anyagok ismételen a légkörbe kerülhetnek. Ilyenek a meddőhányók, az ipari létesítményeknek a talajra, utakra, növényzetre, épületekre ülepedett pora, amelyet a szél felkavar, a szemételepek, továbbá a szennyvizcek, amelyekből az elnyelt gázok, oldószerek gőzei kidiffundálnak.

A légszennyező források fő típusai a kibocsátás helye szerint:

- **Pontszerű forrás**

A pontforrások (ún. koncentrált paraméterű források) azok, amelyeknél a légszennyező anyagok koncentrációja és a hordozó gázok térfogatárama, ezáltal a környezetbe lépő káros anyagok mennyisége egyértelműen meghatározható. A pontforrásokhoz tartozik a kémény, kúrtó és szellőző.

A pontforrás elnevezés arra utal, hogy a szennyező anyagok a terjedés-hígulási számítások szempontjából „egy pontban” lépnek ki a környezeti szabad levegőbe. Az ún. magas pontforrásoknál (erőművek, ipartelepek magas kéményei) a légkör természetes hígító-képessége az év nagy részében optimális mértékben tud érvényesülni.

- **Felületi forrás**

A felületi (ún. szórt paraméterű vagy diffúz) forrásoknál a szennyező anyagokat kibocsátó felület nagysága ugyan meghatározható, de a hordozó gáz térfogata és sebessége nem, így a környezetbe kerülő anyagok mennyiségére csak közvetett mérések és számítások útján lehet következtetni. Itt a meteorológiai viszonyok, pl. szélsebesség nemcsak a már kilépett szennyező anyagok hígulását, hanem a diffúz forrásokból történő anyagkibocsátást is jelentősen befolyásolják.

A diffúz források lényeges alcsoportját képezik az ún. vonalas légszennyező források. Ide tartoznak a közutak, vasútvonalak, vízi utak és légifolyosók. Ezeket a forrásokat az jellemzi, hogy szennyező hatásukat a rajtuk áthaladó járművek száma és egyedi kibocsátása határozza meg. Szennyező hatásuk mértéke közvetve ezen adatok mérésével és számítás útján határozható meg.

A légszennyezés folyamata három jól elkülöníthető szakaszból áll, ezek:

- *emisszió,*
- *transzmisszió*
- *immisszió.*

A különböző típusú forrásokból időegység alatt környezeti levegőbe bocsátott szennyező anyag mennyiségét emisszióknak nevezzük, értékét általában kg/h egységben adjuk meg. A kibocsátás koncentrációja (emissziókoncentráció, g/Nm³) a légszennyező anyagoknak a hordozó gáz normál térfogatára vonatkoztatott mennyisége.

A második szakaszban, a *transzmisszió* során a levegőbe került szennyező anyagok hígulnak, ülepednek, fizikai és kémiai változásokon mennek át. A transzmissziót leíró összefüggéseket a légkörfizikai jelenségek mérése és értékelése útján számítják.

A harmadik szakasz — amely környezetünkkel, tevékenységünkkel közvetlen kapcsolatban van — az *immisszió* a környezeti levegőminőség. A kibocsátott szennyező anyagoknak a talajközeli levegőben kialakult koncentrációját nevezzük immisszióknak.

Az emberi tevékenység során jelentős mennyiségben emittált (kibocsátott) légszennyezők a kén-dioxid (SO₂), a nitrogén-oxidok vagy nitrózus gázok (NO_x), a szén-monoxid (CO), a szén-dioxid (CO₂) és a szilárd anyag.

A mezőgazdasági tevékenység részben ugyanolyan anyagokat juttat a levegőbe, mint amilyenek természetes körülmények között is keletkeznek. Emellett a mezőgazdaság kemikálizálódásával számos új, a természet egyensúlya szempontjából is sok veszélyt rejtő, különböző halmazállapotú anyag került alkalmazásra.

Korábban a mezőgazdaság csak kismértékű, főleg helyi jelentőségű szennyező volt, ma azonban már a biológiai egyensúly szempontjából veszélyes légszennyező forrás.

A mesterséges eredetű levegőszennyeződés legnagyobb részét a közlekedés, az ipari és az erőművi technológiák, valamint a háztartások tüzelése okozzák. Ezen források részaránya az idők során folyamatosan változik.

Néhány évtizeddel ezelőtt az ipari tevékenység volt a fő légszennyező forrás, azonban a motorizáció ugrásszerű fejlődése következtében ma a közlekedés a legnagyobb szennyező. Az egyéb eredetű szennyeződések folyamatosan csökkennek az alábbi okok miatt:

- az ipari szennyezők szankcionálása, környezetbarát technológiák alkalmazása
- kevésbé szennyező energiahordozók és korszerű tüzelőberendezések használata az erőművekben, iparban és a háztartási tüzelésben.

Habár napjainkban a közlekedési eredetű légszennyezés a legnagyobb részarányú, a korszerűsödő gépjárműállomány a gépjárművek számának növekedése mellett sem növeli tovább a szennyezettséget.

A közlekedés általában port, kormot, különféle szénhidrogéneket és származékait, kén-dioxidot, szén-oxidokat (CO, CO₂) juttat a levegőbe. A robbanómotorok közül a dízel üzemű motorok kipufogógáza a magas nyomáson lezajló égés következtében nitrogén-oxidokban dús (NO, NO₂, NO_x). A gázolaj kéntartalma SO₂ alakjában jelenik meg a kipufogógázokban.

A benzin üzemű motorok kipufogógázai szén-monoxidot, benzingőzt, aldehideket, egyenes láncú és gyűrűs szénhidrogéneket tartalmaznak.

A háztartási tüzelés, fűtés levegőszennyező hatásának fő oka a tökéletlen elégetés. Egységnyi tüzelőanyag mennyiség lényegesen több szennyeződést okoz, ha kis tüzelőegységekben égetik el, mintha korszerű nagyteljesítményű kazánokban égetik el. Szén használata esetén

termelődik a legnagyobb mennyiségű, legtöbb fajta szennyező anyag. Előnyösebb az olajtüzelés, míg a gáztüzelésnél szilárd szennyeződés gyakorlatilag nem keletkezik, nő viszont a nitrozus gázok emissziója.

Mártély településen az elmúlt néhány évben levegőszennyezéssel kapcsolatos mérések nem történtek.

Az OKIR (Országos Környezetvédelmi Információs Rendszer) a következő éves adatokat tárolja az adatbázisában. (LM levegőszennyezés mértéke éves jelentést foglalja magában)

Településre vonatkozó összesítés több légszennyező anyagra / Összesített kibocsátási adatok / Összesítések egy közigazgatási területre - Székkutas

Szennyezőanyag	2010	2011	2012	Összesen (kg)
7 - Szilárd anyag	<0,5	<0,5	6	6

Megjegyzés: A határértékkel nem szabályozott anyagok neve nagybetűvel jelenik meg.

Mártély település a légszennyezettségi agglomerációk és zónák kijelöléséről szóló 4/2002.(X.7.) KvVm rendelet 1. számú melléklete szerint a következő besorolást kapta.

20.táblázat: Határértékek

Légszennyező anyag	Zónacsoport jele	Légszennyezettségi tartomány ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)
SO ₂	F	50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ alatt
NO ₂	F	26 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ alatt
CO	F	2500 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ alatt
Szilárd (PM ₁₀)	E	10 - 14 $\mu\text{g}/\text{m}^3$

(Forrás: 5. melléklet a 4/2011. (I. 14.) VM rendelethez)

5. *E csoport:* azon terület, ahol a levegőterheltségi szint egy vagy több légszennyező anyag tekintetében a felső és az alsó vizsgálati küszöb között van.

6. *F csoport:* azon terület, ahol a levegőterheltségi szint az alsó vizsgálati küszöböt nem haladja meg.

Mártély és környezete I. levegőtisztasági osztályba sorolt, a Tájvédelmi Körzet területe a „Kiemelten védett” kategóriába tartozik.

Mártély mezőgazdasági jellegéből adódóan a mezőgazdasághoz kapcsolódó légszennyezés, elsősorban a talajmunkák végzésével együtt járó kiporlás a jelentős, ami a szálló por koncentrációját növeli.

Mártély térségében a levegőből származó savas ülepedésről (savas esők) nincs adat.

Mivel Mártélyon nincsenek üzemek, gyárak, ipari létesítmények, ezért a településen nem keletkeznek és nem jutnak a környezetbe, azaz a légtérbe ipari jellegű levegőszennyező anyagok. A településen keletkező légszennyező anyagok többsége a háztartásokból és a közlekedésből származnak.

A háztartásokból elsősorban kén-dioxid - SO_2 - és szén-monoxid - CO - kerül ki a levegőbe. A lakásokat többnyire fával, szénrel, háztartási szeméttel, a háztartásokban keletkező lomokkal fűtik fel, ezáltal jelentős légszennyezést okozva különösen a téli időszakban.

A káros anyag kibocsátásának mennyiségét csökkenteni lehetne földgázzal történő átállással. Fűtési szezonban tehát jelentős a település háztartásokból származó levegőszennyező anyag kibocsátása.

Az országos tendenciához hasonlóan, Mártélyon is az elmúlt években a motorizáció fejlődése következtében a közlekedési légszennyező anyagok jelentősége megnőtt a levegő minőségének alakításában. Jellemzően a nitrogén-oxidok, a szén-monoxid, az illékony szerves vegyületek, a kén-dioxid (elsősorban a dízelüzemű járművekből), az elcsmi szén (korom) és az aeroszol részecskék (füst, köd, hajtógázok) mennyisége növekedett meg a közlekedés hatására.

A forgalmi eredetű terhelés, a gépkocsik kipufogógázai rontják a levegő minőségét, veszélyeztetik az emberi egészséget, rossz közérzetet okoznak, károsítják a növényzetet, nem kívánt elszíneződéseket okoznak az épületeken. Különösen a település legforgalmasabb útja mentén, amely a településen az átmenő forgalmat is levezeti.

A közlekedésből eredő levegőszennyezés mérséklése forgalomtechnikai eszközökkel, környezetkímélőbb járművek használatával (anyagi lehetőségektől függ) és kerékpárutak építésével valósítható meg.

A lakosság helyi közlekedése 95 %-ban kerékpárral és gyalog történik. Mártélyt Hódmezővásárhely településsel összekötő kerékpárút van, ezzel is segítve a kerékpárral ingázó kerékpárforgalom biztonságát, és csökkenti a gépjárműforgalomból adódó egészségkárosító hatás intenzitását. További csökkenés érhető el, amennyiben megépül Mártély és Mindszent települések közötti kerékpárút.

Elmondható tehát, hogy a helyi közlekedés számottevően nem terheli a levegőt, ugyanakkor jelentős az átmenő illetve a településre érkező – többnyire a nyári időszakra jellemző - turista forgalom.

A néhány még meglévő földútról a pormentesített aszfalt utakra sárfelhordás történik ezzel is növelve a szálló por mennyiségét.

A településen jellemző a belterületi, illetve külterületi állattartás, főleg sertést, juhot, illetve baromfit tartanak. Az állattartásból eredő bűzhatás nem elhanyagolható. Mártélyon helyi rendeletben szabályozzák az állatok tartásának feltételeit. A mezőgazdasági tevékenységből eredő légszennyezés másik tényezője az üledék és a szálló por. A mezővédő erdősávok hiánya, a zöldfelületek általában csekély volta, és kismértékben a talajok deflációjából származó terhelés a közlekedésből származó porszennyezéssel együtt szennyezettséget eredményezhet.

(Forrás: Mártély, Mindszent, Székkutas települések kistérségi társulásának Környezetvédelmi Programja)

2.9.2. Felszíni és felszín alatti vizek

A vízminőség a víz fizikai, kémiai és biológiai tulajdonságainak összessége.

Magyarországon 1994. január 1-től a vizek minősítését, osztályozását az MSZ 12749 szabvány alapján végzik. A vizek minősítése az egy adott évben elvégzett mintavételek mérési eredményei alapján történik az alábbi jellemzők alapján: oxigénháztartás (A csoport), nitrogén- és foszforháztartás (B csoport), mikrobiológiai jellemzők (C csoport), mikroszennyezők (szerves és szervetlen mikroszennyezők), toxicitás (D csoport) valamint egyéb jellemzők (E csoport). Az egyes csoportokba számos mérhető komponens tartozik.

A víz fizikai tulajdonságai közül elsősorban a vízmozgások, a hőmérsékleti és a fényviszonyok azok, amelyeknek mind a vízterek jellemzése, mind az élőlények előfordulása szempontjából döntő jelentősége van.

A víz kémiai minősége szempontjából a vízben oldott gázok, az oldott sók és a szerves anyagok jelentősége a legnagyobb. A vízben részben fizikailag, részben kémiailag oldott gázok közül az oxigén, a széndioxid, az ammónia és a kénhidrogén a legjelentősebbek.

A felszíni vizekben végbemenő életfolyamatokhoz oldott oxigén szükséges, hiánya a víz minőségére rendkívül káros. Oxigén szükséges a szennyvízzel bejutó különféle anyagok oxidálásához, illetve lebontásához is.

A vizek, különösen a szennyvizek igen sokféle szerves anyagot tartalmaznak, amelyek a vizekben oldott és formált formában találhatók (ide tartoznak maguk a vízben lévő élőlények is, mint élő formált szerves anyag). A szerves anyagok egyenkénti mennyiségi meghatározása (sőt kimutatása is) ma még rendkívül körülményes, ezért a gyakorlati vízanalitikában általában nem egyedi vegyületeket, hanem a víz szerves anyag tartalmára összességében utaló ún. csoportparamétereket határoznak meg, mennyiségüket az az oxigénmennyiséggel jellemezik, amely adott körülmények között oxidálásukra elfogy. Az oxigénigény biokémiai vagy kémiai módszerrel határozható meg.

A **biokémiai oxigénigény (BOI)** az az oxigénmennyiség, amely a vízben levő szerves anyagok aerob úton meghatározott idő alatt (rendszerint 5 nap) történő biokémiai lebontása során elfogy, értékét mg/l-ben adjuk meg (BOI_5). A teljes biokémiai oxigénigény (TBOI) a szerves szennyezők teljes biokémiai lebontásához szükséges oxigén mennyisége, ez nem azonos az elméleti oxigénigénnyel (FOI), amely a szén-dioxidig és vízig történő teljes oxidáláshoz elméletileg szükséges oxigénmennyiség.

Bár a biokémiai oxigénigény meghatározása közelíti meg legjobban a természetben lejátszódó folyamatokat, időigénye miatt a szerves szennyezettség mértékére elterjedtebben használják a **kémiai oxigénigényt (KOI)**, amit a vízminta kálium-permanganáttal (KOI_{ps}) vagy kálium-dikromáttal (KOI_k) történő egyórás forralása során elhasználandó vegyszerrel egyenértékű oxigénfogyasztással jellemezzük. A kálium-dikromát erőlyesebb oxidálószer, így vele az elméleti oxigénfogyasztás jobban megközelíthető. Műszeresen mérhető az összes szerves szén (TOC) ill. az oldott szerves szén (DOC).

A szerves anyagcseretermékek és az elpusztult élőlények testének anyagai ammóniává alakulnak, de számottevő mennyiségben ürítenek ammóniát a gerinces és gerinctelen állatok is. Az ammóniát mind az algák, mind a növények közvetlenül – mint nitrogénforrást – hasznosítják.

A **nitrogénvegyületek** közül az ammónia a legkárosabb: egyrészt zavarja a vízelőkészítést az ivóvíz tisztítás során, mert a klórozás során szag- és ízrontó klóraminok keletkeznek, másrészt magasabb pH-értéknél a szabad ammónia halpusztulást okoz. A talajvizek fokozódó **nitrát** tartalma nemcsak a csecsemőkre jelent életveszélyt, de az idősebbek rákos megbetegedését is elősegíti.

Állóvizekben a többi nitrogénvegyület felhalmozódása éppoly káros, mint **foszforvegyületek**ké: a bekövetkező tápanyagdúsulás sietteti a tavak öregedési folyamatát (eutrofizálódás). A vizek foszforkoncentrációjának növekedését elsősorban külső – döntően antropogén eredetű – szennyezés (szennyvízbevezetés, műtrágya beemosódás, mosószerrel) idézi elő.

Mikroszennyezők

Elsősorban a felszíni vizek ivóvízként való felhasználása során jelent gondot, hogy a hagyományos szennyező anyagokon kívül egyre több olyan anyag kerül a vizekbe, amelyek viszonylag kis mennyiségben is rendkívül káros hatásúak. Ezek az ún. mikroszennyezők nemcsak íz- és szagrontó hatásul jelentkeznek, hanem többnyire mérgező, esetleg rákkeltő anyagok, amelyek emberen kívül más élőlényeket is közvetlenül vagy a táplálékláncban akumulálódva károsíthatnak. anyagot, és nem ismerjük valamennyi anyag hatását az emberi szervezetre. Veszélyességüket fokozza, hogy többségük a hagyományos szennyvíztisztítás, illetve vízelőkészítés során nem távolítható el. A mikroszennyezők két nagy csoportja a **szervetlen mikroszennyezők** (pl. vas, mangán, higany, kadmium) és a **szerves mikroszennyezők** (pl. kőolajszármazékok, mosószerek, növényvédő szerek).

Biológiai vízminősítés

A biológiai vízminőség a víz azon tulajdonságainak összessége, amelyek a vízi ökoszisztémák életében fontosak, létrehozzák és fenntartják azokat.

A biológiai vízminőség jelenségei, változásai és mutatószámai négy tulajdonságcsoportba sorolhatók:

- halobitás;
- trofitás;
- szaprobitás;
- toxicitás.

A halobitás, trofitás, szaprobitás és toxicitás egymással szorosan összefüggnek.

A fotoszintetizáló szervezetek szaporodásához fényre és tápanyagra van szükség. Azokat a vizeket, amelyek tápanyaggal bőségesen ellátottak, s így bennük mind az algák, mind a makrofitonok nagy mennyiségben vannak jelen, eutrófoknak nevezzük. Az a jelenség, amely során a tavakban a tápanyagdúsulás hatására nagymértékben elszaporodnak az elsődleges termelők az **eutrofizáció**. Az eutrofizálódás a tavak kialakulásától azok feltöltődéséig tartó természetes folyamat, amelyet az emberi tevékenység tápanyagok vízbejuttatásával olyan mértékben képes meggyorsítani, hogy a természetes körülmények között esetleg több tízezer évig tartó folyamatnak az ember számára káros következményei (algaszaporodás, oxigénhiány, halpusztulás, üdülésre alkalmatlanság, vízellátásban zavarok) már egy emberöltőn belül jelentkezhetnek.

Bakteriológiai vízminősítés

A háztartási szennyvizekkel olyan kórokozó (patogén) baktériumok is kerülnek a vízfolyásokba, amelyek közegészségügyi ártalmakhoz, járványokhoz vezethetnek, ha a kutakból vagy vezetékes vízellátással fertőzést okoznak. A felszíni kórokozó baktériumot tartalmaznak. Az ivóvizekre vonatkozó egyik legfontosabb minőségi kritérium, hogy kórokozó baktériumot nem tartalmazhatnak.

A vizek fertőzöttségére a fekáliás szennyezést jelző és biztonságosan kimutatható kólibaktériumok (pl. *Escherichia coli*) meghatározása nyújt általános tájékoztatást, ezek a baktériumok ugyanis az emberi béltraktus természetes, az emésztéshez nélkülözhetetlen flórájához tartoznak. Megjelenésük a vízben azt jelenti, hogy a kérdéses víz a közelmúltban valamilyen módon fekáliával szennyeződött, ekkor az egyes betegségeket (hasfájás, dizentéria, kolera) okozó baktériumok tenyésztését is megkísérlük.

A vizet a kólititer vagy a kóliszám alapján minősítik.

Vízminőségi osztályok

Felszíni vizeinket a vízi ökoszisztéma viszonylagos stabilitását biztosító és egyidejűleg a mértékadó vízhasználatok (ivó- és ipari vízellátás, öntözés és halgazdaság) igényeit kielégítő integrált követelményrendszer alapján minősítjük. A minősítéshez kiválasztott komponensek kívánatos és tűrhető határértékeit a hatályos szabvány (MSZ-12749) tartalmazza.

Az integrált követelményrendszer alapján felszíni vizeink öt osztályba sorolhatók.

I.	Kiváló
II.	Jó
III.	Tűrhető
IV.	Szennyezett
V.	Erősen szennyezett

I. osztály: kiváló víz.

Mesterséges szennyező anyagoktól mentes, tiszta, természetes állapotú víz, amelyben az oldottanyag-tartalom kevés, közel teljes az oxigéntelítettség, a tápanyagterhelés csekély és szennyvízbaktérium gyakorlatilag nincs.

II. osztály: jó víz.

Külső szennyező anyagokkal és biológiailag hasznosítható tápanyagokkal kismértékben terhelt, természetes szagú és színű víz. A vízi szervezetek fajgazdagsága nagy, egyedszámuk kicsi, belcértve a mikroorganizmusokat is. Szennyvízbaktérium kevés.

III. osztály: tűrhető víz.

Mérsékelt szennyezett (például tisztított szennyvizekkel már terhelt) víz, amelyben biológiailag hasznosítható tápanyagterhelés eutrofizálódást eredményezhet. Szennyvízbaktériumok következetesen kimutathatók. Az életközösségben a fajok számának csökkenése és egyes fajok tömeges elszaporodása vízszínczöldést is előidézhet. Esetenként szennyeződésre utaló szag és szín is előfordul.

IV. osztály: szennyezett víz.

Külső eredetű szerves és szervetlen anyagokkal, illetve szennyvizekkel terhelt, biológiailag hozzáférhető tápanyagokban gazdag víz. Az oxigénháztartás jellemzői tág határok között változnak, előfordul anacrob állapot is. A nagy mennyiségű szerves anyag biológiai lebontása, a baktériumok nagy száma (ezen belül a szennyvízbaktériumok uralkodóvá válnak), valamint az egysejtűek tömeges előfordulása jellemző. A víz zavaros, esetenként színe változó, előfordulhat vízvirágzás is. A biológiailag káros anyagok koncentrációja esetenként a krónikus toxicitásnak megfelelő értéket is elérheti. Ez a vízminőség kedvezőtlenül hat a magasabb rendű vízi növényekre és a soksejtű állatokra.

V. osztály: erősen szennyezett víz.

Különböző eredetű szerves és szervetlen anyagokkal, szennyvizekkel erősen terhelt, esetenként toxikus víz. Szennyvízbaktérium-tartalma közelíti a nyers szennyvizekéhez. A biológiailag káros anyagok és az oxigénhiány korlátozzák az életfeltételeket. A víz átlátszósága általában kicsi; zavaros, bűzös, színe jellemző és változó. A bomlástermékek és a káros anyagok koncentrációja igen nagy, a vízi élet számára krónikus, esetenként akut toxikus szintet jelent.

A szabvány a jellemző paramétereket öt mutatócsoportba sorolja:

- A – oxigénháztartás
- B – tápanyag (nitrogén és foszfor) háztartás
- C – mikrobiológiai jellemzők
- D – mikroszennyezők és toxicitás, ezen belül alcsoportok
- D1 – szervetlen mikroszennyezők
- D2 – szerves mikroszennyezők
- D3 – toxicitás
- D4 – radioaktív anyagok
- E – egyéb jellemzők

Felszíni vizek

A felszíni vizek előfordulását tekintve Csongrád megye kedvező adottságúnak tekinthető: a megye É-D-i tengelyében folyik a Tisza, melybe ÉK-cn a Hármas-Körös, DK-cn pedig a Maros kapcsolódik. A megye területének felét (2020 km²) veszélyeztetik a Tiszán és mellékfolyóin levonuló árhullámok, s a probléma mintegy 400 ezer embert érint közvetlenül. Az árvízvédelmi biztonságot nem elsősorban a gátak magassági hiányai csökkentik, hanem a gátak állékonysági problémái, az általajproblémák, az ősmecser-keresztezések helyei és a gátakat a mértékadó árvízszint alatt keresztező műtárgyak. Székkutas területét közvetlenül árvízveszély nem fenyegeti.

A 10. ábra a felszíni vizek minőségét mutatja be a hódmezővásárhelyi kistérségben.

10. ábra A felszíni vizek minősége

Forrás: ATIKÖFE

Csoport	Vízminőségi jellemzők	Mértékegység	Mintavételi helyek			
			Mártélyi holtág	Tisza Mindszent	Kurca	Körtvélyes I holtág
A	Oldott oxigén	mg/l	III.	II.	V.	IV.
	Oxigéntelítettség	%	III.	II.	V.	V.
	Biokémiiai oxigénigény BOD5	mg/l	-	I.	II.	-
	Kémiai oxigénigény KODps	mg/l	V.	II.	III.	III.
	Kémiai oxigénigény KOD	mg/l	-	III.	IV.	-
	Összes szerves szén	mg/l	-	-	-	-
	Szaprobítási index		III.	III.	-	III.
A csoport minősítése			V.	III.	V.	V.
B	Ammonium (NH4-N)	mg/l	II.	I.	V.	I.
	Nitrit (NO2-N)	mg/l	III.	II.	V.	III.
	Nitrát (NO3-N)	mg/l	I.	II.	II.	I.
	Orthofoszfát (PO4-P)	µg/l	III.	II.	V.	III.
	Összes foszfor	µg/l	-	III.	V.	-
	Klorofill-a	µg/l	IV.	II.	II.	IV.
	B csoport minősítése			IV.	III.	V.
C	Coliform szám	l/ml	III.	IV.	-	IV.
	C csoport minősítése			III.	IV.	-
D	Kórokozók és termékei	µg/l	-	III.	III.	-
	Fenolok	µg/l	-	II.	III.	-
	ANA detergenszek	µg/l	-	I.	IV.	-
	Alumínium (oldott)	µg/l	-	I.	-	-
	Arzén (oldott)	µg/l	-	-	-	-
	Bór (oldott)	µg/l	-	-	-	-
	Cianid (össz)	µg/l	-	-	-	-
	Cink (oldott)	µg/l	-	I.	-	-
	Higany (oldott)	µg/l	-	I.	-	-
	Kadmium (oldott)	µg/l	-	I.	-	-
	Króm (oldott)	µg/l	-	I.	-	-
	Nikkel (oldott)	µg/l	-	I.	-	-
	Ólom (oldott)	µg/l	-	I.	-	-
	Réz (oldott)	µg/l	-	I.	-	-
	Össz. α-aktivitás	Bq/l	-	III.	-	-
	Cézium-137	Bq/l	-	-	-	-
	D csoport minősítése			-	III.	IV.
E	pH		III.	II.	II.	III.
	Vezetőképesség	µS/cm	IV.	I.	IV.	II.
	Vas (oldott)	mg/l	I.	I.	II.	II.
	Mangán (oldott)	mg/l	II.	I.	II.	IV.
	E csoport minősítése			IV.	II.	IV.

A Oxigén háztartás

B Tápanyag háztartás

C Bakteriológia

D Szerves- és szervetlen mikroszennyezők

E Egyéb

I. osztály „kiváló víz”

II. osztály „jó víz”

III. osztály „tűrhető víz”

IV. osztály „szennyezett víz”

V. osztály „erősen szennyezett víz”

Vízminőségi problémák miatt felszíni vízfolyások inkább csak mezőgazdasági célokra használhatók fel, s két jól elkülöníthető csoportra oszthatók: élővizek és csatornák. Ez utóbbiak minden paraméter tekintetében szennyezettebbek az élőzőeknél.

A megye élővizeinek a minőségére alapvető hatással van a folyók országhatáron túlról érkező szennyezettsége. Ezt a helyzetet tovább rontja az, hogy Bács-Kiskun, Békés és Csongrád megyében a települések szennyvizei, illetve a mezőgazdasági területekről elfolyó/elvezetett szennyezett többletvizet a csatornákon keresztül a vízfolyásokba kerülnek. A megye homokhátsági területein, illetve annak peremrészein található néhány szikes tó. Az 1980-as és '90-es évek száraz időszaka után az utóbbi évek csapadékos időjárása többnyire megoldotta ezek vízháztartási problémáit. A tavak között különleges helyet foglal el a Fehér-

tó, amelynek természetes medrét tovább alakították és természetvédelmi oltalma, illetve halászati hasznosítása rendszeres konfliktusforrás.

A megye legjelentősebb csatornái többnyire kettősfunkciójúak, nedves időszakokban a belvíz elvezetését szolgálják, száraz időszakokban pedig öntözővizet szállítanak a mezőgazdasági területekre. A belvízelvezetés következtében jelentős mértékű a csatornák vizében a növényi tápanyagok mennyisége, állapotukat rontja az is, hogy helyenként az üvegházakban, fóliasátrakban fűtésre használt termálvizet is beléjük engedik.

Vízvédelem Mártélyon

A hullámtéri **holtágak** esetében árvizek alkalmával a vízcsere természetes módon lejátszódik. Száraz időszakokban (pl. az 1980-as évek vége, '90-es évek első fele) azonban czekben a holtágakban a víz mennyisége crőtcljcsen lecsökken, s felerősödnek az eutrofizációs folyamatok. A Mártélyi-Holt-Tisza a megyében az egyetlen olyan holtág, amely mellett üdülőterület létesült, cznck azonban megoldatlan a szennyvízelvezetése és az elszikkasztott szennyvíz jelentős mértékben rontja a holtág vizét.

Állapotfeltáró és a rehabilitáció lehetőségeit vizsgáló tanulmányok készültek a Mártélyi-Holt-Tisza és a Körtevényesi-Holt-Tisza esetében. Ezekre a tanulmányokra alapozva elkészült a Mártélyi Holt-Tisza rehabilitációjának előzetes környezeti tanulmánya (2001) majd a rehabilitáció vízjogi engedélyezési terve (2002). A rehabilitációban érdekelt Hódmezővásárhely Önkormányzata vissza nem térítendő támogatást kapott a holtág rehabilitációjára, amely mostanra befejeződött. Itt lényegében a strand körüli 1,6 km-es holtágszakasz fenékkotrása és a kitermelt anyag elhelyezése valósult meg.

(Forrás: http://www.delmagyar.hu/hodmezovasarhely_hirek/kesz_a_martelyi_holtag_rehabilitaciojanak_tervel/347077/, http://www.ng.hu/Termeszeti/2003/11/Megkezdodott_a_martelyi_Holt_Tisza_rehabilitacioja, *Környezet és Természetvédelem helyzete kistérségi régióinkban*)

A kivitelezés magába foglalta a vízpótlás létesítményeit a holtág északi részénél egy gravitációs vízkiviteli műtárgy létesülését, illetve a víz visszavezetési műtárgyait. A holtág déli végén meglévő zsilip is felújításra került és a holtágot érő terheléscck a holtágról való leválasztása is tervben van, továbbá több mint százezer köbméter iszapkotrás is a projekt része.

A holtág vízminősége változó, időnként az eutrofizálódás jelei mutatkoznak. A holtág a környező területek belvizeinek befogadója. Közepes tiszai vízállás esetén gravitációsan, míg alacsony tiszai vízállásnál szivattyúsan tölthető. A Mártély - Székkutasi öntözőrendszer kialakítása után a holtág öntözővizet szállít, ezáltal vize folyamatosan cserélődik, ami kedvező hatást fejt ki a vízminőségre. Leüríthető a holtág alsó végén lévő zsilipen keresztül. Rendeltetés: öntözővíz-tározás és öntözővíz-szállítás, belvíztározás, horgászat, üdülés.

(Forrás: <http://promenad.hu/cikk/a-martelyi-holtag-rehabilitaciojanak-kiviteli-terveit-mutattak-be-132546>)

A magyarországi holtágakkal kapcsolatos kutatások egyik nagy problémája, hogy a vízmenyiségi és minőségi monitoring hálózatok (rendszeres mérésck) csak nagyon kis mértékben érintik a kisebb állóvizeinket. A vízminőségben bekövetkező változásokat legtöbbször csak becslik, az operatív beavatkozás szinte nem lehetséges. Nagyon nehéz a negatív jelenségek okainak a meghatározása. A holtágak megfigyelése különösen fontos, hiszen teljes mértékben mesterségesen hozták őket létre, változásaik eltérőek lehetnek a természetes létrejött állóvizekétől.

A Mártélyi holtágon rendszeres vízállás-mérést végeznek. Szükséges lenne azonban ezt a tevékenységet automatizálni és a méréseket a víz minőségére is kiterjeszteni.

A Mártélyi holtág vízének minősége oxigénháztartás szempontjából erősen szennyezett, tápanyagháztartás és egyéb jellemzők tekintetében szennyezett, bakteriológiai minősítése tűrhető. A rekultivációs munkák következtében a víz minősége számottevően javulni fog. A Körtevényesi holtág vízminősége minden tekintetben szennyezett, kivéve az oxigénháztartást, ami erősen szennyezett.

A Mártélyi Holt-Tiszának a vízminősége változó, eutrofizálódás jelai mutatkoznak rajta. A környező területek belvizeinek befogadója. Magas Tiszai vízállás esetén szivattyúállásokon keresztül tölthető fel. A mártélyi-székcsutasi öntözőrendszer kialakítása révén a holtág öntözővizet szállít, ezáltal vize folyamatosan cserélődik. Leüríthető a holtág alsó végén lévő zsilipen keresztül a Tiszába.

A Körtevényesi Holt-Tisza medrének középső szakasza feliszapolódott, növényzettel való benőttsége előrehaladott. Vízének minősége változó, általában a „kissé szennyezett” kategóriába tartozik. Feltöltése belvizekből és csapadékvízből a körtevényesi szivattyútelepen történik, míg a magas tiszai árhullámok előtve töltik fel. Leürítése az alsó végén lévő hullámtéri csatornán keresztül lehetséges.

Mártélyon meglehetősen gyakori károkozó a **belvíz**. Majdnem minden évben előfordulnak belvízi elöntések. Leginkább a szántó károsodik, de a réteket és legelőket is érik károk.

A belvizek előfordulásának a földrajzi fekvésből és a földtani felépítésből következő természetes okai vannak, amelyek a gondos környezethasználattal is csak korlátozottan befolyásolhatók.

A belvíz nemcsak a mezőgazdasági területeket, de a települések belterületét is veszélyezteti. A települési belvízproblémák mindazonáltal ritkábbak, mint a mezőgazdaságiak.

Mártélyon a belvízrendszer vizeit a Darvasszéki-Mártélyi csatorna gyűjti össze és az 1,5 m³/sec kapacitású Mártélyi szivattyútelep juttatja a vizeket a főbefogadó Tisza folyóba a Mártélyi Holt-Tiszán keresztül. Nagyobb belvízvonulás esetén, az érdekeltségi területen kívül a Szentesi Vízgazdálkodási Társulat kezelésében lévő Szagfű szivattyúállás 0,5 m³/sec kapacitással a rendszer vízelvezetésében részt vesz.

Jelenleg a főcsatorna és Mártélyi szivattyútelep üzemeltetését a vízügyi igazgatóság látja el.

Mártély vízrendezési tervét a Tisza-Marosszéki Vízgazdálkodási Társulat az 1980-as években készítette el. Az 1980-as évek végén és az 1990-es évek elején a csapadékvíz elvezető rendszer a faluban kiépült. Főbefogadó csatornák a Mindszent-Elegei csatorna, valamint a Mártélyi mellécsatorna. A település vízkár elhárítási terve 1998-ban elkészült.

A községben kiépített főként nyíltárkos csapadékvíz elvezető rendszer van. A főút mentén a kerékpárút alatt, zárt csapadécsatorna húzódik. Az árkok és csatornák megfelelő rendszeres karbantartás esetén képesek a belterületi vizek levezetésére. Az új községrész keleti felén a csapadécsatornák még kiépítendőek. A fejlesztési területek beépítése csak a vízelvezető rendszer egyidejű megépítésével, a helyi mélypontok terelőrendszerrel történő megszüntetésével lehetséges.

A külterületi befogadó csatornák jól megépítettek. Rendszeres karbantartásuk szükséges és elengedhetetlen.

Felszín alatti vizek

A felszín alatti vizek közül a talajvizet - mennyiségi-minőségi problémák miatt - csak a nem ivóvízminőséget igénylő egyedi kutas vízhasználatok (pl. öntözés) kielégítésére használják fel, illetve egyre csökkenő mértékben még külterületi (tanyai) vízellátásra is igénybe veszik. A vízkészlet kihasználtsága az 1980-as évek végén volt a legnagyobb mértékű, emiatt talajvízszint-süllyedésben megmutatkozó vízháztartási problémák jelentkeztek. Az utóbbi évek csapadékos időjárásának köszönhetően a talajvízszint-változás tendenciája megfordult.

A rétegvíz-készlet az Alföld és a megye legnagyobb és földtanilag leginkább védett helyzetű felszín alatti vízfőlése. Az Alsó-Tisza völgye, így Csongrád megye területe is jellegzetes feláramlási terület. A víz minőségileg sok esetben közvetlenül is felhasználható ivóvízellátási célokra, de a megye déli területein oldott vas-, mangán-, arzén-, ammónia- és metántartalma miatt - ivóvízként történő fogyasztás előtt - kezelni szükséges. A Tiszántúlon problémát jelent a víz lágysága is.

A rétegvíz szinte mindenfajta vízellátási célra felhasználható, ezért intenzív termelése miatt tároló rétegeinek nyugalmi szintje 0,1-0,3 m/év ütemű süllyedést mutatott az 1980-as évek végéig. Azóta - a csökkenő vízkitermelés miatt - a víztartók visszatöltődése tapasztalható, amely a rétegyomások stabilizálódásában, illetve minimális emelkedésben nyilvánul meg.

A felszín alatti vízhasználatokat jellegük szerint kommunális (ivóvíz), mezőgazdasági, valamint ipari vízhasználatok közé sorolhatjuk. Az ipari vízhasználat egyik településen sem jellemző, ezért a legjelentősebb felszín alatti vízhasználati mód a mezőgazdasági célú felhasználás, azaz az öntözés.

A kistérség településeinek közüzemi ivóvíz ellátása a rétegvíz készletre települt.

Felszín alatti vizek védelme Mártélyon

Vízföldtani szempontból Mártély az ún. Dunai szerkezeti árok területén helyezkedik el. A település területén a felszín alatti vízkészlet tárolói üledékes kőzetek, amelyek folyóvízi és tavi környezetben rakódtak le a földtörténeti jégkorszakban (pleisztocén), valamint az azt megelőző pliocén időszakban, a Pannon tó medencéjének feltöltésével. A mintegy 700 m vastagságú folyóvízi hordalékok talaj- és rétegvizet, a pliocén hordalékok már magasabb hőmérsékletű termálvizet is tartalmaznak.

A község rétegvíz készlete földtanilag védettnek tekinthető, jelenleg szennyeződésre nem tapasztalható.

Mártély a 219/2004. (VII. 21.) Korm. Rendelet 2. melléklete szerint *felszín alatti víz állapota szempontjából fokozottan érzékeny terület*.

A felszíni és a felszín alatti vizeket veszélyeztető szennyező források

Mártélyi Holt-Tisza rehabilitációja befejeződött, ami a részlegesen sérült, degradálódott de az eredeti természeti rendszer elemeit és vázát még őrző holtág helyreállítását jelenti. A majd száz év alatt felhalmozódott fenékküledék részleges eltávolításával látszik kedvezőnek az

ökológiai állapot helyreállítása. Ennek során a holtág legterheltebb részénck bizonyult üdülőtelep előtti szakaszról hidromechanizációs úszókotró alkalmazásával történik az iszap eltávolítása. A kitermelt zagy - mely magas szervesanyag tartalommal bír - elhelyezésére kijelölt területen történik. (A szikkasztásnak sajátos törvény előírta módjai, ezáltal kizárólagos alkalmazási prioritásai vannak.) A rehabilitációs beavatkozás csak abban az esetben lehet tartósan pozitív hatású, ha mihamarabb megépítésre kerül a csatornahálózat.

Hódmezővásárhelyen 1994 szeptemberében került beüzemelésre az új szennyvíztisztító telep, ami kedvező paramétereket produkál a kibocsátott szennyvíz minőségében, s ezzel a befogadó Hódító-Kistisza csatorna vízminőségének lényeges javulását segítette, a korábbi állapothoz képest újra élővíz jellegűt biztosítva. A beüzemelt műtárgysor kapacitása 15.000 m³/d, kiépítése azonban olyan, hogy a mechanikai tisztító egység nagyobb szennyvíz mennyiséget is képes fogadni, mivel annak kapacitása 20.000 m³/d. A tisztító telep szabad kapacitása, világszínvonalú technológiája lehetővé teszi, hogy ne csak Hódmezővásárhely város kommunális és ipari szennyvizét tisztítsa, hanem a környező települések, intézmények szennyvizét is, így képes tisztítani Hódmezővásárhelyhez közigazgatásilag hozzátartozó - közel 6 km-re lévő, Hódmezővásárhely belterületnek minősülő - Mártélyi üdülőterület szennyvizét is.

A városi szennyvízcsatorna program 1997-ben folytatódott, ami 2000. évben fejeződött be, amely nem tartalmazta a Mártélyi üdülőterület szennyvízcsatorna hálózattal való kiépítését.

A Mártélyi Holt-Tisza vízminősége 1988-ban I. osztályú, 1989-1991-ben II. osztályú volt. A folyamatos szennyezés mellett a vízpótlás már nem tette lehetővé, hogy a holtág vízminőségében javulás jelenjen meg. Ezért szükségessé vált a holtág rehabilitációja. A vízminőség további javítása érdekében meg kell oldani az üdülőterület szennyvízelvezetését, amely része a rehabilitációs programnak.

Az üdülőterület vízellátása közüzemi vezetékcs hálózattal nagyrészt megoldott, Mártély község vízművéről látja el az üdülőtelepet.

Az üdülőekben keletkező szennyvizet eddig elszikkasztották vagy összegyűjtötték. Mivel a szikkasztott szennyvíz rongja a holtág vízminőségét, ezért szükséges lenne zárt szennyvíztárolók kialakítása.

Gondot jelent, hogy árvízck idején a szennyvízgyűjtő aknában lévő berothadt szennyvíz és szennyvíziszap felhígulva a holtág eutrofizálódását segíti elő. A nem vízzáró szennyvízgyűjtő medencékből, szikkasztóaknákból a vízáteresztő talajba kerülő szennyvíz közvetlenül a talajvizet, közvetve a Holt-Tisza vizét szennyezi. Ezáltal a Holt-Tisza vízében egy olyan folyamat indult el, amely azonnali beavatkozást igényel.

Mivel a Holt-Tisza hullámterében található, gravitációs szennyvízelvezetést nem lehet kialakítani. Vákuumos rendszert a vákuumközpont körülményes kialakítása miatt, ill. a vákuumszelepek beiszapolódása miatt, nem tervezik. A tervek alapján az üdülőterületen egy db szennyvízátemelőt, illetve szennyvíznyomó hálózat kerülne kiépítésre. A szennyvíznyomócsövekbe "MINI" átemelőkön keresztül jutna a szennyvíz, ezért ingatlanonként önálló átemelőket kell létesíteni.

A csatornahálózat nyomvonala a meglévő közművek nyomvonalához van igazítva, figyelembe véve a szükséges védőtávolságot is.

A szennyvízcsatorna hálózat szennyvizei közbenső átemelők és végátemelő segítségével jutnak a szennyvíztisztító telepre.

A szennyvízcsatorna hálózat kiépítésével megakadályozható a természetes állapotú holtmedrekre jellemző bentonikus eutrofizálódás visszaszorulása (makrovegetáció

kipusztulása, csetenként az üledékközelben, majd a felső vízterekben az oxigénviszonyok nagyfokú ingadozása, kagylópusztulás, halpusztulás, vízvirágzás stb.), ami eddig megakadályozta a planktonikus cutrofizáció beindulását.

A vízminőség javítása érdekében meg kell oldani az üdülőterület szennyvízelvezetését is, amely része a rehabilitációs programnak, hiszen a rehabilitációs beavatkozás csak abban az esetben lehet tartósan pozitív hatású, ha mihamarabb megépítésre kerülne a csatornahálózat.

A beruházás célja, hogy közvetlenül a talajt, talajvizet, illetve közvetve a Holt-Tisza vizét ne szennyezze, ne károsítsa.

Feltételezhető, hogy a csatornázatlan településeknél a szennyvizek szikkasztásának következtében a talajvíz nitrátkoncentrációja megnő és bakteriálisan fertőzötté válik. A mezőgazdaságilag művelt területeknél is fennáll a diffúz szennyezés veszélye (műtrágyázás, növényvédőszer), de ez megbízható adatokkal nincs alátámasztva.

A felszín alatti vizeket a kommunális szennyvízen túl az állattenyésztésből származó trágya, illetve trágyalé veszélyezteti. A Község belterületén ingatlanonként csak kisebb mennyiségű állattartás folyik, míg a külterületen nagyobb állattartó telepek vannak. A község területén az állattartásból származó szennyezések nagysága kisebb, de ez a szennyezés Mártély belterületén több ponton érintheti, ezáltal nagyobb területet érinthet a szennyezés. Ugyanakkor a külterületen lévő nagyobb állattartó telepeken nem megfelelően elhelyezett trágya, trágyalé esetén a szennyezés csak egy adott helyen történik, de nagyobb koncentrációban. Ezek a szennyezések szerves és szervetlen anyag-terhelést, illetve bakteriológiai fertőzést is okozhatnak.

Az ivóvíz-ellátásra felhasznált rétegvizek minősége stabil, tisztítás nélkül közüzemi szolgáltatásra alkalmasak. A vízműtelepen csak fertőtlenítés történik, hogy elkerüljék az ivóvízhálózatban a bakteriális fertőzés veszélyét.

A felszín alatti vizeket jelenleg is szennyezi a település határában lévő volt kommunális hulladéklerakó, amelyet már bezártak. A hulladék lerakás hosszú éveken keresztül erre a területre történt, amelyből a szennyező anyagok mára már bejuthattak a talajvízbe.

(Forrás: Mártély, Mindszent, Székkutas települések kistérségi társulásának Környezetvédelmi Programja)

2.9.3. Talaj

A Hódmezővásárhelyi kistérség az Alföld nagytáján belül helyezkedik el, ezen belül a Csongrád megye Tiszántúli részén a Körösök és a Maros folyó által lehatárolt, Körös-Maros közti síkság területén helyezkedik el. A kistérség két kistájat, a Dél-Tisza völgyét (Mindszent) és a Csongrádi-síkot (Hódmezővásárhely, Mártély, Székkutas) érint.

A kistérség egész területe síkvidék.

A Dél-Tisza völgye ártéri szintű síkság, melynek tengerszint feletti magassága 77 és 91 m közötti. A felszínen többnyire öntésiszap van, amely lefelé réti agyagba, agyagos iszapba, majd egyre durvuló folyóvízi üledékbe megy át, kiegészülve a Mindszent térségében található parti dűnék homokanyagával. A hosszan elnyúló folyóvölgyi kistájban a legnagyobb területi részarányal réti öntés és réti talajok alakultak ki.

A Csongrádi-sík (Hódmezővásárhely, Mártély, Székkutas) tengerszint feletti magassága 80 és 101 m közötti. A kistáj enyhén a Tisza-völgy irányába lejtő, a marosi hordalékkúphoz kapcsolódó tökéletes síkság, rendkívül kis relatív reliefű (1 m/km^2 alatti a jellemző érték), alacsony ármentesített síkság, amit rossz lefolyású mélyedések tagolnak. A felszíni formák egyvencűek, változatosságot a löszszapos felszín szikcs agyaggal kitöltött erodált mélyedései jelentenek. A kistáj földtani adottságára jellemző az agyagos, iszapos felszínközeli üledékeket keletről nyugatra egyre vastagodó infúziós (ártéri) lösztakaró fedi. Ehhez jelentős hasznosítható építőipari nyersanyag előfordulások kötődnek: téglanyag, illetve az egykori medrek vonalain homok.

A kistérségben a természeti adottságokból következően számottevő ipari nyersanyag nincs, viszont mezőgazdaságilag jól hasznosítható, értékes termőterületek találhatók. A talajtani adottságok (réti, réti öntés, csernozjom) a szántóföldi művelésnek kedveznek elsősorban, legelterjedtebb termesztett haszonnövények a búza, a vöröshagyma, kukorica és a lucerna. A szántóművelésre kevésbé alkalmas (réti szolonyocok) területeket, nagyobb részt rét vagy legelőként hasznosítják, az egyéb talajokon (mészlepedékes csernozjom, mélyben sós mészszelepedékes csernozjom, mélyben sós csernozjom) erdőművelést folytatnak. Az erdőszeti művelésbe vont területeken lágú és keménylombos, illetve fenyőerdők találhatók. A védett ártéren a humuszos öntéstalajok, a hullámtéri részen pedig nyers öntéstalajok a jellemzőek.

A szántóföldi növénytermesztésben a gabonafélék (búza őszi árpa, kukorica) és az olajnövények (napraforgó és a repce) a dominánsak, de jó hagyománya van a vetőmag előállításnak is (kukorica, búza, lucerna). A szántóföldi növénytermesztésben a búza-kukorica klasszikus vetésváltás terjedt el. A szántóterületek körülbelül 55-60%-án ennek a két növénykultúrának a termesztése folyik. A szántóföldi növénytermesztésben az olajnövények (napraforgó, repce) termesztése 10-10%-ban alakult az elmúlt évek átlagában. A növénytermesztésben előállított takarmánynövényeket a saját állatállomány takarmányozására használják.

A kert, gyümölcs, szőlő és kertészeti ágazat részaránya és súlya nagyon alacsony.

Mártély talajainak jellemzése

Mártély közigazgatási területén az Alföld földtani atlasz fúrásai alapján az infúziós lösz a jellemző talajtípus. Az infúziós lösz a felső-pliocénben keletkezett, mely a legidősebb és legjelentősebb kiterjedésű földtani közeg. A felszín alatt 5 méterre már a homok és homokos kőzetliszt a jellemző.

A talajfelszín jó vízfelvevő és jó víztartó tulajdonságokkal rendelkezik.

A talajvízszint alakulása követi a felszín domborzatát, azaz keletről nyugati irányba a Tisza folyó felé esik, ez egyben a talajvíz regionális áramlási iránya is. A talajvíz átlagos mélysége 1-2 m között változik, a szintingadozás az 50 cm-t nem haladja meg. A talajvíztükör nyugalmi helyzete a tenger szintje felett 79 m-nél található. A település belterülete alatt a talajvízszint 1 m alá is csökken a környezethasználat eredményeként.

A legjobb felszín alatti vízadó réteg 500-600 m között található.

A Mártélyi vízmű mértékadó kapacitása a kutak teljesítőképessége alapján $1200 \text{ m}^3/\text{d}$. A tényleges igénybevételt és a mértékadó kapacitások összhangja alapján a maximális víztermelés az utóbbi években nem haladja meg a $200 \text{ m}^3/\text{d}$, az átlagos víztermelés pedig a $160 \text{ m}^3/\text{d}$ értéket. A vezetékrendszer igény szerint fokozatosan bővíthető.

A vízminőségi szabványok változása során, a határértéket meghaladó vas és arzén tartalom miatt új vízkezelési technológia kiépítése válik szükségessé. A kezelő berendezés a vízműtelepen elhelyezhető, külön területbiztosításra nincs szükség.

A külterület és a mezőgazdasági üzemek vízellátása továbbra is egyedi kutas marad. A Kuntelep ivóvízellátása a szélső közkifolyóról történő vízvétellel biztosított. Igény szerint a vízhálózat északi irányba meghosszabbítható.

A település közigazgatási területén belül elsősorban a beépített területeken jelentkezik a szennyvíz okozta talaj (talajvíz) szennyezés.

A Község területe nagyrészt csatornázatlan, ahol a keletkező házi szennyvizek kezelése túlnyomórészt szikkasztással történik. Ez gyakorlatilag a talaj és talajvizek direkt fekális szennyezése.

A beépített területeken kívül jelentős talajszennyező források lehetnek a különböző típusú hulladékok, veszélyes hulladékok. A folyékony, iszapszerű és szilárd hulladékok nem megfelelő kezeléssel viszonylag nagy területek szennyeződtek el, elsősorban a korábban nagyobb jelentőséggel bíró állattartás következtében a település különböző pontjain, különösen a külterületeken.

Az a tény, hogy korábban a szervezett hulladékszállítás nem volt teljes körű a község közigazgatási területén, továbbá hogy 2000. január 1. előtt nem volt kötelező a hulladékszálítási szolgáltatás igénybevétele, azt eredményezte, hogy a lakosság és a hulladéktermelők egy része, hulladékait a korábban a Városi tanács által kijelölt ideiglenes lerakóhelyeken és a külterületi zöldsávokban helyezte el.

A települési és a folyékony települési hulladékok (szippantott szennyvizek) elszállítása nem megnyugtató, hiába van kijelölt ürítőhely (Hódmezővásárhelyi Szennyvíztisztító telep), gyakorlatilag ellenőrizhetetlen, hogy a szippantó kocsik hol és mikor ürítettek. Feltehetően, hogy jelentős mennyiségű szennyvíziszap ürítése történt különböző félreeső helyeken, illegálisan, komoly talajszennyezést előidézve.

A talajok mezőgazdasági eredetű elszennyeződése nem számottevő, feltehetően jelentősen alatta marad az intenzív művelésbe vont nagyüzemi mezőgazdasági területek esetében mérhető értékeknek.

A kiváló klimatikus és talajadottságoknak köszönhetően a terület talajait mezőgazdaságilag jól hasznosítják.

(Forrás: Mártély, Mindszent, Székkutas települések kistérségi társulásának Környezetvédelmi Programja)

2.9.4. Zaj- és rezgésvédelem

Zajnak nevezünk minden olyan nemkívánatos vagy túl hangos hangjelenséget, amely az egyén életfunkcióit, munkáját, munkájának és pihenésének egyensúlyát zavarja. A szubjektivitás miatt a zaj zavaró hatásának megítélése csak kísérleti úton és statisztikai átlagértékek alapján lehetséges, a 65 dB(A) feletti környezeti zajt potenciális egészségkárosító hatásúnak minősül.

A települések területén különösen feltűnő, zajjal járó tevékenység nem folyik.

A településen keletkező környezeti zaj és a vele járó rezgések forrásai elsősorban a következők lehetnek:

Mártély Község Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

- közlekedés (közúti, vasúti, mezőgazdasági)
- építési zajkibocsátás,
- szórakozóhelyek
- alkalmankénti kulturális-, szórakoztató- és sportesemények
- mobil hangosító berendezések

A felsorolt zajforrások lakossági panaszokra adhatnak okot, mivel zavaró, csetenként egészséget veszélyeztető hatással bírhatnak. A zaj megítélése ugyanakkor meglehetősen szubjektív, függ az egyéni érzékenységtől is.

A belterület egyes esetekben számottevő lehet a 4521 sz. út, illetve Székkutas esetében a 47 sz. főút zajhatása, de ilyen panasz még nem érkezett az Önkormányzathoz. A közlekedés okozta zaj és rezgésterhelés enyhítésének lehetséges módja a forgalom sebességének korlátozása.

Szórakoztató létesítményekből kibocsátott zaj önkormányzati rendelettel szabályozható a mindenkori érvényben lévő rendeletek alapján.

Jelenleg a 27/2008. (XII. 3.) KvVM-EüM együttes rendelet szerint az alábbi táblázatban lévő határértékek az irányadók:

21.táblázat: Üzemi létesítményektől származó zaj terhelési határértékei zajtól védendő területeken

Zajtól védendő terület	Határérték (LTH) az LAM megítélési szintre (dB)	
	nappal 6-22 óra	éjjel 22-6 óra
	Üdülőtérület, gyógyhely, egészségügyi terület, védett természeti terület kijelölt része	45
Lakóterület (kisvárosias, kertvárosias, falusias, telepsterü beépítésű)	50	40
Gazdasági terület és különleges terület	60	50

22.táblázat: Építőipari kivitelezési tevékenységtől származó zaj terhelési határértékei zajtól védendő területeken

Zajtól védendő terület	Határérték (LTH) az LAM megítélési szintre (dB)					
	ha az építési munka időtartama					
	1 hónap vagy kevesebb		1 hónap felett 1 évig		1 évnél több	
	nappal 6-22 óra	éjjel 22-6 óra	nappal 6-22 óra	éjjel 22-6 óra	nappal 6-22 óra	éjjel 22-6 óra
Üdülőtérület, gyógyhely, egészségügyi terület, védett természeti terület kijelölt része	60	45	55	40	50	35
Lakóterület (kisvárosias, kertvárosias, falusias, telepsterü beépítésű)	65	50	60	45	55	40
Gazdasági terület és különleges terület	70	55	70	55	65	50

23.táblázat: A közlekedéstől származó zaj terhelési határértékei zajtól védendő területeken

Zajtól védendő terület	Határérték (L _{TII}) az LAM,kö megítélési szintre (dB)					
	kiszolgáló úttól, lakóúttól származó zajra		az országos közúthálózatba tartozó mellékutaktól, a települési önkormányzat tulajdonában lévő gyűjtőutaktól és külterületi közutaktól, a vasúti mellékvonaltól és pályaudvarától, a repülőtértől, illetve a nem nyilvános fel- és leszállóhelyektől** származó zajra		az országos közúthálózatba tartozó gyorsforgalmi utaktól és főutaktól, a települési önkormányzat tulajdonában lévő belterületi gyorsforgalmi utaktól, belterületi elsőrendű főutaktól és belterületi másodrendű főutaktól, az autóbusz-pályaudvartól, a vasúti fővonaltól és pályaudvarától, a repülőtértől, illetve a nem nyilvános fel- és leszállóhelytől*** származó zajra	
	nappal 6-22 óra	éjjel 22-6 óra	nappal 6-22 óra	éjjel 22-6 óra	nappal 6-22 óra	éjjel 22-6 óra
Üdülőtérület, gyógyhely, egészségügyi terület, védett természeti terület kijelölt része	50	40	55	45	60	50
Lakóterület (kisvárosias, kertvárosias, falusias, telepszerű beépítésű)	55	45	60	50	65	55
Gazdasági terület és különleges terület	65	55	65	55	65	55

Lakóterületre csak zajmentes vállalkozások települhetnek.

A fenti határértékek betartása kötelező mind a jelenlegi, mind a jövőben megépítendő, bővíthető ingatlanok esetén.

Zaj- és rezgésvédelem Mártélyon

Mártély közigazgatási területére a nagyüzemi mezőgazdaság nem jellemző, így a mezőgazdaság két ágazata közül a növénytermesztés panaszokra okot nem, vagy csak elvétve okozhat (munkagépek zaja).

Az állattartással kapcsolatban leginkább az intenzív, kis helyigényű tartás okozhat lakossági panaszokat, (sertés-, libatartással összefüggésben az állatok hangja, másrészt (egyes állattartási módoknál) a kapcsolódó technológiai berendezések-, jobbra a mesterséges szellőztetés zaja).

Az állattartás szabályozása az önkormányzatok hatáskörébe tartozik (védőtávolság, egyedszám meghatározása stb.).

A település zajterhelése alapvetően a közlekedésből származik, amely nem egyenletes lefutású. A forgalom sűrűsége napszakonként és havonta is változik. A legsűrűbb a közúti forgalom a reggeli, (5-8 h között) és délutáni (15-18 h között) időszakokban. A nagy forgalmú, II. ördmcsövásárhelyt Szentessel összekötő 4521 számú országos közúton a forgalom eloszlása egyenletesebb, mint az egyéb utakon. Havi eloszlásban a személygépjárművek részaránya a nyári időszakban magasabb, mint a többi évszakban. A tehergépjármű hányad ősszel (főleg a mezőgazdasági áruszállítás miatt) jelentősebb. A közutak forgalma hétköznap nagyobb, mint hétvégén, de az említett közúton a hétvégi járműforgalom többszörösére emelkedhet a hétköznapinak, főleg a nyári csúcsidejakban.

A **közúti közlekedés** által okozott zaj két összetevőből áll. Egyrészt a településen átmenő tranzit -, másrészt a belső forgalomból. A belső forgalom okozta zajterhelés mértéke elhanyagolható, a 4521 sz. összekötőút zajterhelése jelentősebb.

A településen közlekedési eredetű zajok mérése az elmúlt években nem történt, konkrét adatok nem állnak rendelkezésre.

A közlekedés okozta zaj és rezgésterhelés enyhítésének lehetséges módja a forgalom sebességének korlátozása, illetve az átmenő forgalom kivezetése a településről, amely azonban csak elkerülő út építésével valósulhat meg.

Mártély területén helyi tömegközlekedés nincs, azonban a vasút a település belterületén halad keresztül. A vasút a lakóházaktól távol, a telkek lábánál halad, zöldszávvá szigetelt.

Az ÁKMI 2002. évi forgalmi adatai alapján az ÚT 2 – 1.118:2000 ÚTÜGYI MŰSZAKI ELŐÍRÁS – Közutak távlati forgalmának meghatározása előrevetítő módszerrel – szerint az alábbi útszelvényekre számítással meghatározhatók az alábbiak szerint:

A vasúti közlekedésből eredő zajterhelést az alábbiak jellemzik:

A vasútvonal neve, sorszáma : **Szolnok –Makó, 130**

A pálya típusa : **hevederes kötésű**

24. táblázat: Mértékadó vonatforgalom nappal (6-22 óra között)

vonattípus	vonatfajta	száma db	sebesség km/ó	hossz m	L_{Aeq} dB
személy	helyi személy	15	80	20	43.0
		$L_{Aeq}(25) =$	43.0	dB	

25. táblázat : Mértékadó vonatforgalom éjjel (22-6 óra között)

vonattípus	vonatfajta	száma db	sebesség km/ó	hossz m	L_{Aeq} dB
	helyi személy	2	80	20	37.3
		$L_{Aeq}(25) =$	37.3	dB	

A határérték $L_{TH} = 60 / 50$ dB a referenciatávolságon belül teljesül.

Zajforrásként nyilvántartott ipari üzem, vagy ipari vállalkozás nem található a településen, sőt olyan mezőgazdasági tevékenységet folytató vállalkozás sem, amelynek tevékenysége zajkibocsátást eredményez.

(Forrás: Mártély, Mindszent, Székkutas települések kistérségi társulásának Környezetvédelmi Programja)

2.9.5. Zöldfelületi rendszer

A zöldfelületek a településeknek rendkívül értékes, biológiai szempontból aktív, jellegüktől és összetételüktől függően termelő elemek, amelyek aktívan részt vesznek a környezet kialakításában. A zöldfelületek növénytakarója más lehetőségekkel össze nem vehető mértékben nyújt védelmet a települési környezetben előálló szennyezések ellen.

A kistérség területén a Bács-Kiskun Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Erdészeti Igazgatóság az illetékes erdészeti hatóság. Közlésük szerint 2005. év és 2010. év között az erdőterületek 221,01 hektár területtel nőttek. Ebben mesterséges telepített erők és természetes úton felnövő erdők egyaránt szerepelnek. A telepítések során 69,19 hektár terület erdősült, míg a fennmaradó területek önerdősülés útján erdősültek.

(Forrás: Környezet és Természetvédelem helyzete kistérségi régióinkban)

A település növényzettel fedett területei, a közparkok, a köz- és magánkertek, az út- és térfásítások, a zártkertek, az erdők és a mezőgazdaságilag művelt területek együttesen alkotják a település zöldfelületét. A zöldfelületek a növényzet tömegétől, állomány-szerkezetétől függően befolyásolják, módosítják a környező térség klímaviszonyait, vízháztartás adottságait, a levegő összetételét, minőségét, s együttesen kondicionáló hatásúak. Kísérletek bizonyítják, hogy a jól kialakított növényfal a betonfalnál is hatékonyabban véd az egészséget károsító zajtól. A városok levegőminőségének kedvezőtlen alakulásában szembetűnő kapcsolat van a folyamatosan fogyó növényzet és a gyarapodó gépjármű állomány között. Egy idős fa évente közel 200 kg oxigént termel, miközben egy személyautó évente több mint 5.000 kg oxigént használ fel. Vagyis 25 idős fa tudná pótolni egyetlen személyautó évi oxigén felhasználását, miközben a városban lassan több a gépjármű, mint a fa.

A növények városképi szerepe is fontos, és a zöldterületek rekreációs hatása is páratlan érték a városlakó ember számára.

A növényzetről való gondoskodást előírja az OTÉK (az országos településrendezési és építési követelményekről szóló kormányrendelet) más jogszabály is, ezeknek azonban az önkormányzat szerezhet érvényt. Helyi szinten Mártély Községi Önkormányzat Képviselőtestületének 19/2002. (XII. 16.) Ök. R. számú rendelete Mártély Község Helyi építési szabályzatáról rendelkezik.

Ugyancsak az önkormányzatok gondoskodnak a fák és más növények telepítéséről. Ehhez azonban segítségre lehet szükségük az ellenálló fajok kiválasztásában.

Kevésbé ismert jogszabályi kötelezettség, hogy a fákat, cserjéket, gypet, valamint általában a zöldterületeket az ingatlankataszterben nemcsak természetes mértékegységben (db, m²), hanem pénzben kifejezve is folyamatosan nyilván kell tartani [az önkormányzatok tulajdonában lévő ingatlanvagyon nyilvántartási és adatszolgáltatási rendjéről szóló 147/1992. (XI. 6.) Korm. rendelet]. Itt az „előállítási költséggel” célszerű szerepeltetni a növényzetet, ami kifejtett fa esetén több tízezer forintba is rúghat. Egy kisméretű (1000 m²-es) városi park értéke elérheti a 10 millió forintot.

Az OTÉK meghatározása szerint a zöldterület: „állandóan növényzettel fedett közterület (közkerület, közpark)”. A zöldterület használata szerint szokás még megkülönböztetni:

- közhasználatú zöldterületet (közparkok, közkertek, sétányok, lakóterületi közkertek, játszóterek stb.),
- korlátozottan közhasználatú zöldterületet (temetők, fürdők, fűvészkertek).

A zöldterületeket a településrendezési terv határozza meg, amelynek elfogadása a képviselőtestület kizárólagos hatáskörébe tartozik. Az önkormányzati törvényben az önkormányzatok közszolgáltatási feladatai között szerepel „a településrendezés, a közterületek fenntartása, és

a közösségi tér biztosítása”.

A zöldterületek az önkormányzati törzsvagyron részét képezik, és a törvény erejénél fogva forgalomképtelenek.

Ahhoz, hogy a települések zöldfelületei - benne a közparkok és játszóterek - a jövőben tényleges rekreációs területek legyenek, és egyben a városi agóra funkcióját is be tudják tölteni, elengedhetetlenül szükséges, hogy a zöldfelületek tervezésénél és rehabilitációjánál - de tágabb értelemben a várostervezésnél is - más, határozottabban a városlakó ember, mint természeti lény igényeit figyelembe vevő tervezési szemlélet érvényesüljön.

A településen lévő közparkok, közterek kisebb-nagyobb mértékű rekonstrukciót igényelnek, melyet részletesen bemutat a helyi Településszerkezeti Terv, az alábbiak szerint:

- Az új településrész központjában lévő Rákóczi tér – a jelenlegi játszótér és növényzet megtartása és védelme mellett – reprezentatív főtérré alakítható.
- Alkotmány u. – Szántó K. J. u. torkolatában lévő tér díszparkká alakítható. A terület jelenleg játszótér.
- Az új lakóterületekhez kapcsolva, a csatorna mentén új játszó-pihenő közpark kialakítható. Ez jelenleg ugyanaz a fentebb említett játszótér.

További fejlesztést, fenntartást, növényállomány bővítést igényel a sportpálya, a kemping környezete, óvoda környezete, az általános iskola környezet, a temető, a kegyeleti park. A temetőben új ravatalozó épült.

A zöldfelületek fejlesztése, valamint fenntartása nélkülözhetetlen, mivel egységes rendszerbe kapcsolja a meglévő és tervezett zöldfelületi elemeket. Ezen kapcsolatokat a zöldsávokkal és utcafásításokkal lehet megvalósítani. A település lakóutcáiban leginkább az egyoldali fásítás, míg a forgalmasabb utcákban kétoldali fásítás az indokolt.

Fontos, hogy a településen lévő erdősávok, erdőfoltok megmaradjanak, valamint további erdős területek kialakítását is szorgalmazni kell.

A településen nagyobb összefüggő erdőterület nincs, csak a Tisza árterében, mely eredeti állapotú értékes növényállomány (fűz-nyár ligeterdő).

A néhány kisebb erdőfolt mellett, kizárólag az utak melletti fasorok találhatók.

Ki kellene dolgozni egy erdősítési programot, melynek megvalósítását követően az erdős területek arányának növekedése mellett, akár környezetvédelmi, gazdasági és védelmi céljai is lehetnek.

Mártélyon a legtöbb családi háznak van kisebb-nagyobb kertje, és ezek jelentős részét gondozzák, mint házi kertet, illetve virágos kertet. Az új építésű településrészen kizárólag pihenésre szolgáló kerteket alakítottak ki.

A felsoroltakon kívül a település többi része közepes minőségű zöldfelületi elem.

A legértékesebb fasorok, egyedű fák védelméről megfelelően és rendszeresen gondoskodni kell a jövőben.

A közterületek gondozása az önkormányzat hatáskörébe tartozik, melyet saját szervezeti egységén belül lát el (fünyírás, parkgondozás).

(Forrás: Mártély, Mindszent, Székkutas települések kistérségi társulásának Környezetvédelmi Programja)

3. HELYZETÉRTÉKELÉS

3.1. Kérdőívek kiértékelése

A LOCAL AGENDA 21 program a lakosság részvételén is alapszik.

A község környezetvédelmi, gazdasági és társadalmi helyzetének felméréséhez és a helyzetértékelés elkészítéséhez kérdőíveket készítettünk, melyet a lakosság számára küldtünk meg az Önkormányzat segítségével. A kérdőívek kiértékelésének eredményei rávilágítanak a lakosság által megfogalmazott megoldandó feladatok körére és a lakosság Mártélyról kialakult véleményére.

A lakossági kérdőíveknél a kitöltők száma 18 fő volt, melyből egy kérdőívet sem tekintettünk kiértékelhetőnek.

3.1.1. Lakossági kérdőívek kiértékelése

A lakossági kérdőívet kitöltők között 25 % volt a férfiak aránya és 75 % a nők aránya. Korelosztlás szerint a válaszadók 44 %-a volt 30 év alatti, 22 %-a 31 és 40 év, szintén 22 %-a 41-54 év közötti és 11 %-a volt 55 év felett. Iskolai végzettségnek megfelelően 33% aki érettségivel rendelkező, 11%-a aki főiskolát, egyetemet végzett és 39%-a volt a válaszadók akik szaktunkás iskolai végzettségű lakos és 17%-uk végezte el a 8 általánost iskolát. A válaszadók többsége 83 %-a 1 vagy több évtizede is a településen él.

A megkérdezettek között volt kormánytisztviselő, kőműves, köztunkás, közfoglalkoztatott, tanuló, nyugdíjas (előtte segélyezett volt), lakatos. A válaszadók több mint felc munkanélküli volt.

A megkérdezettek fele szeretettel, felc jóleső érzéssel gondol Mártély településre. A válaszok sokban hasonulnak egy előző kérdéssel, miszerint a 100 % válaszolt úgy, hogy szívesen él a településen.

A válaszadók többsége, 89%-a szívesen él Mártély Község területén és ugyanannyi saját lakókörzetében. 41%-uk olyan környezetben élne legszívesebben, amilyenben jelenleg is él. 23%-uk élne egy békés tanyán, 18%-uk egy kulturált kertvárosban és 9-9%-uk élne szívesen egy nagyobb faluban vagy egy hagyományokat őrző történelmi városban. Ha elköltözhetnének, a válaszadók 11-11%-a menne tanyára, kis faluba, város közeli nagyközségbe vagy kisvárosba és 22%-uk menné inkább külföldre. Egyharmaduk maradna ott, ahol most lakik.

11. ábra: Hová költöznének a legszívesebben?

12. ábra: Milyen környezetben élnének a legszívesebben?

A jövő generációira vonatkozóan már többen bizonytalanra tippeltek, vagyis a válaszadók 72%-a mondta azt, hogy a községben élő jelenlegi fiatal generáció nagy része, mire felnőtté válik, elköltözik.

A település iránti szeretetet tükrözi annak hangulatáról feltett kérdéstünk, amelyet a legtöbben az osztályozás folyamán jónak ítélték. A község hangulatára a nyugodt, vidám és hangulatos a legjellemzőbb három tulajdonság, melyet a legtöbben választottak. A megkérdezettek 44%-a szeretettel, 39%-a jóleső érzéssel gondol a községre, mindössze 17%-uk gondol rá közömbösen. Senki nem gondol a településre rossz érzésekkel.

A településen található helyi értékek (épületek, utcák, terek) és környezetük állapotát az itt élők közül 44 %-ban értékelték úgy, hogy kevésbé jó, szintén 44%-ban, hogy jó, 25 %-ban pedig, hogy nagyon jó. Rossz és nagyon rossz minősítést nem jelölt senki. A válaszadók közvetlen lakókörnyezetében 60%-ban jónak, 13-13%-ban nagyon jónak, kevésbé jónak

illetve rossznak értékelték. Összességében megállapíthatjuk, hogy a község környezeti és helyi értékeinek állapotát jónak, a lakókörnyezetben is jónak ítélték meg a válaszadók.

A válaszadók 37%-a számára kielégítő lakásának állapota, 52%-uknak részben kielégítő, míg 5%-nak nem kielégítő.

A válaszadók 59%-a azon kérdésekre, melyek Mártély területén működő vállalkozásokkal, üzletekkel, boltokkal és szolgáltató létesítményekkel voltak kapcsolatosak, negatív választ adtak, miszerint a jelenlegi szolgáltató egységek általában nem elégítik ki a lakossági igényeit, más településekre kell járniuk. Minden válaszadó az olyan vállalkozások, üzletek, boltok, irodák számának növekedésére számít, ahol a lakók dolgozhatnak, valamint melyek minőségi és nem kínai termékeket árusítanak.

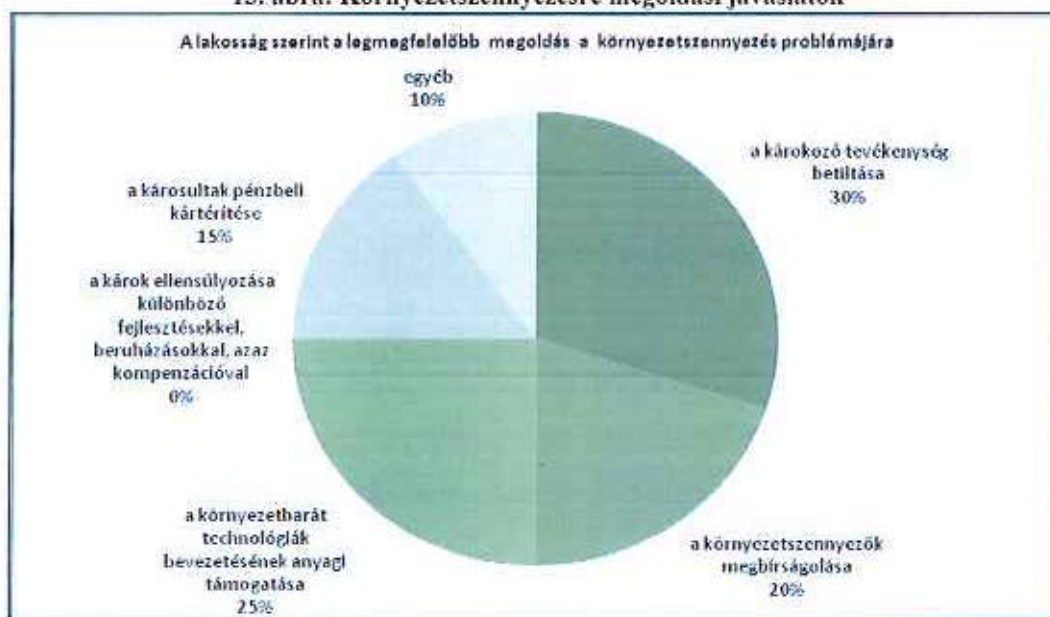
A válaszadók 78%-a számít arra, hogy valaki a családjából munkanélküli lesz.

A település természeti és környezeti állapotával kapcsolatos kérdésekben általánosságként elmondható, hogy a környezet (víz, levegő, talaj, a település tisztasága, zaj) állapotát jónak, míg a természeti állapotát (erdők, patakok, tavak, parkok, stb...) szintén jónak tartják Mártélyon. A közvetlen lakókörnyezetben ugyancsak jónak titulálják a természet és a környezet állapotát.

A lakossági felmérés alapján Mártély környezeti helyzete jónak mondható, fejlesztésre közvetlenül nem szorul, de a fenntartására igen nagy figyelmet kell fordítani, hogy sem a település természeti környezete, sem a közvetlen környezet ne károsodjon. Ennek eredményeképpen a megvalósítás című fejezet tartalmaz olyan megfogalmazott programokat, melyek figyelembe veszik a környezet állapotának megóvását.

Arra a kérdésre, hogy mi lenne a legfontosabb és legmegfelelőbb megoldás a környezetszennyezés megállítására, a válaszadók véleménye megoszlik. Ahogy az a 13. ábrán látszik, egyharmaduk a károsító tevékenység betiltását tartja fontosnak. Egynegyedük szerint a környezetbarát technológiák bevezetése és annak anyagi támogatása lenne a legjobb módszer. Egyötödük megbírságná a környezetszennyezőket, 15%-uk pedig a károsultak pénzübeli kártérítését javasolta. A megkérdezettek egytizede gondolt egyéb módszerre. Senki sem jelölte meg a károk ellensúlyozására különböző fejlesztéssel, beruházások, azaz kompenzáció lehetőségét.

13. ábra: Környezetszennyezésre megoldási javaslatok

A válaszadók 71%-a tudja azt, hogy mennyi kilowatt-óra villanyt, hány m³ gázt és vizet fogyaszt a háztartása 1 hónap alatt. 89%-uk hajlandó jobban takarékoskodni az energiával (villany, gáz) és a vízzel a jövőben. A megkérdezettek nagy részénél, 83%-ánál vegyes fűtés van. 11%-uknál gázkonvektorral vagy hórával fűt, 6%-uknál távfűtés van. Minden megkérdezettnél volt valamilyen fűtési megoldás, de senki sem jelölte meg a cirkót, a villanykályhát, vagy az alternatív fűtési megoldást.

Megkértük a lakossági kérdőívet kitöltőket, hogy rangsorolják a környezetvédelmi, társadalmi és gazdasági feladatukat fontosságuk szerint úgy, hogy 1: egyáltalán nem fontos; ... 5: nagyon fontos.. Az értékelés alapján a lakosság a 14. számú ábra szerinti válaszokat adta.

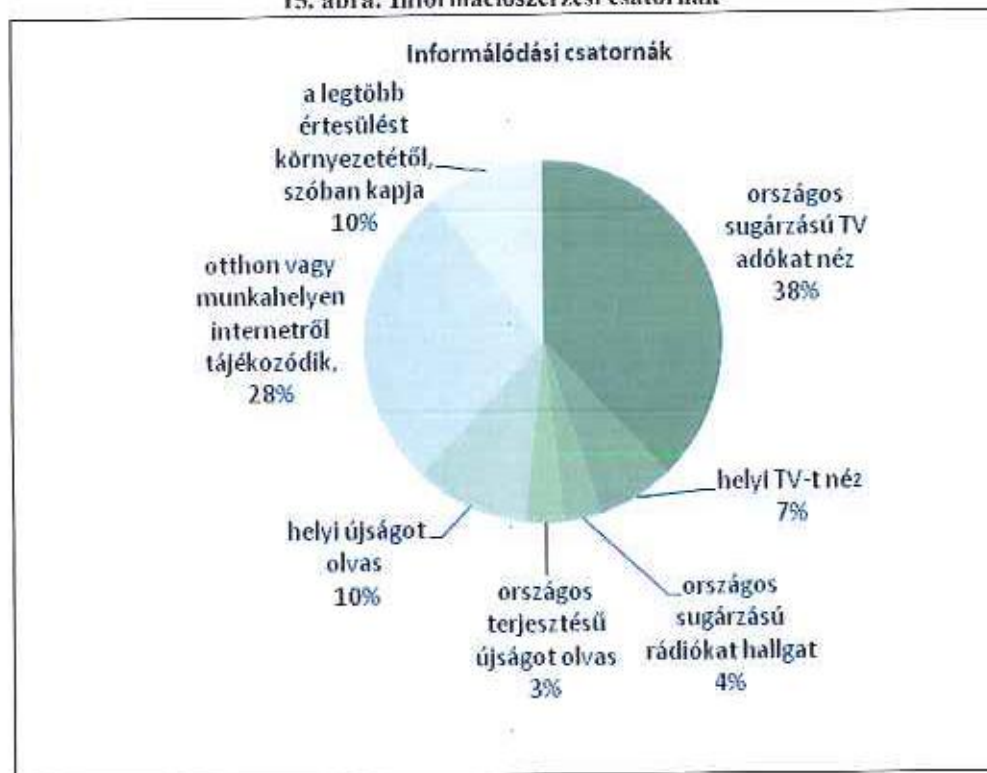
14. ábra: Az általános környezetvédelmi és társadalmi-gazdasági feladatok rangsora

Mindegyik feladatot fontosnak gondolták a résztvevők, a legtöbbjük 3,5-4 értéket kapott. A két legfontosabbnak ítélt feladat, az ivóvíztartalék védelme és a levegőszennyezés csökkentése kicmelkedett, 4,5-et meghaladónak ítélték.

A lakosság többféle úton informálódik a környezetéről. A legnagyobb arányban az országos tévéadókból és az internetről szerzik az információkat. Az egyes csatornák arányát a 15. ábra mutatja.

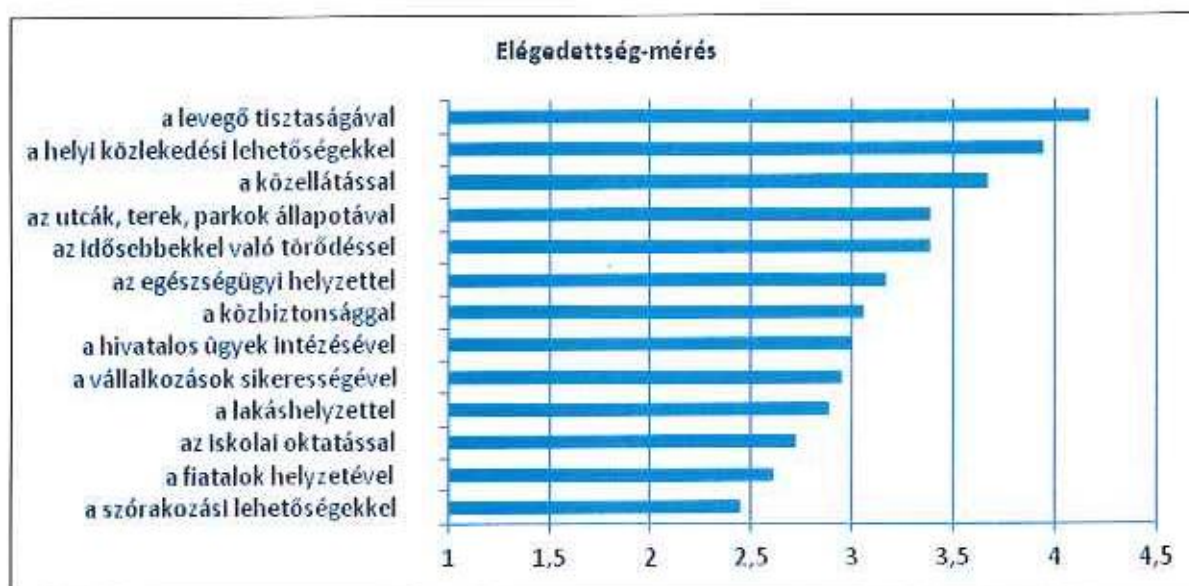
15. ábra: Információszerzési csatornák

A környezetvédő tevékenységek közül a rendszeres kerékpározást 32,5%-ban űzik, az energiatakarékos égők használatának aránya, 37,5%. Hazai élelmiszert 27,5%-ban vásárolnak, de a szelektív hulladékgyűjtés aránya csak 5%. Ez az eloszlás arra enged következtetni, hogy az itt élők nagyon tudatosak a környezet- és természetvédelemmel kapcsolatban.

A következő kérdés azt írta, hogy melyek azok a tényezők, melyek leginkább problémát jelentenek, valamint amivel a legkevésbé elégedettek a településen.

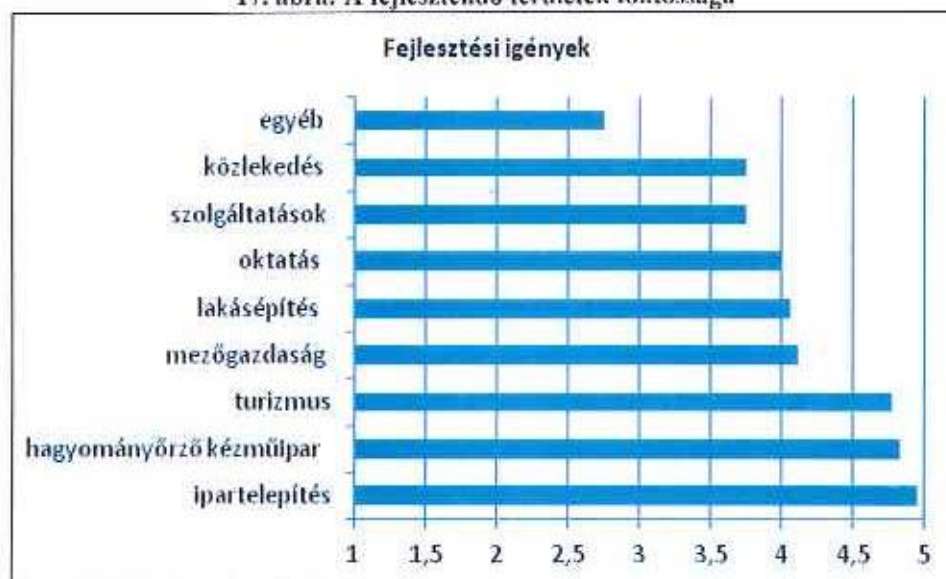
16. ábra: Elégedettség mérés

A válaszadók 1-től (nagyon elégedetlen) 5-ig (teljesen elégedett) pontozták a lehetőségeket, aszerint, hogy mennyire elégedettek az állapottal. A kérdés kiértékelését követően az elkészített diagramban (16. ábra) jól látható, hogy helyi szinten szinte minden helyzetet a környezetvédelmi, a társadalmi és a gazdasági helyzetet megfelelőnek tartják, nem elégedetlenek, de nem is elégedettek a lakók. A legjobban a levegő tisztaságával elégedettek, ezt követik a helyi közlekedési lehetőségek, majd a közellátás. A legkevésbé elégedettek a szórakozási lehetőségekkel, a fiatalok helyzetével és az iskolai oktatással. Azt mondhatni inkább, a kérdések többségénél bizonytalanságot lehet felfedezni.

A fejlesztendő területek fontosságát a válaszadók a 17. ábra szerint gondolták, az 1. csúcán a leginkább szeretné, 9. csúcán a legkevésbé szeretni az adott terület fejlesztését.

17. ábra: A fejlesztendő területek fontossága

A lakosság az összes válaszlehetőséget szeretné fejleszteni. A legkevésbé az ipartelepítés, a hagyományörző kézműipar, illetve a turizmus fejlesztését szeretné, a leginkább pedig a

közlekedés és a szolgáltatások fejlődését látják szívesen. Az oktatást, a lakásépítést és a mezőgazdaságot hasonló fontosságúnak ítélték meg. Az egyéb kategóriában csak a válaszadók ötöde javasolt fejlesztendő területet. Akik meg is nevezték, azok a munkahelyeket és a szórakozási lehetőségeket említették meg.

Megkérdezték, hogy minek a megőrzését, védelmét tartja leginkább fontosnak, úgy, hogy 1: nagyon fontos, 9: legkevésbé fontos. Az így rangsorolt tényezőket a 18. ábra mutatja.

18. ábra: A lakosság által leginkább megőrzendő, védendő dolgok

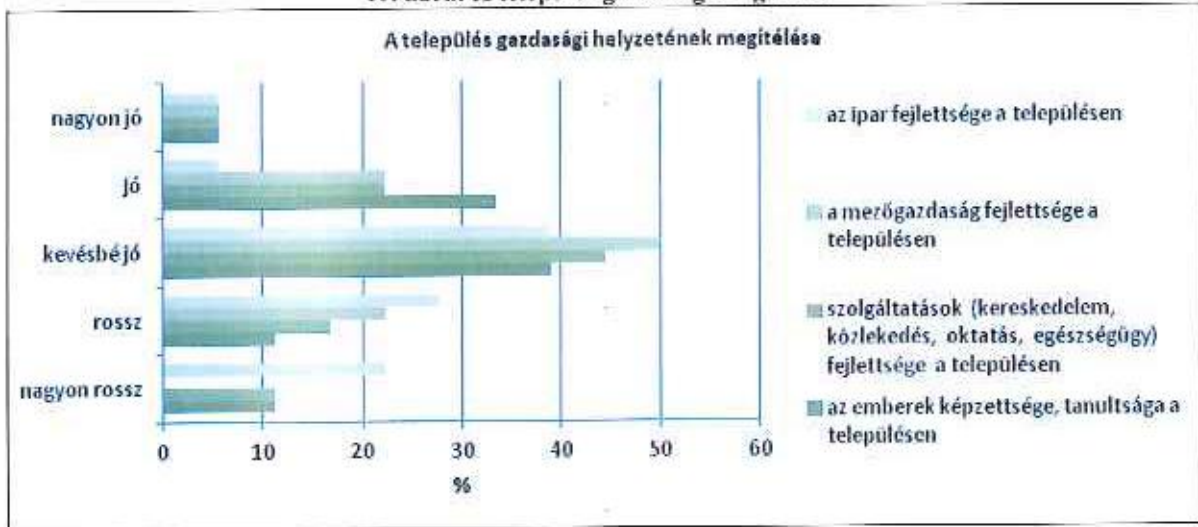
Mindegyik válaszlehetőséget fontosnak és megőrzendőnek gondolták a válaszadók, az összes tényező fontosságát 2,7 és 3,4 közé tették. A védett gyepeket, egyes építményeket és házakat védenének meg leginkább a válaszadók, legkevésbé a szőlőkultúrákat, a természeti környezetet, és egyéb lehetőséget jelölték meg. Az utóbbinál a település szépségét és az iskolát nevezték meg.

A következő 20-30 évben esedékes fejlesztések közül a válaszadók 50%-a a gyalogos közlekedés fejlesztését (járdák, gyalogátkelők) emelték ki. A közösségi közlekedést (tömegközlekedést) 30%-uk említette, 10-10%-uk pedig a parkolók kialakítását illetve a kerékpáros közlekedés fejlesztését.

A település gazdasági helyzetét a lakosság a 19. ábra szerint értékelte. Összességében elmondható, hogy:

- Az ipar fejlettsége a településen a válaszadók 39%-a szerint kevésbé jó, 28 %-a szerint rossz, 22 %-a szerint nagyon rossz.
- A mezőgazdaság fejlettsége a válaszadók 50 %-a szerint kevésbé jó, 22-22 %-a szerint jó illetve rossz.
- A szolgáltatások fejlettsége a válaszadók 44%-a szerint kevésbé jó, 22% szerint jó.
- A Mártélyon élő emberek képzettségére és tanultságára válaszadók 39 illetve 33%-a szerint kevésbé jó illetve jó.

19. ábra: A település gazdasági megítélése

Arra a kérdésre, hogy a válaszadók szerint milyen módon, milyen szervezetek, intézmények segítségével lehetne legjobban a települést fejleszteni (a „fenntartható fejlődést” előkészíteni), több választ is bejelölhettek, a válaszokat a 20. ábra mutatja. A helyi lakossági fórumokról tartják úgy, hogy az a fejlesztések megvalósítását leginkább segíteni tudja. A lakossági fórumok szervezésével a községben élők az információgyűjtés és tájékoztatás mellett lehetőséget kapnának a saját véleményük, javaslataik kifejtésére is. Mindezek mellett nagyon fontosnak tartják a polgármesteri hivatal, a képviselő testület szerepét. A sajtó, tv, rádió, a nemzetközi segítséget kevésbé tartják alkalmasnak. A, szerepét illetve. A legkevesebb szerepet a megyei szintű és regionális szervezeteknek és a társadalmi szervezeteknek számnak, egyéb javaslattal nem éltek a lakók a település fejlesztését illetően.

20. ábra: A lakosság által választott fejlesztési módszerek

Felmérték, hogy a válaszadók közül ki milyen önkormányzati, esetleg lakossági kezdeményezésben venne részt. Az eredményeket a 21. ábra szemlélteti.

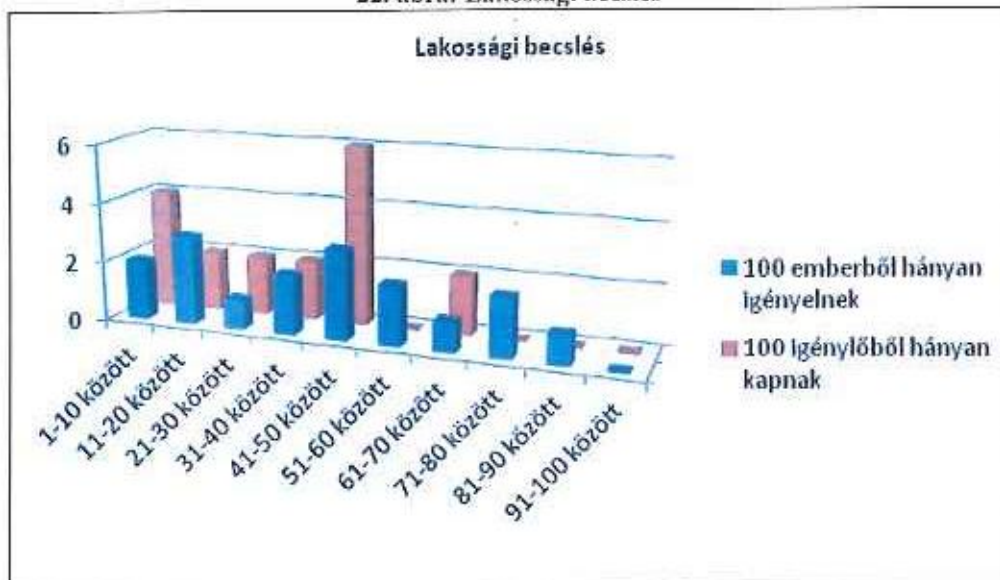
21. ábra: Lakossági/önkormányzati kezdeményezéseken való részvételi hajlam

A válaszadók 53%-a ezekben a feladatokban leginkább önkéntes munkával kívánna részt venni, ami pozitív hozzáállást jelent a lakosság a fenntartható fejlődés elősegítése érdekében. Fizetett munkát 32 % említi, tanácsadással, ismeretterjesztő tevékenységgel a válaszadók 11%-a venne részt. Pénzbeli hozzájárulást 5%-uk adna, egyéb forrás nem került megjelölésre.

Megkérdezték a válaszadókat, hogy szerintük 100 emberből hányan igényelnék szociális ellátást a településen, illetve 100 igénylő közül hányan kapják meg. A becslést értékek eloszlását a 22. ábra mutatja. A lakossági becslés szerint 100 emberből átlagosan 34 ± 22 igénylő van, 100 igénylőből 45 ± 22 ember kapja meg a támogatást.

22. ábra: Lakossági becslés

Mártély településen a szociális ellátás alapvetően jónak mondható. A megkérdezettek 50 %-a szerint a szociális célra rendelkezésre álló pénzüsszeget a szociális intézményrendszer fejlesztésére kellene fordítani, nem pedig közvetlen segítyezésre.

A megkérdezettek 94%-a szerint a hatóságok feladatkörébe tartozik, hogy gondoskodjanak a bajba jutott rászorulókon, azonban nem úgy, hogy mások, jó helyzetben lévők adóit emelik, hanem más módon szükséges megoldani ezt a problémát. 6%-ban a válaszadók úgy vélik, hogy ez nem is hatósági feladat, hanem mindenkinek saját magáról kellene gondoskodnia, ha bajban van.

A megkérdezettek a településen élő emberek legsürgetőbb problémájának a megélhetést tartják, a második helyen a gyermekek jövője, majd az oktatás színvonala a legsürgetőbb feladat. A válaszlehetőségek közül legkevésbé a városi stressz, a biológiai sokszínűség miatt aggodnának a válaszolók. A problémák prioritási sorrendjét a 23. ábra szemlélteti.

23. ábra: A település legsürgetőbb problémái

Arra a kérdésre, miszerint mely települési problémákat találják a legsürgősebbnek, sokféle válasz érkezett. A válaszadók szerint sürgős probléma a megélhetés, oktatás, munkahelyek létesítése, levegőszennyezés, egészségügy, turizmus fejlesztése, szolgáltatások bővítése, fiataloknak szórakozóhely, gyermekek jövője, falufejlesztés, önálló falu, idősek segítése, hozzáértő fiatal vezetést szeretnének a nyugdíjasok helyett, normális boltokat, ahol lehet mindent lehet kapni, és a szavatossági időre is ügyelnek, közlekedés, utak, normális buszos körülmények, közbiztonság, köztisztaság, terrorizmus.

A fenntartható fejlődés kifejezéssel a megkérdezettek 44%-a már találkozott. A fogalom jelentésére változatos válaszokat adtak (a jelenlegi állapot fenntartása, amit még nem alkalmaztak, egyes területeken lépcsőről lépcsőre történő hosszútávú pozitív irányba történő haladás, tenni érte munkával véleményel hozzáértő embereket önkormányzatba szolgáltatások vezetőjének rendőrné polgármesternek stb.), de egyikük sem ragadta meg a valódi értelmét a kifejezésnek. A fenntartható fejlődésre általában (83%) kíváncsiak, de a kétharmaduk csak a településük helyzetével kíván foglalkozni.

A fenntartható fejlődésről való tájékozódásra a lakossági fórumokat és a rádiót tartják a legalkalmasabbnak (24. ábra).

24. ábra: Fenntartható fejlődésről hatékony tájékoztató eszközök

A megkérdezettek közül csak egy fő tagja valamilyen civil szervezetnek, de nem nevezte meg, ugyanakkor 44%-uk szívesen lenne tagja környezetvédelmi szervezetnek

Összességében elmondható, hogy a lakosság tudatában van a jelen és jövő generációkat veszélyeztető folyamatokkal Mártély Községet tekintve. Elsősorban olyan problémákat jelöltek meg, melyek megfigyelhetők globális és lokális szinten egyaránt. Azonban a kérdőív lehetőséget nyújtott arra, hogy elsősorban a helyi szinten felmerülő, lokális problémák kapjanak hangsúlyos szerepet, és egyértelművé váljon a lakosság hozzáállása a települést érintő fejlesztési tevékenységekhez, programokhoz.

Jelen program és terv azért készült, hogy a fenntartható fejlődés szemléletét kialakítsa a Község lakosságának és intézményeinek körében, valamint a benne megfogalmazott programokat, célkitűzéseket, stratégiát, jövőképet ne csak tervezés szintjén álmodják meg, hanem azok megvalósítását is elérjék.

3.2.SWOT analízis

A célkitűzések megalapozásához Mártély környezeti, társadalmi és gazdasági állapotának értékelése alapján szükséges meghatározni a főbb fejlődési, fejlesztési irányokat. Ennek egy jól bevált módszere az ún. SWOT analízis, amely a belső és külső tényezők alapján vizsgálja az adott állapotot és meghatározza a kitörési irányokat.

Az egyes betűk jelentése:

S - erősségek (*strengths*)

W - gyengeségek (*weaknesses*)

O - lehetőségek (*opportunities*)

T - fenyegetések (*threats*)

Az erősségek és a gyengeségek a belső állapotot jellemzik, míg a lehetőségek és a veszélyek a külső körülményeket.

Erősségek

- Vonzó természeti környezet, adottságok a falusi turizmushoz
- a Tájvédelmi Körzet nagyon fontos természeti értékekkel rendelkezik
- az egész országban ismert idegenforgalmi célpont és rekreációs terület
- a települési vezetés elkötelezett a környezeti fejlesztések mellett
- Gázvezetékrendszer kiépítettsége
- A csapadékvíz elvezető hálózat kiépítettsége szinte 100 %-os
- A jelentős szennyvízkibocsátók folyamatos ellenőrzése
- Jó minőségű ivóvíz és teljesen kiépített ivóvíz hálózat
- Rendszeres, szervezett hulladékszállítás
- A természeti, turisztikai előnyök kihasználása
- Szelektív hulladékgyűjtés kialakításának szándéka
- Van rendelettel elfogadott, szakhatóság által jóváhagyott Hulladékkezelési terv
- Az állati eredetű hulladékok elszállítása megoldott
- Szándék a helyi védettséggű zöldterületek, fasorok kijelölésére
- Az utóbbi 10 évben több fásítás és zöldfelület fejlesztés is történt
- Kedvező termőföldi adottságok
- Szoros együttműködés a térségen belül
- Területrendezési terv léte
- Korszerűsített közvilágítási rendszer
- A lakosság számának enyhén növekedése. Mivel a bevándorlások száma növekszik

Gyengeségek

- A járműforgalom növekedésével nő az átmenő forgalom emiatt közlekedési eredetű légszennyezés lehetséges
- évről-évre visszatérő belvízproblémák
- a lakosság részvétele nincsen tisztázva a környezeti veszélyek elhárítása tekintetében
- A lakossági légszennyezésre vonatkozó adatok hiánya
- A településen nincs kiépített szennyvízcsatorna hálózat
- a szennyvízhelyzet jelenlegi formája sürgős megoldást kíván
- A csapadékvíz elvezető-hálózat állapota nem mindenhol megfelelő
- Illegális hulladéklerakások előfordulása
- a keletkező hulladék csak a belterületről kerül biztosan a hőmuczövásárhelyi lerakóba
- Szelektív hulladékgyűjtés nem megoldott
- Veszélyes hulladékok gyűjtése nem teljes
- A burkolt külterületi utak alacsony aránya.
- Rosszak a belterületi és a külterületi zöldfelületek hálózati kapcsolatai
- Települési Környezeti Információs Rendszer hiánya
- Az önkormányzati intézmények energetikai átvilágítása nem történt meg

Lehetőségek

- Jó minőségű vízbázis
- Változatos természeti adottságok
- Vizes élőhelyek jelentős kiterjedése
- Kiváló turisztikai adottságok
- A Mártélyi Tájvédelmi Körzet közelsége
- a település és környéke komoly, országos ismertségű vonzóerő az idegenforgalom, ökoturizmus számára
- A település lakónépességének enyhe növekedése, fiatalok bevándorlása
- Jó közlekedési elérhetőség
- Energiahatékonyság, energiatakarékosság növelésére irányuló pályázati források nagyságának bővülése
- Hazai és Európai Unió Környezetvédelmi források
- Az új – EU direktívákon alapuló – jogi szabályoknak való megfelelés

Fenyegetések

- Ár- és belvízveszélyes területek léte
- A lakosság környezetvédelemmel kapcsolatos közönye
- a szennyvíz elvezetésének és kezelésének hosszútávú megoldatlansága a Tájvédelmi Körzet és az idegenforgalom rovására lehet
- Beszűkülő pályázati források
- Elmaradó Környezetvédelmi beruházások
- A közutak forgalmának további emelkedése, az utak állapotának romlása, a balesetveszély növekedése
- A megújuló energia technológiák ára magas marad
- A hagyományos energiahordozók ára jelentős mértékben megnövekszik

4. STRATÉGIA

4.1. Célállapot

Cél a **fenntartható fejlődés elősegítése**, melynek következményeként megvalósul az erőforrások gazdaságos felhasználása. Fellendül a település gazdasága, fejlődik társadalma, új munkahelyek jönnek létre, bővülnek a jövedelemszerzési lehetőségek és a település lakói több figyelmet fordítanak a környezetvédelemre és a megújuló energiaforrások használatára.

A település vezetése a lakossággal együttműködve pedig mindent megtesz azért, hogy a fenntarthatóság szolgálatában álló döntések születessenek és a környezeti erőforrásokkal kíméletesen gazdálkodó fejlesztések valósuljanak meg.

A jövőkép eléréséhez azonban hosszú távú (9–20 év) célkitűzések, középtávú (4–8 év) tematikus célok, ill. rövidtávú (1–3 év) részcélok megvalósulására van szükség.

4.2. Prioritások

A fenntartható fejlődéshez, mint központi célhoz szükséges a fenntarthatósági pillérek megerősítése. A megerősítések fontossági sorrendbe helyezése prioritásuk szerint kell történjen. Az elsőrendű szolgáltatási igények és problémák, kérdések felfedése a közösségi kérdőíveken keresztül.

Társadalmi prioritások: helyi egyetértés megteremtése a település alapértékeiről, az egészséges életkörülményekről, a jelenlegi és jövő generációi számára szükséges feltételek biztosításával.

- társadalmi szemléletformálás a Fenntarthatóság jegyében,
- intézményi működés hatékonyságának növelése
- egészségügyi helyzet fejlesztése,
- szociális helyzet fejlesztése,
- oktatás, képzés fejlesztése
- közbiztonság fejlesztése,
- kulturális élet gazdagítása,
- csélyegyenlőségi jogok biztosítása,
- közösségi közlekedés fellendítése
- gyermekek és fiatalok társadalmi beilleszkedésének segítése.

Gazdasági prioritások: jelentős mértékben támaszkodik az emberi munkaerőre, a megújuló energiaforrásokra, erőforrásokra és a nemzetgazdaság egész szempontjából optimális gazdasági formációkra.

- Nemzetközi együttműködés
- az Önkormányzat és az önkormányzati intézmények hatékony működéséhez szükséges gazdasági feltételek megteremtése,
- ipar fejlesztése,
- mezőgazdaság fejlesztése,
- gazdasági szektor (kereskedelem, szolgáltatás) fejlesztése,
- vendéglátás, idegenforgalom, turizmus fellendítése.

Környezeti prioritások: a káros anyagoktól való védelemmel és a természeti erőforrások hatékony hasznosításával garantáljuk a lakosság hosszú távú jólétét, valamint a növény és állatvilág életkörülményeinek és sokszínűségének fennmaradását.

- Környezeti elemek és rendszerek állapotának javítása, védelme
- Települési és épített környezet védelme
- a lakókörnyezet védelme a káros emisszió kibocsátásoktól (levegő, zaj)
- infrastrukturális helyzet javítása, fejlesztése,
- energiafelhasználás hatékony és megújuló lehetőségeinek kihasználása,
- zöldterületek védelme, fenntartása – növény és állatvilág fenntartása
- hulladékgazdálkodás.

4.3. Várható hatások

A Local Agenda 21 terv készítése során a Fenntartható Fejlődés eléréséhez kitűzött fő és részecélok, valamint az ezek megvalósításához szükséges programoknak lehetnek közvetett és közvetlen hatásai az egyes fenntarthatósági pilléreket tekintve. A várható hatásokat a 3 fő pillérrre vonatkozóan az alábbiakban soroljuk fel:

Társadalmi hatások:

- környezettudatos nevelés az oktatásban,
- közoktatás helyzete javul, korszerűsödik,
- a lakosság környezettudatossága nő,
- esélyegyenlőség javulása,
- egészségügyi ellátás javul,
- elvándorlás mértékének csökkenése,
- a lakosság korösszetétele javul,
- a fiatal munkaerő helyben maradása,
- munkanélküliség csökken,
- kulturális értékek, hagyományok, sport, művelődés megőrzése,
- vendéglátás, idegenforgalom, turizmus javul,
- látogatók számának növekedése,
- szociális ellátás javul,
- közbiztonság javul,
- javuló életminőség.

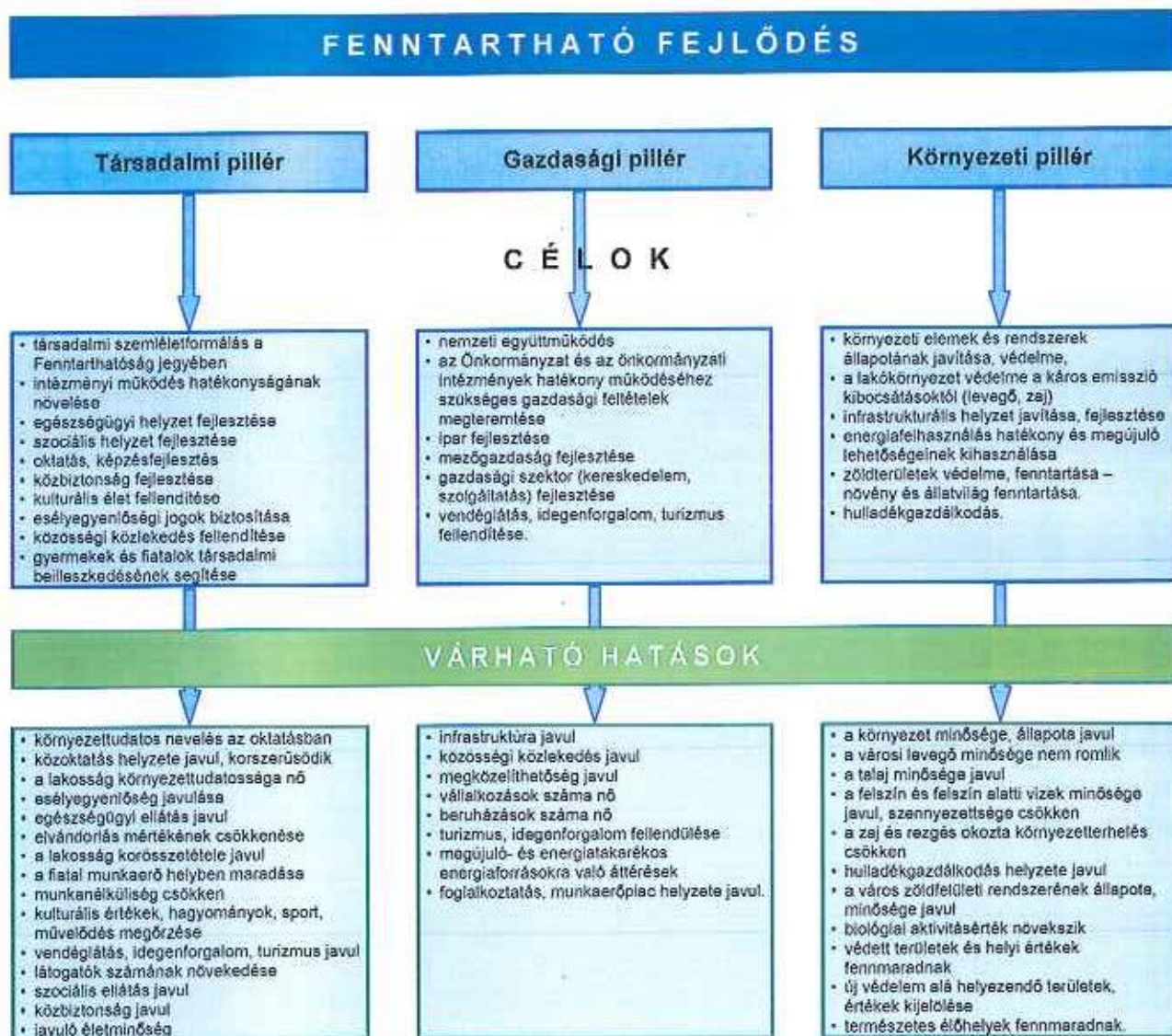
Gazdasági hatások:

- infrastruktúra javul,
- közösségi közlekedés javul,
- megközelíthetőség javul,
- vállalkozások száma nő,
- beruházások száma nő,
- turizmus, idegenforgalom fellendülése,
- megújuló- és energiatakarékos energiaforrásokra való áttérések,
- foglalkoztatás, munkaerőpiac helyzete javul.

Környezeti hatások:

- a környezet minősége, állapota javul,
- a települési levegő minősége nem romlik,
- a talaj minősége javul,
- a felszín és felszín alatti vizek minősége javul, szennyezettség csökken,
- a zaj és rezgés okozta környezetterhelés csökken,
- hulladékgazdálkodás helyzete javul,
- a település zöldfelületi rendszerének állapota, minősége javul,
- biológiai aktivitásérték növekszik,
- védett területek és helyi értékek fennmaradnak,
- új védelem alá helyezendő területek, értékek kijelölése,
- természetcs élőhelyek fennmaradnak.

25. ábra: Fenntartható Fejlődés összefoglalása Mártély Község Önkormányzata részére

5. MEGVALÓSÍTÁS

Jelen fejezetben a fenntarthatósági pillérekre vonatkozó prioritások megvalósításához szükséges részprogramok, projektek kerülnek felsorolásra, részletesen tárgyalva a várható eredményeket és a megvalósítás körülményeit, feltételeit (cél, célcsoport, ütemezés, partnerek, beruházási költség, megvalósítási keretek). Az egyes intézkedések kijelölésénél forrásként szolgáltak Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatalának pályázati anyagai; a folyamatban lévő, vagy beadásra tervezett pályázatokon kívül a tervi hierarchiában felsőbb szinten lévő tervek, programok, koncepciók, stratégiák által megjelölt fejlesztési irányokat vettük figyelembe.

A megjelölt fejlesztési programok ajánlások, melyek a fenntarthatósági szempontok érvényesülését célozzák, irányt mutatva a további feladatok kitűzéséhez. Az alábbiakban felsorolt projektek között szerepelnek az Önkormányzat által már beadott, vagy beadásra tervezett pályázatok, későbbi tervek között szereplő fejlesztési irányok és új javaslatok a következő évekre/évtizedekre vonatkozóan. Az ütemezésben ezért került megjelölésre csak a már futó pályázatok esetében konkrét évszám (a beadott, de még kétséges kimenetelő pályázatoknál az ütemezés a pozitív elbírálás esérére értendő), az egyéb intézkedéseket illetően inkább a megvalósítás ajánlott időkeretét tüntettük fel: rövidtáv (1–3 év), középtáv (4–8 év), hosszútáv (9–20 év). Ugyanez vonatkozik a beruházási költségre: a későbbi lehetséges fejlesztések költsége jelenleg – pontos tervek hiányában – csak becsülhető, a tényleges projektméret függvénye. Önkormányzati hatáskörön kívül eső célkitűzések is bekerültek a programokba, hiszen a fenntarthatóság csak a teljes közösség részvételével valósítható meg.

5.1. Társadalmi pillér

A Fenntartható Fejlődés társadalmi pillére a jelenlegi és a jövő generációinak szükséges társadalmi feltételek biztosítása az egészséges, biztonságot nyújtó életér kialakításához.

5.1.1. Társadalmi szemléletformálás

Az intézkedés célja: a jelen és a jövő generációk számára a fenntarthatósági szempontok megismertetése.

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Szemléletformáló iskolai fórumok szervezése
<i>Projekt célja</i>	Rendszerszerű, a környezettudatos társadalmi magatartást (komposztálás, szelektív gyűjtés, tudatos vásárlás, hatékony energiagazdálkodás) és a helyi értékek (közösségi, kulturális, épített és természeti értékek) megőrzését elősegítő iskolai fórumok szervezése.
<i>Célcsoport</i>	Diákok
<i>Érintett terület</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ helyi értékek ▪ védett értékek ▪ környezettudatos társadalmi magatartás

Mártély Község Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

<i>Javasolt ütemezés</i>	2015. kijelölt tanév
<i>Partnerek</i>	meghívott és/vagy helyi tanár előadók
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pályázati forrás ▪ saját forrás

5.1.2. Intézményi működés hatékonyságának növelése

Az intézkedés célja: a Városban működő intézmények, közintézmények, szervezetek vizsgálata, fejlesztése, elősegítve ezzel a hatékony munkavégzést és a lakossággal való kapcsolat fejlesztését, könnyebb és gyorsabb ügyintézkést.

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	A civil társadalom és a helyi közigazgatás szereplői közötti együttműködés fejlesztése
<i>Projekt célja</i>	A hatékonyabb közösségi részvétel elősegítése, párbeszéd-programok, fórumok (akár interneten keresztül) révén a lakosság és a hivatalok, hatóságok közötti együttműködés hatékonyságának növelése (Környezeti Információs Központ).
<i>Célcsoport</i>	Lakosság, diákok
<i>Érintett terület</i>	Mártély - Hódmezővásárhely közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzat ▪ Civil szervezetek
<i>Beruházási költség</i>	projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pályázati forrás ▪ saját forrás

5.1.3. Egészségügyi helyzet fejlesztése

Az intézkedés célja: Egészséges és kulturált környezet, illetve életkörülmények biztosítása, életminőség javítása. Prioritása az önkormányzatok alapvető feladatai közé tartozik az egészségügyi és szociális ellátás biztosítása.

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	A Város optimális környezet—egészségügyi helyzetének biztosítása
<i>Projekt célja</i>	Egészséges és kulturált környezet biztosítása, a környezet-egészségügyi helyzet folyamatos fejlesztése, szükség esetén az illetékes hatóságok bevonása. Mártély különösen nagy figyelmet fordít az egészséges életmód feltételeinek biztosítására. (Pl. Egészséges Mártély program indítása)

Mártély Község Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

<i>Célcsoport</i>	Lakosság, óvoda, iskola
<i>Érintett terület</i>	A település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Beruházási költség</i>	projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pályázati forrás ▪ saját forrás

<i>Projekt neve</i>	Rendelők, eszközök, épületek felújításának biztosítása
<i>Projekt célja</i>	Az egészségügyi alapellátáshoz szükséges feltételek biztosítása (az orvosi rendclők akadálymentesítése, rendelők korszerűsítése)
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Orvosi rendelők, egészségügyi intézmények
<i>Javasolt ütemezés</i>	Középtáv – 2020.
<i>Beruházási költség</i>	projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pályázati források ▪ saját forrás

5.1.4. Szociális helyzet fejlesztése

Az intézkedés célja: korszerű infrastrukturális keretek között működő, a lakosság igényeit kielégítő szociális ellátás biztosítása

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Szociális szolgáltatások fejlesztése
<i>Projekt célja</i>	A szociális szolgáltatások körének szélesítése, a természetbeni szolgáltatások színvonalának javítása, a házi gondozás minőségének javítása.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Hódmezővásárhely közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan – Önkormányzat hosszútávon
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzat ▪ Alapítványok ▪ Város területén jelenleg is működő szociális intézmények
<i>Beruházási költség</i>	projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pályázati forrás ▪ saját forrás

5.1.5. Oktatás, képzés fejlesztése

Az intézkedés célja: Hódmezővásárhelyen található oktatási intézményekben fellelhető képzés, oktatás fejlesztése, továbbképzések, tanfolyamok indítása a versenyképes munkaerő

biztosítása érdekében. Prioritás a lakosság környezettudatosságának növelése.

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Egészségnap és környezetvédelmi nap
<i>Projekt célja</i>	Az egészségnap olyan projekt, amelyben helyet kaptak a testi és lelki egészséggel kapcsolatos tevékenységek, a fizikai állapotfelméréstől a különböző sporttevékenységeken, az egészséggel kapcsolatos tesztfeladatok megoldásán, az önértékelésen át az önismereti játékokig. A nap programja kiterjed a családvédelem, az élelem- és a kémiai biztonság, a szájhygiénia, a fogápolás, a testhygiénia, a környezetegészség és az egészséges táplálkozás problémáira. Környezetvédelmi nap szervezéssel a diákok környezettudatos életre nevelésének programja, veszélyes hulladékgyűjtési akciókkal (pl. elem, használaton kívüli mobiltelefon, papírgyűjtés...)
<i>Célcsoport</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Iskolások ▪ Oktatók ▪ Tanárok
<i>Érintett terület</i>	Mártély-Hódmezővásárhely általános iskola, Erdci Iskola Bodnár B. OKT.
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövid- és középtáv
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzat ▪ Iskolák
<i>Beruházási költség</i>	projekt méretétől függ
<i>Megvalósítás helye</i>	Általános oktatási intézmény
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás, saját forrás

5.1.6. Közbiztonság fejlesztése

Az intézkedés célja: Mártély közbiztonságának javítása

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Polgárőr program
<i>Projekt célja</i>	A közrend és a közbiztonság erősítése érdekében polgárőrök foglalkoztatása. Akár pályázati lehetőségek keresésével kitűzött cél a polgárőri testület fejlesztése.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	A falu közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Hosszútáv
<i>Partnerek</i>	Önkormányzat
<i>Beruházási költség</i>	önkéntesek, alkalmazott polgárőrök számának függvénye
<i>Megvalósítási keret</i>	Önkormányzati saját forrás

5.1.7. Kulturális élet fellendítése

Az intézkedés célja: Mártély és Hódmezővásárhely különböző érdeklődésű társadalmi csoportjai számára szervezett programokkal a kikapcsolódási igények kielégítése

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Hagyományörző rendezvények szervezése, támogatása
<i>Projekt célja</i>	A falu hagyományainak megismertetése, helytörténeti anyagok gyűjtése, dokumentálása és kiállítása.
<i>Célcsoport</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lakosság ▪ Turisták ▪ Testvérvárosok ▪ Könyvtárhasználók
<i>Érintett terület</i>	Mártély közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pályázati források ▪ saját forrás

<i>Projekt neve</i>	Rendszeres szabadtéri nyári programok
<i>Projekt célja</i>	Hagyományteremtő céllal nyári szórakoztató, szabadtéri programok szervezése.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Közparkok ▪ Iskola ▪ Közintézmények udvarai
<i>Javasolt ütemezés</i>	Közép- és hosszútáv – éves rendszerességgel
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Város Önkormányzatának kulturális és művelődési intézményei ▪ Civil szervezetek ▪ Felajánlók
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzati és intézményi önerő ▪ Nemzeti Kulturális Alap ▪ Egyéb kulturális pályázati források ▪ Vállalkozói támogatások ▪ Felajánlások

<i>Projekt neve</i>	Sportrendezvények
<i>Projekt célja</i>	Sporttevékenységek, mozgásos tevékenységek megszerettetése, közösségformálás, egészséges életmódra nevelés.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sportpálya ▪ Tisza part, holtág ▪ Közpark ▪ Iskolaudvar

	<ul style="list-style-type: none"> • Tornaszoba • Kerékpárutak
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Önkormányzat • Iskola • Sportot támogató civil szervezetek és Sport Egyesületek
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Civil szervezetek önréje • Önkormányzati önrő • Pályázati források • Tagdíjak • Felajánlások

5.1.8. Közösségi közlekedés fellendítése

Az intézkedés célja: A munkaerő mobilitásának biztosításához építeni kell a régió crösszgcirc, így például a közösségi közlekedés hálózatának fejlesztésével, kiterjesztésével. A program keretében támogatandó a közlekedési rendszerek clektronizálása, az utasforgalom kiszolgálásának és tájékoztatásának fejlesztése, forgalomirányítási rendszerének és forgalomtechnikai eszközeinek fejlesztése.

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	A biztonságos kerékpáros közlekedés feltételeinek biztosítása
<i>Projekt célja</i>	A kerékpáros közlekedést vonzóvá, kényelmessé és biztonságossá kell tenni a lakosság számára. Összefüggő kerékpárút hálózatot kell kialakítani a környező települések közötti szakaszon is, amely kifelé csatlakozik a fontosabb pihenőterületekhez. Biztosítani kell a belterületen, a pihenőterületeken és az intézmények környezetében megfelelő számú fedett, támasztós kerékpártároló kiépítést. El kell végezni a meglévő kerékpár utak burkolatának felújítását, új kerékpárutak kialakítását a kerékpárút hálózat bővítésével. A kerékpárutak és a közlekedési utak kereszteződéseit úgy kell kialakítani, hogy az a kerékpárosok számára biztonságosan használható legyen, az autósok számára külön figyelmeztető jelzéseket kell kialakítani, hogy a kereszteződésben kerékpárút keresztezése is történik.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövid és középtáv
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Önkormányzat • Civil szervezetek • Kerékpáros egyesület
<i>Beruházási költség</i>	Beruházás méretétől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	pályázati forrás

<i>Projekt neve</i>	Turisztikailag frekventált területeken alternatív közlekedési eszközök bevonása, parkolóhely bővítés
<i>Projekt célja</i>	Forgalomszervezési, tömegközlekedési, parkolási, esetleg alternatív közlekedési eszközök bevonásával biztosítani kell, hogy a turisták és a helyi

	lakosság által is gyakran felkeresett helyi látványosságok (természetvédelmi területek, helyi védelem alatt álló területek, műemlékek, stb.) területi személygépjármű terhelése ne nőjön tovább illetve csökkenjen.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság, városba látogatók, turisták
<i>Érintett terület</i>	Hódmezővásárhely közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövid és középtáv
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzat ▪ Civil szervezetek
<i>Beruházási költség</i>	Beruházás méretétől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	pályázati forrás

5.2. Környezeti pillér

A helyi környezet káros anyagoktól való védelmével és a természeti erőforrások hatékony hasznosításával járul hozzá a lakosság hosszú távú jólétéhez, valamint a növény- és állatvilág életkörülményeinek fenntartásához és sokféleségének megőrzéséhez.

5.2.1. Települési és épített környezet védelme

Az intézkedés célja: A környezeti konfliktusok kialakulását megelőző mechanizmusok érvényesítése a települési fejlesztési, tervezési és engedélyezési folyamatokban. A településszerkezetből és területhasználatból adódó környezeti konfliktusok megelőzése. A jó lakókörnyezet és életminőség hosszú távú biztosítása a lakók számára.

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Zöldterületek fenntartása
<i>Projekt célja</i>	<p>A zöldfelületek arányának megtartása és folyamatos gondozása (lehetőséget kínál az otthonossá, természet közelivé tételéhez).</p> <p>A parkok folyamatos fenntartását, felújítását az elöregedett fák cseréjét, a pázsitok újratelepítését, rendszeres locsolását és nyírását, továbbá a nagyobb virágfelületek kialakítását jelentheti ez a projekt. Településen belül lehetséges zöldterületek feltérképezése, parkok kialakítása, fásítások a közterületen, utak mentén.</p>
<i>Célcsoport</i>	Lakosság Településre látogató turisták
<i>Érintett terület</i>	Mártély közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzat ▪ Civil szervezetek ▪ Közterület fenntartó ▪ Lakosság
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pályázati forrás ▪ Saját forrás

<i>Projekt neve</i>	Egyedi fák, fasorok védelme
<i>Projekt célja</i>	Az egyedi fák, fasorok telepítésével biztosítható az elöregedett, illetve lakossági panaszok miatt eltávolított sorfák pótlása. Elsődleges a település védett természeti értékeit képviselő fának, fasorainak, növénycincnek folyamatos gondozása.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság településre látogatók
<i>Érintett terület</i>	▪ Mártély közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	▪ Önkormányzat ▪ Civil szervezetek ▪ Közterület fenntartó ▪ Lakosság
<i>Beruházási költség</i>	-
<i>Megvalósítási keret</i>	▪ Saját forrás

<i>Projekt neve</i>	Helyi jelentőségű védett területek arányának fenntartása, műemléki épületek, helyi jelentőségű épített értékek, régészeti lelőhelyek védelme, a város építészeti emlékeinek felújítása
<i>Projekt célja</i>	Helyi jelentőséggel bíró természeti területek, zöldfelületek, kulturális szempontból kiemelkedő fontosságú különleges területek, egyedi tájértékek védettségének biztosítása jogszabályi úton (rendeletekkel). A védettség érvényesítése a helyi tervek, programok tartalmában. A település műemlékeinek, műemlék jellegű épületeinek és építményeinek, továbbá a helyi szempontból védelemre méltó, értékes épületek rekonstrukciója vizuális környezetesztétikai szempontból is fontos.
<i>Célcsoport</i>	▪ Lakosság ▪ Településre látogatók
<i>Érintett terület</i>	▪ Mártély közigazgatási területe ▪ természeti területek ▪ védetté nyilvánításra javasolt területek
<i>Javasolt ütemezés</i>	Közép- és hosszútáv
<i>Partnerek</i>	Önkormányzat Civil szervezetek Kulturális Örökségvédelmi Hivatal
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Saját forrás Pályázat

5.2.2. A lakókörnyezet védelme a káros emisszió kibocsátásuktól (levegő, víz, zaj)

Az intézkedés célja: az emisszió kibocsátási értékeinek csökkentésére való intézkedési program megfogalmazása

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Környezetminőség javítása, élhető, egészséges települési környezet fenntartása
<i>Projekt célja</i>	Az élhető, vonzó települési környezet megteremtéséhez mindenképp az egészségre veszélyes környezeti ártalmak csökkentésére (a levegő, a víz, a talaj szennyezésének visszaszorítására, valamint a zajterhelés korlátozására) van szükség. <ul style="list-style-type: none"> • Levegőtisztaság védelem, • Talajvédelem, • Vízügyvédelem, • Élővilág, természetvédelem, • Hulladékgazdálkodás és szennyvízkezelés, • Környezeti ismeretek környezettudatosság közvetítése a lakosság részére, • Zajvédelem, • Települési és épített környezet védelme, • Energiagazdálkodás, • Környezetbiztonság.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság, turisták, ide látogatók
<i>Érintett terület</i>	Mártély közigazgatási területe és térsége
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövidtáv
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Önkormányzat • Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Saját forrás, pályázati lehetőségek

5.2.3. Infrastrukturális helyzet javítása, fejlesztése

Az intézkedés célja: a település infrastruktúra fejlesztése, egyben a szennyvíz- és ivóvízhálózat korszerűsítése, mivel a megfelelő infrastrukturális kiépítettség nagymértékben hozzájárul a beruházások, tőkés idevonzásához és a környezeti elemek, ill. rendszerek védelméhez.

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Belterületi esapadékvíz-elvezetés és gyűjtés
<i>Projekt célja</i>	A felszíni vízvezetés problémájának megoldása. Rendszeres karbantartással, a hiányzó szakaszok kiépítésével. Ezzel elkerülhető a település külterületén időszakosan létrejövő belvízborítottság.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Hódmezővásárhely közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Középtáv – 2020.
<i>Partnerek</i>	Önkormányzat
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati lehetőségek

5.2.4. Zöldterületek védelme, fenntartása – növény és állatvilág fenntartása

Az intézkedés célja: a települési környezet javítása, a biológiai aktivitás és esztétikai érték növelése, a megfelelően kialakított települési zöldfelületi rendszer a lakosság jólétét szolgálja, javítja a települési klímát, jótékonyan befolyásolja a településképet

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Szabványos játszótér fejlesztése
<i>Projekt célja</i>	Új szabványos játszótér kialakítása a központban lévő zöldterületeken, lakóövezetekben, lakóparkokba hozzájárulva a családbarát településképhez.
<i>Célcsoport</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lakosság ▪ látogatók, turisták
<i>Érintett terület</i>	Mártély közigazgatási területe.
<i>Javasolt ütemezés</i>	Középtáv
<i>Partnerek</i>	Önkormányzat
<i>Beruházási költség</i>	Projekt mérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pályázati forrás ▪ Saját forrás

5.3. Gazdasági pillér

A fenntartható helyi gazdasági rendszer előnyben részesíti a helyi lehetőségeket, adottságokat és erőforrásokat, prioritásként jelenik meg a környezeti szempontok érvényesítése, a környezetet érő terhelések minimalizálása.

5.3.1. Az Önkormányzat és az önkormányzati intézmények hatékony működéséhez szükséges gazdasági feltételek megteremtése

Az intézkedés célja: a település kötelező és a vállalt feladatok ellátása az önkormányzat feladata, így az intézkedés célja az önkormányzati feladatok ellátásához szükséges tőke előteremtése, biztosítása, biztosítva ezzel a lakosság megfelelő életminőségét és elősegítve a település és az ott található intézmények fejlődését

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Önkormányzati bevételek növelése
<i>Projekt célja</i>	A bevételek és kiadások egyensúlyának megteremtése, a költségvetési arányok jelenlegi helyzetének felmérése, a közpénzek gazdaságos és hatékony elosztása.
<i>Célcsoport</i>	Önkormányzat
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	Önkormányzat
<i>Megvalósítási keret</i>	Projekttől függ
<i>Megvalósítási keret</i>	Adók, egyéb támogatások

<i>Projekt neve</i>	Hatékony intézményi struktúra kialakítása
<i>Projekt célja</i>	Önkormányzati intézményekben optimálisan kialakítható munkakörök meghatározása, tényleges igényeknek megfelelő feladatmegoldások alkalmazása, intézmények személyi állományának, az optimális létszámszükségletnek biztosítása a kialakított munkakörök és foglalkoztatottság alapján. Szervezetek közötti együttműködés hatékonyságának növelése.
<i>Célcsoport</i>	Önkormányzat
<i>Érintett terület</i>	Intézmények
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Intézmények ▪ Önkormányzat
<i>Beruházási költség</i>	Projekt mérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pályázati források ▪ Saját forrás

5.3.2. Ipar fejlesztése

Az intézkedés célja: Hódmezővásárhelyen további olyan ipari termelő egységek letelepítésének elősegítése, melyek alacsony környezeti terhelés mellett nagy hozzáadott értékű termékeket állítanak elő. Az ipar fejlesztésének további célja a Településen élő képzett szakemberek számára helyi munkalehetőség biztosítása.

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	A helyi kis- és középvállalkozások támogatása
<i>Projekt célja</i>	A helyi kis- és középvállalkozások helyzetének javítása, azáltal, hogy a helyi lakosok és oda látogató turisták, esetleg szomszédos települések lakói minél nagyobb mértékben helyben költsek el jövedelmüket, ezáltal erősödjön a helyi gazdaság.
<i>Célcsoport</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lakosság ▪ Kis és középvállalkozások ▪ Intézmények ▪ Önkormányzat ▪ Látogatók ▪ Szomszédos települések lakói
<i>Érintett terület</i>	Mártély közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövid- és középtáv
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzat ▪ Vállalkozói szövetségek
<i>Beruházási költség</i>	Projekt mérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Saját forrás, Pályázati forrás, EU támogatás

5.3.3. Mezőgazdaság fejlesztése

Az intézkedés célja: Az erőforrásokkal kíméletesen gazdálkodó, hatékony és fenntartható mezőgazdaság kialakítása, mely megélhetési forrást biztosít és segít fenntartani a természeti,

környezeti értékeket.

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Helyi kistermelők piaca
<i>Projekt célja</i>	A helyi kistermelők helyi lakóknak való értékesítésének megteremtése
<i>Célcsoport</i>	Lakosság – mint vásárló, kistermelők – mint értékesítők
<i>Érintett terület</i>	Piaci árúok, kistermelők
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan.
<i>Partnerek</i>	Gazdálkodók
<i>Beruházási költség</i>	-
<i>Megvalósítási keret</i>	Saját területek felhasználásával, az érintett termelők bevonásával

5.3.4. Gazdasági szektor (kereskedelem, szolgáltatás) fejlesztése

Az intézkedés célja: A gazdaság fejlesztésekor nem kerülhetnek háttérbe a környezetvédelmi szempontok és a környezettudatos magatartás. A gazdaság dinamikus fejlesztéséhez, a beruházások, a tőke Hódmezővásárhelyhez vonzásához szükség van a gazdasági kockázatok csökkentésére.

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Mikro-, kis- és középvállalkozások támogatása
<i>Projekt célja</i>	Vállalkozások technológiai, infrastrukturális és ingatlan jellegű fejlesztéseinek támogatása, együttműködésének és piacra jutásának segítése, javítva ezzel munkahelyteremtő képességüket és jövedelmezőségüket.
<i>Célcsoport</i>	Mikro-, kis- és középvállalkozások
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Önkormányzat • Állami szervek • Mikro-, kis- és középvállalkozások
<i>Beruházási költség</i>	Projekt mérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Pályázati források • Magántőke

5.3.5. Vendéglátás, idegenforgalom, turizmus fellendítése

Az intézkedés célja: alternatív jövedelemforrás teremtése.

PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	Szálláshelyek és vendéglátóhelyek fejlesztése
---------------------	--

Mártély Község Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

<i>Projekt célja</i>	Vendéglátóhelyek, éttermek, szállodák, panziók, hotelek, camping és magánszálláshelyek fejlesztése.
<i>Célcsoport</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzat ▪ Családok ▪ Kisebb csoportok ▪ Befektetők
<i>Érintett terület</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A település közigazgatási területe ▪ Magántulajdonban lévő telkek, épületek
<i>Javasolt ütemezés</i>	Közép- és hosszútáv
<i>Partnerek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önkormányzat ▪ Befektetők ▪ Utazási irodák
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pályázati források ▪ Magántőke

<i>Projekt neve</i>	Komplex turisztikai tájékoztatórendszer fejlesztése
<i>Projekt célja</i>	Tájékoztató szórólapokon, kiadványokon és az internet segítségével, a tájékozódás, egységes arculat kialakítása, internetes honlap készítése, korszerűsítése.
<i>Célcsoport</i>	Hódmezővásárhelyre látogató turisták
<i>Érintett terület</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Meglévő utazási irodák, ▪ Közintézmények ▪ A település forgalmasabb pontjai, útkeresztvező táblák kihelyezése ▪ Sajtó ▪ Internet
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövidtáv
<i>Partnerek</i>	Önkormányzat
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pályázati források ▪ Befektetők

<i>Projekt neve</i>	Sport turizmus fejlesztése
<i>Projekt célja</i>	A falu sport lehetőségeinek vizsgálata, együttműködve a jelenleg a településen megtalálható klubokkal, egyesületekkel.
<i>Célcsoport</i>	Városba látogató turisták, lakosság
<i>Érintett terület</i>	Mártély közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Középtáv
<i>Partnerek</i>	Önkormányzata, sportegyesület, befektetők
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pályázati források ▪ Befektetők

6. JELENLEG FUTÓ PÁLYÁZATOK

Azonosító	Cím	Támogatás összeg (Ft)	Bruttó összeg (Ft)	Kezdés	Zárás	Fenn-tartási időszak vége	Jelenlegi státusz
KEOP-1.3.0/09-11- 2011-0044	Hódmezővásárhely- Mártély-Székkutas Ivóvízminőség-javító Projekt	1 585 189	1 971 125	2012.06.01	2015.03.31	2020.03.31	Kivitelezés 30%-os készültségi fokon

7.MONITORING ÉS VISSZACSATOLÁS

A monitoring célja: A partnerkapcsolatok és programok beindítása, működtetése. A terv végrehajtása közben adatgyűjtés a folyó tevékenységekről, a szolgáltatásokban és a rendszerekben bekövetkezett változásokról.

- Az erőforrásigények és források meghatározása.
- Kivitelezési ütemterv.
- Az önkormányzati költségvetés és az akcióterv közötti „híd” megteremtése.
- A programok kivitelezése.
- A tevékenységek és eredmények dokumentálása.
- A sikerek és problémák felismerése, jelentéskészítés.

A visszacsatolás és értékelés célja: Az előrehaladás és teljesítmény hagyományos értékelése célközpontú mutatók segítségével. A szolgáltatók és felhasználók tájékoztatása az eredményekről. A konzultáció, felülvizsgálat és/vagy tervezési folyamat megismétlése meghatározott küszöböknel.

- Értékelő csoportok létrehozása.
- Értékelés időbecsítésének meghatározása.
- Célokra alapuló mutatók kidolgozása.
- A jelentés kereteinek definiálása.
- Értékelés elvégzése.
- A partnerek tájékoztatása az értékelés eredményeiről.

7.1.Cselekvési terv

1. Fenntarthatósági megbízott és monitoring csoportok kijelölése

A fenntarthatósági tervben leírtakkal, valamint a Község környezeti fenntartásával kapcsolatos feladatok koordinálására, a fenti tervben leírt feladatok betartásának figyelemmel kísérésére, a fenntarthatósági terv felülvizsgálatához szükséges lakossági véleménygyűjtéshez fenntarthatósági megbízott kijelölése szükséges.

Monitoring rendszer szereplői

Polgármester

Alpolgármesterek

Bizottsági elnökök

Az Önkormányzat által fenntartott oktatási Intézmények vezetői

Az önkormányzat által fenntartott óvodák vezetői

Mártély Község Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

Az önkormányzat által fenntartott közintézmények vezetői

Társulások

Közműszolgáltatók

Polgármesteri hivatal munkatársai

A fenti szereplő adott esetben kijelölik az adott iroda azon munkatársát vagy munkatársait, akik a konkrét monitoring feladatot ellájtják.

Civil szervezetek, helyi közösségek

2. Fenntarthatósági terv felülvizsgálata
Jelen Környezeti Fenntarthatósági Terv felülvizsgálatát évente 1 alkalommal ajánlott elvégezni, a fenntarthatósági megbízott által begyűjtött lakossági és intézményi vélemények figyelembe vételével, ennek megfelelően a szükséges módosításokat el kell végezni.
3. Tudatformálás, konzultációk, gyűlések tartása
Évente két alkalommal ajánlott – tavasszal és ősszel – konzultáció szervezése a környezeti fenntarthatósági tervben foglaltak megvalósításáról, valamint az elhangzott vélemények, ajánlatok kiértékelése és a fenntarthatósági terv ennek alapján történő felülvizsgálata.

7.2. Indikátorok

A Local Agenda 21 program keretén belül szükség van az előrehaladás, a bekövetkezett változások, a teljesítmény értékelésére. Az egyes részek előrehaladásának méréséhez olyan mutatószámok (**INDIKÁTOROK**) szükségesek, amelyek segítségével értékelhetőek a bekövetkezett változások. Az indikátorok a környezeti, társadalmi-, gazdasági folyamatok elemzéséhez, teljesítményértékeléshez nyújtanak segítséget és az információkat közérthető formában juttatják el a célszemélyekhez. Hozzájárulnak a társadalom szereplőinek tudatossága és viselkedése közötti eltérés csökkentésére, segítik a döntési folyamatok koordinációját - mindezt a fenntarthatóság alapelveinek érvényesülése érdekében.

Az indikátorok meghatározásánál jól mérhető, a KSH adatbázisában és a helyzetelemzés fejezeteiben is szereplő és alkalmazott statisztikai paramétereket választottunk, melyeket táblázatos formában foglaltunk össze. Ezen fenntarthatósági pillérenként készített táblázatok évenkénti kitöltésével és kiértékelésével hosszú távon is nyomon követhetők az időközben bekövetkezett változások, folyamatok.

Fontos hangsúlyozni, hogy az egyes indikátorok nem elsősorban egy-egy állapot leírására törekednek, hanem a LA21 előrehaladásával, megvalósulásával kapcsolatos változásokat mutatják be, és alkalmasak a közösségi teljesítmény mérésére, vagy akár az országos, ill. nemzetközi trendekkel való összehasonlításra.

Mártély Község Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

A meghatározott célkitűzések megvalósulásának nyomon követése elsősorban az Önkormányzat feladatkörébe tartozik. Továbbá biztosítani kell a szolgáltatók, a lakosság tájékoztatását az eredményekről és a bekövetkezett változásokról.

Az indikátorok összegyűjtése pillérenként és célonként más-más intézmény feladata. Az oktatással kapcsolatos indikátorok és adatok összegyűjtése az oktatási intézmények feladata, melyből éves adatszolgáltatást kell adjon az Önkormányzat részére. A demográfiai adatok összegyűjtéséért az Önkormányzat illetékes osztálya a felelős. Az infrastruktúra adatait a szolgáltatók kötelessége szolgáltatni. A hulladékgazdálkodással kapcsolatos információkat a közszolgáltatóknak kell összegyűjteni adott évre vonatkozóan. Az egészségügyi, szociális és közbiztonsággal kapcsolatos indikátorok összegyűjtése szintén az Önkormányzat feladata segítséget kérve az érintett intézmények vezetőitől. A gazdasági pillérrel kapcsolatos összes adat összegyűjtése, kiértékelése az Önkormányzat feladata, csakúgy, mint a kitűzött célok megfogalmazása. A kulturális adatok szolgáltatásáért a település kulturális intézményei a felelősek.

TÁRSADALMI PILLÉR

<i>Részcélok</i>	<i>Indikátorok</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>
Általános adatok	állandó népesség száma (fő)					
	elvándorlások száma (eset)					
	Odavándorlások száma (eset)					
Egészségügyi helyzet fejlesztése	Működő házi orvosok száma (fő)					
	Működő házi gyermekorvosok száma (fő)					
	A házi orvosok által ellátott szolgálatok száma (szolgálat)					
	A házi gyerekorvosok által ellátott szolgálatok száma (szolgálat)					
	A házi orvosok ellátásában a megjelentek és a meglátogatottak száma összesen (eset)					
	A házi gyermekorvosi ellátásban a rendelésen megjelentek száma (eset)					
	A házi gyermekorvosi ellátásban a látogatások száma összesen (eset)					
	A házi orvosok ellátásában a rendelésen megjelentek száma (eset)					
	A házi orvosok ellátásában a lakáson történt beteglátogatás (eset)					
	Megjelenési esetek száma a járóbeteg szakellátásban (székhely szerinti adat) (eset)					
	Beavatkozások száma a járóbeteg szakellátásban (székhely szerinti adatok) (db)					
	Gyógyszertárak száma (humán) (db)					
	Szociális helyzet fejlesztése	Nyilvántartott álláskeresők száma összesen (fő)				
Éven túl nyilvántartott álláskeresők száma						
Járadék típusú ellátásban részesülők						
Segély típusú ellátásban részesülők						
Rendszeres szociális segélyben részesülők						
Munkavállaló korú népesség						
Rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya						

Mártély Község Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

Oktatás, képzés fejlesztése	Óvodába beírt gyermekek száma (gyógypedagógiai neveléssel együtt) (fő)					
	Az általános iskolai osztályok száma a nappali oktatásban (gyógypedagógiai oktatással együtt) (db)					
	Általános iskolai tanulók száma a nappali oktatásban (gyógypedagógiai oktatással együtt) (fő)					
	A napközis tanulók száma a nappali oktatásban az általános iskolákban (iskolaotthonos tanulókkal együtt) (fő)					
	Általános iskolai főállású pedagógusok száma (gyógypedagógiai oktatással együtt) (fő)					
	Naponta bejáró általános iskolai tanulók száma a nappali oktatásban (fő)					
	Számítógépek száma az általános iskolai feladat ellátási helyeken (db)					
	Középiskolai osztályok száma a nappali oktatásban (db)					
	Középiskolai tanulók száma a nappali oktatásban (a hat-, nyolc évfolyamos gimnáziumok megfelelő évfolyamaival együtt) (fő)					
	Gimnáziumi tanulók száma a nappali oktatásban (a hat-, nyolc évfolyamos gimnáziumok megfelelő évfolyamaival együtt) (fő)					
	Szakközépiskolai tanulók száma a nappali oktatásban (szakmai képzéssel együtt) (fő)					
	Középiskolai főállású pedagógusok száma (fő)					
	Szakiskolai és speciális szakiskolai osztályok száma a nappali oktatásban (db)					
	Szakiskolai és speciális szakiskolai tanulók száma a nappali oktatásban (fő)					
	Főállású pedagógusok száma a szakiskolákban és a speciális szakiskolában (fő)					
Nemzetiségi, etnikai oktatásban tanulók száma a nappali oktatásban a középiskolában (fő)						
Közbiztonság fejlesztése	Településőrök száma (fő)					
	Bűncselekmények száma (db)					

Mártély Község Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

Kulturális élet fellendítése	A települési könyvtárak beiratkozott olvasóinak száma (fő)					
	Múzeumi kiállítások száma (db)					
	Múzeumi látogatók száma (fő)					
	Rendszeres művelődési foglalkozások száma (db)					
	Rendszeres művelődési formákban résztvevők száma (fő)					
	Kulturális rendezvények száma (db)					
	Kulturális rendezvényeken résztvevők száma (fő)					
	Alkotó művelődési közösségek száma (db)					
	Alkotó művelődési közösségek tagjainak száma (fő)					

GAZDASÁGI PILLÉR

<i>Részcélok</i>	<i>Indikátorok</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>
Nemzetközi együttműködés	Pályázati lehetőségek					
Az Önkormányzat és az önkormányzati intézmények hatékony működéséhez szükséges gazdasági feltételek megteremtése	önkormányzati bevételek összesen (Ft)					
	önkormányzati kiadások összesen (Ft)					
	adóbevételek (Ft)					
	összes felvett támogatás (Ft)					
	összes elnyert pályázati forrás (Ft)					
	összes kifizetett pályázati önrő (Ft)					
Mezőgazdaság fejlesztése	összes mezőgazdasági használatú földterület (ha)					
	egyéni gazdaságok száma (db)					
	kistermelői gazdaságok száma (db)					
	mezőgazdasági tevékenységet folytató gazdasági szervezetek száma (db)					
	biotermesztés alatt álló földterület (ha)					
Gazdasági szektor (kereskedelem, szolgáltatás) fejlesztése	ipari szektorban foglalkoztatottak száma (fő)					
	ipartelepek száma (db)					
	bejegyzett vállalkozások száma (db)					
	környezetbarát technológiák alkalmazása (%)					
Vendéglátás, idegenforgalom, turizmus fellendítése	szálláshelyek száma (db)					
	összes szállásférőhelyek száma (db)					
	vendégéjszakák száma az összes szálláshelyen (vendégéjszaka)					
	külföldiek által eltöltött vendégéjszakák száma az összes szálláshelyen (vendégéjszaka)					
	vendéglátóhelyek száma (db)					
	turisztikai információs pontok, irodák száma (db)					

KÖRNYEZETI PILLÉR

<i>Részcélok</i>	<i>Indikátorok</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>
Környezeti elemek és rendszerek állapotának javítása, védelme	összes elszállított települési szilárd hulladék mennyisége (t)					
	a lakosságtól szelektív hulladékgyűjtésben elszállított települési szilárd hulladék mennyisége (t)					
	komposztáló háztartások száma (db)					
	biohulladék mennyisége (t)					
	helyi védettség alatt álló területek (m ²)					
	helyi védettségű épített objektumok száma (db)					
	felújításra szoruló középületek száma (db)					
A lakókörnyezet védelme a káros emisszió kibocsátásoktól (levegő, zaj)	zajszennyezés mértéke (dB)					
	szén-dioxid (CO ₂) koncentráció (ppm)					
Infrastrukturális helyzet javítása, fejlesztése	Lakásállomány (db)					
	Közütemi ivóvízvezeték-hálózat hossza (km)					
	Közütemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások száma (db)					
	Közütemi szennyvízcsatorna-hálózat hossza (km)					
	Közütemi csatornahálózatba bekapcsolt lakások száma (db)					
	Villamosenergia-fogyasztók száma (db)					
	Az összes gázcsőhálózat hossza (km)					
	Összes gázfogyasztók száma (db)					
	Távfűtésbe bekapcsolt lakások száma (db)					
	Melegvízhálózatba bekapcsolt lakások száma (db)					
	Rendszeres hulladékgyűjtésbe bevont lakások száma (db)					
	Önkormányzati kiépített út és köztér hossza (km)					
	Állami közutak hossza (km)					
	Összes szolgáltatott víz mennyisége (1000 m ³)					
	Szolgáltatott összes villamosenergia mennyisége (1000 kWh)					
	Az összes szolgáltatott vezetékcs gáz mennyisége (átszámítás nélkül) (1000 m ³)					
	Összes elszállított települési szilárd hulladék (tonna)					
Összes elvezetett szennyvíz						

Mártély Község Fenntartható Fejlődés Helyi Programja

	menyisége (1000 m ³)					
Energiafelhasználás hatékony és megújuló lehetőségeinek kihasználása	fenntartható energiahasználat témájú előadások résztvevőinek száma (fő)					
	megújuló energiaforrást alkalmazó középületek száma (db)					
	megújuló energiaforrást alkalmazó háztartások száma (db)					
	egy főre jutó összes energiafogyasztás (fő/MJ)					
Zöldterületek védelme, fenntartása – növény és állatvilág fenntartása	erdő művelési ág aránya a területhasználatban (%)					
	biológiai aktivitás mértéke (%)					
	összes zöldterület a településszerkezetben (m ²)					
	egy főre jutó zöldterület (fő/m ²)					
	szabványos játszóterek száma (db)					
	a zöldfelületek fenntartásra szánt költség (Ft/ha)					

AZONOSÍTÓ	TELEPÜLÉS	NÉV	VÉDELEM	HRSZ
38704	Maroslele	Hunyadi u. 8.	nyilvántartott	227, 228
38705	Maroslele	Hunyadi u. 10.	nyilvántartott	220/2, 220/3
38706	Maroslele	Református általános iskola	nyilvántartott	220/1, 234
38707	Maroslele	Vásárhelyi u. 72-79.	nyilvántartott	76, 75, 74, 93, 139, 142, 138, 135, 134, 132, 131, 130, 127, 123, 176, 80, 79, 78, 77, 73, 72, 71, 70, 143
38708	Maroslele	Rózsa u. 1.	nyilvántartott	502/6, 502/7
38709	Maroslele	Rózsa u. 3.	nyilvántartott	502/10
38710	Maroslele	Rózsa u. 14-15.	nyilvántartott	338, 337, 245, 225, 224, 221
38711	Maroslele	Rózsa u. 82.	nyilvántartott	248, 249, 250
38712	Maroslele	József A. u. 12.	nyilvántartott	515/1, 512
38713	Maroslele	Dózsa Gy. u. 32-33.	nyilvántartott	519/1
38714	Maroslele	Damjanich u. 4.	nyilvántartott	701, 845/2, 800
38715	Maroslele	Rákóczi Tsz. II.	nyilvántartott	0231/1, 0232/5
34484	Maroslele	M43 út "I. fázis" nyomvonalának 3. leelőhelye	nyilvántartott	0302/7, 0302/10, 0302/9, 0302/8, 0302/12, 0302/6, 0301/19, 0301/120, 0302/11, 0306/34, 0302/5, 0306/19, 0357, 0361/1
39976	Maroslele	Arany J.u.19.	nyilvántartott	749
42669	Maroslele	Győrös IV, MOL 10. lh.	nyilvántartott	0216/15, 0216/16, 0216/14
38520	Mártély	Székhalmi-dűlő	nyilvántartott	0176/11, 0176/12, 0176/3
38521	Mártély	Székhalmi-dűlő II.	nyilvántartott	0176/6, 0176/13, 0166, 0167
38522	Mártély	Kis-kenyere-hát	nyilvántartott	0160/5
38523	Mártély	Kenyere-ér partja	nyilvántartott	0163/4, 0165, 0181/5, 0163/3, 0163/10, 0163/9, 0163/11, 0163/17, 0160/8, 0160/9, 0163/5, 0163/6, 0163/7, 0163/8, 0161, 0164, 0914/2, 0914/3, 0914/4, 0914/5, 0914/6, 0914/7, 0914/8, 0914/9, 0914/10, 0915, 0918/21
38524	Mártély	Székhalmi-dűlő III.	nyilvántartott	0176/10, 0176/11, 0176/12
38525	Mártély	Pamuk	nyilvántartott	0199/2, 0198
38526	Mártély	Maczelka-tanyától D-re	nyilvántartott	0233/15, 0233/14, 0233/17
38527	Mártély	Maczelka-tanyától E-re	nyilvántartott	0225/2, 0226, 0232, 0233/13
38528	Mártély	Fári-tanyától E-re	nyilvántartott	0233/15
38529	Mártély	Fári-tanyától K-re	nyilvántartott	0233/17, 0233/16
38530	Mártély	Pamuk II.	nyilvántartott	0233/17
38531	Mártély	Kun-telep	nyilvántartott	029/7
38532	Mártély	Újtemető	nyilvántartott	0138/22, 0138/5, 0138/29, 0138/3, 0138/30
38538	Mártély	Csanyi-part	nyilvántartott	06, 0374, 0373, 02, 011, 08/1, 014, 017/50, 017/38, 013, 010, 03, 07
38539	Mártély	Gátórház	nyilvántartott	209, 0361, 0362
38541	Mártély	Török rampa	nyilvántartott	02157/1, 02156, 0225/2, 0239/1
38543	Mártély	Töltés, a Maczelka-tanyával szemben.	nyilvántartott	0239/1, 02155, 02055, 02058
38544	Mártély	Fürst Sándor Tsz központja	nyilvántartott	0205/1, 0205/8, 0205/7
38545	Mártély	Rákóczi-telep-Nagy Imre háza	nyilvántartott	30, 31, 32
38546	Mártély	Bánfi-halom	nyilvántartott	0157/13
38547	Mártély	Kaszásdomb	nyilvántartott	0236/15, 0236/8, 0236/6
38548	Mártély	Fekete-halom	nyilvántartott	064/34, 064/18, 064/16, 064/17, 064/35, 064/36
38549	Mártély	Pamuk-domb	nyilvántartott	0236/9
38550	Mártély	Darvasszéki-halom	nyilvántartott	0130/10
38551	Mártély	Mártély-dűlői halom	nyilvántartott	031/12, 031/35, 031/13
56705	Mártély	Boldogasszony-halom	nyilvántartott	0179/13, 0179/12
56706	Mártély	Csanyi-halom	nyilvántartott	0550, 0551, 0375, 0374, 0373
56707	Mártély	Barattyos-halom	nyilvántartott	0132/33, 0132/32, 0132/2, 0132/34, 0132/11, 0132/35, 0836/104, 0836/105

AZONOSÍTÓ	TELEPÜLÉS	NÉV	VÉDELEM	HRSZ
56709	Mártély	Döt-halom	nyilvántartott	0179/8, 0179/7, 0179/6, 0179/10, 0179/9, 0179/13
55412	Mártély	Kenyere É-i partja	nyilvántartott	0179/8, 0179/7, 0179/6, 0180/2, 0179/13
56710	Mártély	Keszés-domb	nyilvántartott	0196/2
56712	Mártély	Kaszás-halom	nyilvántartott	0236/10, 0236/8, 0236/4, 0236/3, 0236/7, 0236/9, 0236/6, 0236/15
56713	Mártély	Korhány-halom	nyilvántartott	0373, 0374
56714	Mártély	Mártélyi Kettős-halom	nyilvántartott	0371, 0372, 0369, 0373, 0374
56717	Mártély	Tatár-halom II.	nyilvántartott	0233/16, 0233/15, 0233/14, 0233/13, 0233/2, 0233/17, 0238, 0225/2, 0232, 0233/10
56719	Mártély	Test-halom	nyilvántartott	02316, 02312, 02317
56801	Mártély	14. számú lh.	nyilvántartott	02373, 02372, 02384, 0120/2
56802	Mártély	16. számú lh.	nyilvántartott	02373
58026	Mártély	Késmárki-szélmalom	nyilvántartott	031/35, 031/34
58029	Mártély	Szék-halom	nyilvántartott	0168/8, 0168/7, 0153/1
58030	Mártély	Székalmi-dűlő, Darvasszék-Mártélyi csatorna	nyilvántartott	0214/1
58031	Mártély	Maczelka-domb	nyilvántartott	0233/7
58032	Mártély	Kutya-fenek, Hajdú-tanya	nyilvántartott	0227/15
58033	Mártély	Kutya-fenek, Hajdú-tanya 2.	nyilvántartott	0227/15
58034	Mártély	Pamuk-ér partja	nyilvántartott	0227/24, 0227/23
58035	Mártély	Pamuk-ér partja 2.	nyilvántartott	0227/24
58036	Mártély	Pamuk-ér partja 3.	nyilvántartott	0227/24
38602	Mártély	Duttyán-csárdától levő halom	nyilvántartott	203, 202/2, 201/2, 201/1, 202/1, 198, 200
58027	Mártély	Székalmi-dűlő, Móz-tanya	nyilvántartott	0168/9
58028	Mártély	Kutya-fenek, Hajdú-tanya 3.	nyilvántartott	0227/17
74445	Mártély	Barattyos I.	nyilvántartott	02381
17193	Mártély	Elege-dűlő IV.	nyilvántartott	018, 017/29
17043	Mindszent	Hajóállomás	nyilvántartott	0137/6
17044	Mindszent	Gépállomás-ASZGY telepe I.	nyilvántartott	1568/1, 1568/3, 1568/10, 1589/1
17046	Mindszent	Berta-tanya	nyilvántartott	0540, 1590/6, 1590/7, 0537, 0538, 0539
17047	Mindszent	Ujtemető I.	nyilvántartott	0162/5, 0162/4, 0162/8, 0162/13, 0164/1, 0171
17048	Mindszent	Ludas-ér	nyilvántartott	0520, 0521/1, 0521/2, 0522, 0523/1, 0527, 0528, 0529, 0530, 0531, 5285, 5284, 5283, 5282, 5281, 5280, 5279, 0518, 5278, 5290, 5280, 5288, 5287, 5286
17049	Mindszent	Nagy-halom	nyilvántartott	0338/23, 0338/22, 0338/21, 0338/20, 0338/19, 0338/17, 0338/16, 0338/15, 0338/14, 0338/18, 0338/24, 0338/25
17050	Mindszent	Ludas-csatorna	nyilvántartott	0338/10, 0338/12, 0338/13
17051	Mindszent	Koszorús-dűlő, Bereczky-tanya	nyilvántartott	0408/3, 0408/5
17052	Mindszent	Bozó-tanya	nyilvántartott	0335/7, 0335/15, 0335/18
17053	Mindszent	Ludasoldal, Bozó J. tanyája	nyilvántartott	0333/34, 0334, 0335/29, 0335/30, 0335/31, 0335/32, 0335/33, 0335/34, 0335/35
17054	Mindszent	Ludasoldal, Bánfy-tanya	nyilvántartott	0333/36, 0333/15, 0333/16, 0333/17, 0333/18, 0333/19
17055	Mindszent	Ludasoldal	nyilvántartott	0333/24, 0333/25, 0333/26, 0333/27, 0333/28
17056	Mindszent	Ludas-érpárt	nyilvántartott	0333/27, 0333/28, 0333/29, 0333/30, 0333/31, 0333/32, 0333/33, 0367/14, 0367/13, 0367/12, 0362, 0367/16, 0367/15
17057	Mindszent	Ludas-ér II.	nyilvántartott	0358, 0357/7, 0357/8, 0357/9, 0357/10, 0357/11, 0357/12, 0357/13, 0357/14
17058	Mindszent	Elege-dűlő, Bozó-tanya	nyilvántartott	0203/15, 0203/16, 0203/18, 0203/17

Mártély Község Önkormányzati Képviselő-testületének
2014. november 26-i rendes ülésének jegyzőkönyvéből

162/2014. (XI.26.) Kt. határozat

Tárgy: „Mártély Község Fenntartható Fejlődés Helyi Programja – Local Agenda 21” című dokumentum elfogadása

HATÁROZAT

Mártély Község képviselőtestülete elfogadja a Fenntartható Fejlődés Helyi Programja – Local Agenda 21 című dokumentumot.

Felelős: polgármester
Határidő: azonnal

Határozatot kapják:

- 1./ Borsos József Albert polgármester
- 2./ Dr. Korsós Ágnes címzetes főjegyző
- 3./ PH Városfejlesztési és Építéshatósági Iroda, Városfejlesztési Csoport
- 4./ PH Jogi Iroda
- 5./ PH Közgazdasági Iroda, Kincstár Csoport
- 6./ Pannon Natura Környezetvédelmi Szolgáltató Kft. 1126 Budapest, Dolgos utca 13.
- 7./ Irattár

K. m. f.

Borsos József sk.
polgármester

Dr. Korsós Ágnes sk.
címzetes főjegyző

Kivonat hitelül:

Farkas Georgina